

Рэальная сфера Гомельскія трактоўкі

У гомельскай Карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі доўжыцца выстаўка "Дыпломнік-2015" выпускаў Гомельскага дзяржаўнага мастацкага каледжу. Прадстаўлены жывапіс і дызайн.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
Мінск — Гомель — Мінск

Каледж існуе з 1989 года. Напачатку гэта быў філіял Мінскага мастацкага вучылішча. У 2001-м ён стаў самастойнай навучальнай установай. У 2011-м — каледжам. За час існавання навучальнай установы ў яе сценах падрыхтаваны больш як 750 спецыялістаў. З ліку тых, хто прадоўжыў прафесійнае навучанне, недзе 200 скончылі нашу Акадэмію мастацтваў альбо ў ёй вучацца.

Мяркуючы па прадстаўленых у экспазіцыі работах, у каледжы склаўся ўласны, адрозны ад сталічнай, школа выкладання спецыяльных дысцыплін. Навучальная праграма, як вядома, для ўсёй краіны адзіная, але эфектыўнасць яе рэалізацыі залежыць ад творчай інтэрпрэтацыі яе канкрэтнымі настаўнікамі.

У Гомелі, як мне падалося, у большай ступені, чым у сталіцы, трымаюцца класічнай трактоўкі рэалізму. У навучальным працэсе тут сыходзяць з той логікі, што перш чым дэманстраваць свае амбіцыі, вучню трэба засвоіць выяўленчую граматыку. Ад яго патрабуюць не столькі арыгінальнасці, колькі рамяства, адпаведнасці крытэрыям прафесіяналізму. На практыцы гэта азначае, што на дыплومه навучэнец мусіць прадставіць не нейкае прыгожае спалучэнне фарбаў і ліній, якое жывапісам можна лічыць толькі ўмоўна, але традыцыйную станковую карціну, чыннікі якой — канкрэтны жанр, уцямынены сюжэт і, пажадна, псіхалагізм. Можна, сёння на тле модных трэндаў, у варунках пошукаў і эксперыментаў, якія, здаецца, складаюць асноўны змест культурнага працэсу, такая прыземленасць падаецца праявай кансерватызму. Але і прагматызм тут відавочны. Праўда, другі бок гэтага медала — засяроджанасць на звыклых, так бы мовіць, прахадных сюжэтах. Асабіста мне хацелася б бачыць у дыпломных карцінах сённяшні дзень, а не перапеўны рускай ці савецкай класіцы. Разам з тым, не варта падыждзіць да вучнёўскіх работ з тымі ж крытэрыямі, што і да твораў майстра.

Большасць станковых карцін гэтай выстаўкі — пейзажы. Гэта "Тумановыя берагі" Алены Яцкай, "Калі гараць каштанавыя свечы" Марыі Шчэткай, "Казачны лес" Вольгі Базуевай. Тут чалавек альбо прысутнічае ў якасці важнага, але не галоўнага чынніка прасторы, альбо ўяўляецца, што ён ёсць, але — за кадрам. З дадзенага шэрагу я вылучыў бы па эстэтычных якасцях апошнюю работу. У ёй вельмі ўдала спалучана рэальнае і фантазіянае...

Заканчэнне — на старонцы 6.

Маладзечанская "папараць" — адзін з сімвалаў культуры горада. / Фота Аліны САУЧАНКА

"ЗОЛАТА" КУЛЬТУРНАЙ СТАЛІЦЫ

С. 2

На пасяджэнні Калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь было вызначана, які горад атрымае ганаровы статус "Культурная сталіца Беларусі-2016". У спаборніцтве са Слуцкам "золата", то бок перамогу, атрымала Маладзечна.

Соцыум

Святкаванне юбілею Міхала Клеафаса Агінскага калі не прагрымела, дык, прынамсі, прагучала на ўсю краіну. Няма сумневу: гэта імя трывала ўвайшло ў свядомасць мас. Вуліцы, установы, мастацкія імпрэзы, канцэрты, фестывалі, помнік, лаўка... А на паліцах крам нават з'явілася прысвечаная сьліннаму роду... каўбаса. Так было не заўсёды. І хто б мог у свой час ведаць, што высілкі купкі энтузіястаў, якія ўзяліся за даследаванне дасавецкай беларускай музыкі, спатрэбяцца вытворцам мясной прадукцыі! Пасля свята час згадаць пра гэтых энтузіястаў ды праблемы іх будняў.

Ілья СВІРЫН

Паляванне на ноты

За свой кошт

— У звязку з угодкамі Агінскага заканамерна паўстае пытанне аб унаўленні музычнай спадчыны Беларусі ў цэлым, — кажа доктар мастацтвазнаўства, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Вольга Дадзіёмава. — Па вялікім рахунку, нам засталася "ўсяго нічога" — пачаць і скончыць. Безліч музычных помнікаў выяўлена і чакае асэнсавання, ды і адкрыццяў, пераканана, яшчэ вельмі шмат.

Даследчыца запэўнівае ў тым, што "ўводзіць" у грамадскую свядомасць у нас належыць багата імёнаў. Напрыклад, Андрэй Рагачэўскі (то бок, з Рагачова), Вацлаў з Шамотул, Цыпрыян Базілік, Крыштаф Клабан... Лік забытых і малавяданых кампазітараў ды выбітных музыкантаў, чый лёс зніжаны з беларускімі землямі, ідзе ледзь не на сотні. Амаля пра кожную з гэтых постацяў спецыялі-

Рэдакцыя плюс...

Прызначэнне Рыгора ПАМЯРАНЦАВА выконваючым абавязкі дырэктара Нацыянальнага агенцтва па турызме Рэспублікі Беларусь стала не проста чарговай кадровай перастаноўкай. Ці не ўпершыню ў галіне крэсла дзяржаўнага службоўцы заняў паспяхова топ-менеджар з ладным "паслужным спісам" дасягненняў у замежнай туріндустрыі, які дзеля новай пасады вярнуўся з "засвоенай" Рыгі ў свой родны некалі Мінск. Пра гэты піруэт у ягоным жыцці, пра намеры і праекты, пра спрыяльныя ўзаемастанкі культуры і турызму мы гутарылі на чарговай рэдакцыйнай планёрцы — гэтым разам у кабінцеце Памяранцава.

Падрыхтаваў Ілья СВІРЫН

1+1=11: формула сінергіі турызму

— Што ж прымусіла вас вярнуцца на радзіму?

— Ведаеце, ёсць песня Барыса Грабеншчыкова, дзе ён абяцае ніколі не вяртацца, але з кожным рэфрэнам ягоны голас гучыць усё больш і больш няўпэўнена... А калі сур'ёзна, запрашэнне, атрыманае ад кіраўніцтва Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь, стала для мяне зусім нечаканым. Тым больш, на развагі было адведзена роўна 48 гадзін... Але так сталася, што нашы інтарэсы супалі. Больш за пятнаццаць гадоў я працаваў за мяжой, аднак праз увесь гэты час маім домам заставаўся Мінск, і на выхадныя я імчаў туды. Таму вырашыў скарыстацца магчымасцю спалучыць сям'ю і кар'еру. Балазе прапанаваны мне напрамак дзейнасці падаўся цікавым ды перспектыўным. Я паспеў назапасіць пэўны багаж ведаў ды досведу, і на новай працы спадзяюся яго выкарыстаць.

— А ці не крыўдна было мяняць ужо ладна раскручаную Рыгу на горад, які ў туріндустрыі па-ранейшаму застаецца "цёмным конікам"?

— Як казаў Шарль Дэ Голь, "не бойцеся цяжкіх шляхоў, вы дакладна не сустрэнеце там канкурэнцыі". На Беларусі зусім іншы "драйв" і магчымасці для самарэалізацыі, чым у тых мясцінах, дзе туріндустрыя ўжо зладжана функцыянуе. Зрэшты, і ў Рызе

надта сумаваць не даводзілася — хаця б з прычыны канкурэнцыі, якая асабліва актывізавалася апошнім часам паміж трыма сталіцамі краін Балтыі.

— Сучасныя піяр-тэхналогіі ў галіне турызму ў нас па-ранейшаму выклікаюць пэўны скепсіс. Параўнальна нядаўна вам давалося стаяць ля вытокаў маштабнай інфармацыйнай кампаніі "Live Riga". Навошта яна спатрэбілася для горада, які ўжо не першае стагоддзе мае сваё "рэнамэ"?

— І сапраўды, ва ўсім колішнім СССР Рыга ўспрымалася самым захаднім і "капіталістычным" горадам. Гэта быў "наш Парыж", Лондан і... што там яшчэ здымалі кіношнікі? Натуральна, для савецкага чалавека такая аўра аказалася надзвычай прывабнай, і таму заможныя масквічы лёталі ў Рыгу нават на адзін дзень — пахадзіць па "еўрапейскіх" вулачках, папіць кавы з бальзамам... Ды што там масквічы! Неяк давалося пабываць у Бухары, і калі ў рэстаране я адказаў на пытанне, адкуль прыбыў, адразу пасыпаліся асацыяцыі: "Тры браты", бурштын, шпроты, той самы бальзам... Адпаведна, сіла брэнда сягала нават на многія тысячы кіламетраў!..

Заканчэнне інтэрв'ю — на старонках 8 — 9.

Кандыдат мастацтвазнаўства Святлена Немагай, якая зрабіла ці не найбольшы на Беларусі ўнёсак у "вяртанне" ды асэнсаванне спадчыны Агінскага, кажа літаральна тое самае: яе магнаграфія вышла сем гадоў таму накладам у 200 асобнікаў, прычым палову каштарысу давалося аплаціць самой аўтарцы. Грошай на перавыданне няма, і таму кніга стала бібліяграфічнай рэдкасцю.

А ўвогуле, выдавацца за свой кошт сярод знаўцаў беларускай музыкі стала ўжо ледзь не завядзёнкай. Таму і не дзіўна, што на міжнародных канферэнцыях айчынныя даследчыкі не могуць пахваліцца такімі шыкоўнымі кнігамі, якія дэманструюць калегі з суседніх краін.

— Разам з тым, — кажа Вольга Уладзіміраўна, — сёння мы маем вельмі шырокія магчымасці для працы, якія забяспечвае, у прыватнасці, Дзяржпраграма "Культура Беларусі", а таксама акадэмічныя праекты.

Заканчэнне — на старонцы 4.

Ад Брэста да Маладзечна

Адзін з вынікаў чарговай калегіі Міністэрства культуры, якая адбылася 29 кастрычніка: статус Культурнай сталіцы Беларусі на наступны год атрымае горад Маладзечна Мінскай вобласці.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

У саборніцтве за іміджава статус Культурнай сталіцы Беларусі прыняў удзел, акрамя Маладзечна, і старажытны Слуцк. Абодва гэтыя гарады, як адзначалася на Калегіі Міністэрства культуры, вылучаюцца сваёй цікавай гісторыяй і багатымі культурнымі традыцыямі. Але ж, натуральна, Слуцк больш вядомы ў гістарычных дакументах і летапісах: так, налета горад справіць 900-годдзе. Але ж адзінагалосным рашэннем членаў калегіі Міністэрства культуры ў гэтым “дубоі”-конкурсе перамагло Маладзечна — так бы мовіць, нефармальная культурная сталіца Мінскай вобласці. І перамога атрымана Маладзечна, трэба сказаць, цалкам заслужана. Прыкладу толькі некалькі лічбаў. Так, на сёння ў горадзе дзейнічаюць 16 устаноў культуры і мастацтва, працуюць 30 калектываў са званнямі “заслужаны”, “народны” ды “ўзорны”, штогод ладзяцца буйныя міжнародныя, рэспубліканскія і рэгіянальныя культурныя акцыі... А з 1993 года Маладзечна, як вядома, з’яўляецца месцам правядзення Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі.

Пераход да статусу Культурнай сталіцы Беларусі гэты горад зробіць з лёгкасцю. Тым больш, на наступны год у Маладзечне ўжо былі запланаваны прыкладна 50 разнастайных мерапрыемстваў. Натуральна, у сувязі з наданнем гораду знакавага статусу, колькасць фестывалю, канцэртаў, выставак і прэзентацый у ім значна павялічыцца...

Але ўсё гэта адбывалася напрыканцы пасяджэння. А напачатку члены Калегіі разглядалі іншае актуальнае пытанне сённяшняга дня — ход выканання Дзяржаўнай праграмы “Замкі Беларусі” на 2012 — 2018 гады. Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры

Ігар Чарняўскі нагадаў, што ў Дзяржпраграму ўключана 38 аб’ектаў, з якіх на 7 помнікаў архітэктуры прадугледжана правядзенне або завяршэнне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ, на іншых 7 аб’ектах — кансервацыя, на 19 помніках — добраўпарадкаванне тэрыторыяў, а яшчэ на пяці — работы па музеіфікацыі.

Як адзначыў Ігар Чарняўскі, за перыяд з 2012 па 2015 гады мерапрыемствы выконваліся на 26 аб’ектах гісторыка-культурнай спадчыны (запланавана было — на 33). У 7 замках работы не праводзіліся ў асноўным з-за адсутнасці фінансавання.

На сённяшні дзень, па словах начальніка ўпраўлення, завершаны работы на 8 аб’ектах гісторыка-культурнай спадчыны. Ёта, напрыклад, такія знакавыя архітэктурныя перліны краіны, як Камянецкая вежа, і, разам з тым, малавядомыя для айчынага ды замежнага турыста рэшткі былых замкаў у вёсцы Геранёны Іўеўскага раёна, дзе была праведзена кансервацыя замкавых муроў, ды ў вёсцы Жабер Драгічынскага раёна (тут адбылося добраўпарадкаванне тэрыторыяў), а таксама некаторыя іншыя аб’екты.

На 18 аб’ектах спадчыны выкананне запланаваных работ працягваецца і сёння. Найбольш маштабныя з іх адбываюцца ў палацавым комплексе роду Сапегаў у Ружанах, у комплексе Старога замка ў Гродне, у Лідскім замку (на гэтым аб’екце зроблена прыкладна 90 працэнтаў ад запланаванага) ды замку ў Крэве. Фінансаванне мерапрыемстваў ажыццяўлялася ды ажыццяўляецца за кошт бюджэтных грошай, а таксама за кошт уласных сродкаў арганізацый — выканаўцаў праграмы.

На жаль, неспрыяльныя эканамічныя ўмовы (у першую чаргу, як вядома, знешнія), не дазваляюць завяршыць усё запланаванае. У першую чаргу, у сувязі са скарачэннем бюджэтнага фінансавання. Таму, як адзначыў Ігар Чарняўскі, у далейшай працы варта засяродзіцца на тых аб’ектах спадчыны, дзе зроблены значныя дазды, каб атрымаць рэальны вынік ад іх дзейнасці пасля рэстаўрацыі ды аднаўлення.

Заканчэнне — на старонцы 4.

6 лістапада распачынаецца 22-гі Мінскі Міжнародны кінафестываль “Лістапад”. Прыемна адзначыць, што амаль незаўважна ды ўпэўнена-паступова галоўнае месца ў нашых размовах пра форум стала займаць менавіта кіно, якое, як вядома, прыносіць асалоду не толькі для вачэй, а і для розуму.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

184 стужкі з 60 краін... Каб разабрацца ў гэтай багатай кінапалітыры мінскага форуму, трэба грунтоўна пасядзець над яго праграмай. З’арыентавацца нялёгка, але калі ведаць свае прыхільнасці, цалкам магчыма. Да прыкладу, шукаецца кіно для ўсёй сям’і — завітайце на конкурс для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзік”, не абыймаючы да дакументальных карцін, якія апошнім часам вядуць рэй у кінасвецце, — вам на конкурс неігравага кіно, нацыянальных кінашкол; цікаваць новыя імёны ў сусветным кінамастацтве — конкурс “Маладосць на маршы”; а ў фокусе ўвагі Нацыянальнага конкурсу — стужкі рэжысёраў-беларусаў...

Ёта не кажучы пра асноўную праграму, у якой саборнічаюць актуальныя стужкі краін былога сацлагеру, і пазаконкурсныя паказы (іх сёлета — больш за дваццаць). Пералічу назвы толькі некаторых з апошніх: “Львы, мядзведзі, пальмавыя галіны”, “Выключна для кінаманаў”, “Турэцкія далікатэсы”, “Расійскія прэм’еры”, “Кіно пра кіно”, “Музыкадок”, “Алімпі-

Форум

Журналісты “К” пачыналі на святкаванні Дня работнікаў культуры, што адбыліся ў мінулыя пятніцу ў Рэспубліканскім тэатры юнага глядача ды пагутарылі з некаторымі ўдзельнікамі мерапрыемства, якія завіталі ў Мінск з рэгіёнаў краіны. Паразмаўлялі найперш пра планы і тыя праблемы, якія сёння хвалююць работнікаў сферы. Атрымаўшы зрэз бягучай сітуацыі з выпадковай выбаркай, але ён якраз тым і цікавы.

Настасся ПАНКРАТАВА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Аляксандр ГОСЦЕЎ, генеральны дырэктар Гомельскага палацава-паркавага ансамбля:

— На тэрыторыі палацава-паркавага ансамбля ідуць вялікія рэстаўрацыйныя работы. У лістападзе плануецца ўвод новых аб’ектаў. Мы ўзнавілі замкавы спуск, цалкам завяршаецца рэстаўрацыя аглядавай вежы, хутка

п’я”, што “спецыялізуецца” на дакументальным кіно пра спорт... Немагчыма не згадаць галоўную рэспектыву сёлета “Лістапада” — “Да 120-годдзя кампаніі “Сёціку”: шэдэўры японскага кіно” (лепшыя стужкі слаўтай кінакампаніі прадэманструюць на 35-міліметровай плёнцы).

Калі ўсё ж такі вылучаць пэўныя стужкі, можна зрабіць наступныя акцэнтны.

У асноўным конкурсе назавем тры работы. Стужка “Эва Нова” славака Марка

поспехам, але і трагедыяй: рэжысёр скончыў жыццё самагубствам пасля нацыянальнай прэм’еры.

Што да конкурсу неігравага кіно, то тут прыцягвае ўвагу апошняя работа Сяргея Лазніцы “Падзея”, якая распавядае пра путч 1991 года. “Назвайце мяне Марыянай” польскай дакументалісткі Караліны Бяляўскай узнімае пытанне ідэнтычнасці. Румынская стужка “Тото і яго сёстры” Аляксандра Нанеу. У гэтай карціне, як пазначае дырэктар пра-

Перкіна, што распавядае пра жыццё маленькіх будыйскіх манахаў пад час грамадзянскай вайны. У праграме будзе прадстаўлена і карціна лаўрэата “Оскара” рэжысёра Габрыэле Сальваторэса “Хлопец-невідзімка”, дзе знойдуць увасабленне эхшн і псіхалагічнае кіно. Другая частка гісторыі пра “Прыватнае піянерскае” расіяніна Аляксандра Карпілоўскага правядзе нечаканую паралель з работай Элема Клімава “Сардэчна запрашаем! або Пабочным уваход забаронены!” (Нагадаю, першая частка стала ўладальнікам Гран-пры “Лістападзіка-2012” і спецпрыза Прэзідэнта Беларусі таго ж года). Прыме ўдзел у саборніцтве конкурсу “кіно для ўсёй сям’і” і беларуская стужка Аляксандра Анісімава “Неверагоднае перамяшчэнне”.

Конкурс нацыянальных кінашкол атрымаўся сёлета як ніколі насычаным. У ім прымуць удзел тры расійскія кінашколы — ВГИК, Школа дакументальнага кіно і тэатра Марыны Разбежкінай і Міхаіла Угравава, майстэрня Аляксандра Сакурава Кабардзіна-Балкарскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Прыедуць з Польшчы і студэнты знакамітай Школы кінарэжысуры Анджэя Вайдэ. Маладым кінематаграфістам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў давядзецца паспаборнічаць з калегамі Балтыйскай школы кіно, медыя, мастацтваў і камунікацыі з Эстоніі, Школы кіно і тэлебачання Акадэміі прыгожых мастацтваў у Празе і нават з Міжнароднай школы кіно і тэлебачання з Кубы.

Асалода для вачэй? Не толькі!

Гід па “Лістападзе-2015”

Шкопа, лаўрэата апошняга кінафестывалю ў Таронта. “Прысутнасць яе ў праграме “Лістапада” — вялікая ўдача”, — падкрэслівае дырэктар праграмы ігравага кіно і “Лістападзіка” Ігар Сукманнаў. “Кіно будучыні” — фільм “Скарб” румынскага рэжысёра Карнеліу Парумбою, уганараванага прызам “Асаблівы талент” на апошнім Канскім кінафестывалі. Работы гэтага творцы заўжды вылучаюцца “працай з мінулым і сучасным”. Яшчэ адзін фаварыт — польская карціна “Дэман” Марціна Врона, вядомая не толькі сваім

грам неігравага кіно Ірына Дзямянава, “на фоне станаўлення маленькага хлопчыка высвятляюцца драматычны абставіны жыцця ў Румыніі”. Можна заўважыць, што ў конкурсе дакументальнага кіно няма стужак з выкарыстаннем хронікі. І ў гэтым сэнсе ў трэндзе аказваецца і апошняя карціна Галіны Адамовіч “Беларусь. Дакументальная гісторыя”, што прысутнічае ў конкурснай праграме.

Конкурс для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзік” абацяе знаёмства з найцікавай стужкай “Залатое каралеўства” Браяна

Аптымізацыя,

адкрыецца новы мост, які будзе ісці праз Білецкі спуск. Завяршаецца яшчэ адзін маштабны праект: мы на 500 метраў павялічылі набярэжную. У снежны плануюцца адкрыць для наведвальнікаў пахаваўню князя Паскевіча.

Мы змаглі давесці: чым больш будзе аб’ектаў, цікавых турыстам, тым на больш працяглы час яны ў нас затрымаюцца. Эканамічна гэта ўплывае на інфраструктуру горада, тыя ж гатэлі, рэстараны, продаж сувенірнай прадукцыі. Кіраўніцтва Гомельскай вобласці выдаткавала сродкі на рэканструкцыю, плануем звярнуцца да замарожаных праектаў (некаторыя ўжо чакаюць сваёй чаргі, для іншых пачалі распрацоўваць праекты).

Раней, калі заказчыкам быў УКС вобласці, а будаўнікі і падрадная арганізацыя працавалі паміж сабой, атрымліваўся не заўсёды той вынік, на які былі нацэлены гісторыкі. Мы ўніклі ў гэтую тэму, зараз без навукоўцаў і супрацоўнікаў музея ніякія работы не праводзяцца. Будаўнікі ўжо прызвычаліся, што падчас працы знаходзіцца артэфакты, якія ўплываюць на наша ўяўленне пра аб’ект, адпаведна, у першапачатковым праекце з’яўляюцца дапаўненні. Напрыклад, калі пачалі замяняць асфальт

на Кіеўскім спуску, знайшлі там стары шлях: брукаванку і клінкерную цэглу. Мы гэты ўчастак закансервалі, абгародзілі, паставілі інфармацыйны стэнд — атрымаўся новы турыстычны аб’ект. У такім працэсе шмат нюансаў. Будаўнікі і заказчык (УКС) ідуць нам насустрач.

Ірына РАМАНЧУК, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Асіповіцкага райвыканкама:

— Сацыяльная сфера нашага раёна развіваецца, на мой погляд, даволі паспяхова. Адносна сферы культуры ў прыватнасці, дык годна прадставілі раён на абласных “Дажынках”, што ладзіліся сёлета ў Кіраўску. Таксама працягваем аптымізацыю: за некалькі гадоў зачынілі тры установы культуры на сяле, скарацілі некалькі штатных адзінак. Абслугоўваем тыя паселішчы, дзе ўжо няма ні СДК, ні бібліятэкі мабільнымі ўстановамі культуры, балазе, аўтамабілі ў нас ёсць.

Мяркую, трэба і далей развіваць транспартны складнік. Справа ў тым, што тыя “ГАЗелі”, якія мы выкарыстоўваем для паездкаў у сельскія паселішчы, патрабуюць мадэрнізацыі ды абнаўлення. Да таго ж яны малагабарытныя: туды можа змясціцца з дзясяткаў людзей, што не дазваляе вывезці вялікі калектыв.

Наталля КЛІМКО, дырэктар Навагрудскага раённага Дома рамёстваў:

— Падзялюся радаснай навіной: навагрудская традыцыйная выцінанка-выбіванка ўнесена ў Спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі. Гэта адметная тэхніка “выбівання” пэўнага малюнку на паперы з дапамогай спецыяльных інструментаў: долата, расплюшчанага цвіка, металічнай трубочкі (пустой гільзы), вострай алюмініевай трубочкі. Аднавіла гэты ўнікальны від выцінанкі Ніна Шурака, а я з’яўляюся яе вучаніцай і адным з носьбітам традыцыі. Сёння пе-

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокія спачуванні старшыню праўлення ЗАТ “Другі нацыянальны тэлеканал” Кісялю Рыгору Леанідавічу ў сувязі з напатакаўшым яго горам — смерцю маці.

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы смуткуе з прычыны смерці Рамана ЛУБКІЎСКАГА, украінскага паэта, перакладчыка, навукоўца, дыпламата і грамадскага дзеяча, члена Міжнароднага фонда Янкі Купалы і сябра музея, і выказвае шчырыя спачуванні яго родным і блізкім.

Гэтыя падзеі ўспамінаюцца ў асноўным імя і імя па бацьку, пашпартны звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выданы пашпарт, асабны нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуч адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. “Культура”, 2015. Наклад 5 558. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 30.10.2015 у 14.20. Замова 4300. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

“Малодосць на маршы” — і яго бліскучы тузін фільмаў, якія ўжо склалі славу яго стваральнікам. Перш за ўсё хочацца вылучыць лепшы фільм у конкурсе “Асаблівы погляд” на Канскім кінафестывалі гэтага года — “Бараны” ісландца Грымюра Хаўконарсана. Ганарыцца “Лістапад” і наўнаасцю ў сваёй праграме ўнікальнага праекта “Шалаш” казахстанскага рэжысёра Кенжабека Шайкава. Ізраільскі рэжысёр (ураджэнец Мінска) Яўген Руман прадставіць у конкурсе сваю другую стужку — “Чалавек у сцене”, якая атрымала высокую ацэнку на міжнародных пляцоўках. І, вядома, нельга прапусціць фільм прадзюсара Акіры Курасавы і Насіры Асіма — Ціра Ямамоты “Анахіта”. У аснове яго — ананімны сцэнарый 1944-га, знодзейны у архівах легендарнай кінастудыі “Сэціку”. (На “Лістападзе”, адзначу, адбудзецца сусветная прэ’мера гэтай стужкі.) Як і паказ другой рэжысёрскай работы знакамітай французскай актрысы Фані Ардан — яна мае назву “Дакулівыя рытмы”. “Лістапад” чакае прыезду уладальніцы прэміі “Сезар”, прыза Станіслаўскага, папленніцы класіка французскага кіно Франсуа Трюфа. “І тады ўсе зоркі сойдуча”, — дадае Ігар Сукманаў. Бо менавіта кніга Франсуа Трюфа, які адкрыў талент Фанні Ардан, стала натхненнем для слогана сёлетняга фестывалю: “Асалода для вачэй”. Далучыце да гэтага 120-годдзе сусветнага кіно — і сапраўды, атрымліваецца прыгожая камбінацыя.

Фільмам адкрыцця “Лістападу-2015” стане карціна Гійома Ніклу “Даліна каханьня” з Жэраарам Дэпардзье і Ізабель Юпэр у галоўных ролях. Закрые фестываль “Навейшы зашавет” Жако ван Дармея. Месца ўрачыстых цырымоній — сталічны кінатэатр “Масква”.

К Падрабязны гід па конкурсе Нацыянальнага кіно — у наступным нумары “К”.

Яшчэ дзесяць — пятнаццаць гадоў таму ўсё кіно ўпэўнена падзялялася на прафесійнае і аматарскае. З пераходам кінамастацтва ў лічбавы фармат такі падзел, па меншай меры, стаў неактуальным. Здымачная тэхніка — усё больш даступная, а яе якасць павышаецца. Таму і колькасць амбіцыйных маладых людзей, якія вырашаюць паспрабаваць сябе ў якасці аўтараў фільмаў, становіцца ўсё больш. Ды і самі знятыя без вялікіх бюджэтаў і па-за межамі буйных студый стужкі часам мала адрозніваюцца ад карцін, зробленых за салідныя грошы выпускнікамі знакамітых кінашкол. У кароткаметражным кіно такая тэндэнцыя працягваецца найбольш ярка.

Антон СІДАРЭНКА

Днямі давалося паўдзельнічаць у працы журы фестывалю якраз такога, новага, кіно. Гэты фэст айчынных стужак праходзіў ужо ў чацвёрты раз, але ўпершыню ў Беларусі. Прыемна, што яго арганізатарам давалося сур’ёзна папрацаваць ужо на стадыі адбору: на конкурс даслалі чатыры дзясяткі ігравых і дакументальных карцін, а ў выніковую праграму ўвайшло толькі дванаццаць. Тузін розных па ўзроўні пабудовы сюжэту, якасці выканання, але аб’яднаных адным работ: усе яны знятыя ў Беларусі нашымі маладымі суайчыннікамі. Хтосьці з аўтараў вучыўся дома, практычна ў хатніх умовах, хтосьці скончыў Беларускае дзяржаўнае акадэмію мастацтваў і цяпер паступіў ва ВГИК, а то і ў якую парыжскую кінашколу. Галоўнае ж, што ўсе фільмы створаны аўтарамі па ўлас-

“Тут і цяпер” на апошнім сеансе?

ным жаданні, без замовы зvonку і, адпаведна, без дыктату спонсараў ці пракатчыкаў.

Зразумела, буйныя кінакампаніі, чые фільмы мы кожны дзень бачым у кінатэатрах і на тэлеэкране, вырабляюць не адно толькі камерцыйнае, забаўляльнае кіно. Але менавіта ў большасці сваіх сціплых па маштабах, шмат у чым тэхнічна недасканалых спробах сённяшніх канкурэнтаў ёсць тое, чаго даўно пазбавілася кінаіндустрыя. Аўтары работ, не абцяжараныя абавязальствам сабраць вялікую касу. Таму яны аказаліся максімальна адкрытымі ў развагах пра свет, краіну, саміх сябе. Яны былі шчырыя нават у сваіх памылках і выкарыстанні кінематаграфічных штампаў.

Не дзівіць, што падобныя паказы і фестывалі атрымліваюць усё большы рэзананс. У глядзельныя залы ў дні паказаў прыходзяць ўжо не толькі здымачныя групы конкурсных стужак са сваякамі. Верагодна, менавіта шчырасцю і пачуццём саўдзелу да кіно тлумачыцца энтузіязм, з якім публіка запоўніла залу Цэнтра сучасных мастацтваў у Мінску і сустракала напружанай увагай кожны новы фільм. На ахвотных паглядзець нешта сваё, пра што не распавядаюць пра тэлевізары, было так шмат, што седзячых месцаў хапіла не для ўсіх: глядачы не толькі стаялі ўздоўж сцен, але нават глядзелі на экран з калідора!

Пакуль непрызнаным кінапракатам і дыстрыб’ютарамі, адборшчыкамі “вялікіх” фестывалю аўтарам трэба дзесяці дэманстраваць свае працы, атрымліваць ацэнку ад гледача і, па магчымасці, ад прафесіяналаў, абменьвацца ўражаннямі адзін з адным. І тут на дапамогу пры-

ходзяць арганізатары якраз такіх мерапрыемстваў. Падобных фэстаў цяпер у Мінску праходзіць некалькі. І з кожным годам іх колькасць толькі павялічваецца. Вось і “Лістапад”, што набраў цягам апошніх гадоў саліднай вагі, ужо не мог не запрасіць новае пакаленне “фільммэйкераў” у нядаўна створаны Нацыянальны конкурс форуму. У яго рамках фільмы тых, хто прыйшоў з вуліцы, будуць сёлета на роўных саборнічаць з прадукцыяй “Беларусьфільма”. Пагадзіцеся, момант ісціны для айчыннага кіно.

Напярэдадні моманту ісціны для нашага кіно

У свой час франка-амерыканскі рэжысёр Мішэль Гандры зняў карціну пра групу энтузіястаў, якія вырашылі падручнымі сіламі зняць сваё кіно. У працэсе здымак аказалася, што галоўнае — зусім не якасць будучага фільма, а той энтузіязм і пачуццё яднання, якое атрымалі ўдзельнікі здымачнай групы. Падобнае ж пачуццё яднання можна распаўсюдзіць і на новае пакаленне глядачоў. Разбэшчанае магчымасцю імгненна і ў неабмежаванай колькасці спамоўваць з Інтэрнэту найноўшыя фільмы самых вядомых рэжысёраў, гэта пакаленне цяпер цікавіцца ўнікальнасцю стужкі, адчуваннем “тут і цяпер”, якое можна атрымаць толькі на праглядзе “свайго” на сеансе, што, магчыма, стане для фільма і яго аўтара першым і апошнім.

брак кадраў і... зямля для музея

радаю сакрэты рамяства ў раённым Доме рамёстваў.

Шкада, але салона-крамы ў РДР пакуль няма, і гэта сапраўды праблема. Сёння ідзе рэканструкцыя будынка ўстановаў: зроблены рамонт даху, на другім паверсе адрамантаваны памяшканні. У хуткім часе будуць праведзены і астатнія работы. Будзем спадзявацца, што з цягам часу ў нас з’явіцца і свая салон-крама, і выставачная зала работ удзельнікаў клуба майстроў народнай творчасці, якіх у нас сёння 23 чалавекі...

Марыя АСТАПОВІЧ, дырэктар Музея народнай творчасці “Бездзежскі фартушок”:

— Сёння ў нас можна не толькі паглядзець на багатую экспазіцыю фартушкоў, але і прыпыніцца на начлег на музейным падворку. Тут жа, непаладзкі, у сажалцы, можна пакаштаваць традыцыйных бездзежскіх прысмакаў, пакаціцца летам на брычцы, а ў зімку — на санях... Ладзім у музей і традыцыйныя фальк-

лорныя святы. Напрыклад, на будучае навагодняе свята ў нас ужо запісалася 30 чалавек.

З бліжэйшых планаў — стварэнне лабараторыі льна. Будынак для яе размяшчэння ў нас ёсць, таксама маем і некалькі ткацкіх станкоў. Галоўная праблема — нам не хапае некалькі гектараў зямлі, дзе можна было б пасеяць лён, каб паказваць турыстам, як апрацоўваюць гэтую расліну, як яе сушаць і гэтак далей. А пасля можна будзе дэманстраваць гасцям увесь працэс ткацтва, прапапоўваць ім папрацаваць за старадаўнімі кроснамі, ладзіць майстар-класы для наведвальнікаў...

Ірына АБДУЛАЕВА, дырэктар Віцебскага дзяржаўнага каледжа культуры і мастацтваў:

— На сённяшні дзень ад Міністэрства культуры мы чуюем пытанні па рэарганізацыі сістэмы адукацыі ў сферы культуры. Гаворка ідзе пра ўзімку — на санях... Ладзім у музей і традыцыйныя фальк-

установах адукацыі ў межах кожнай вобласці. На Віцебшчыне два музычныя каледжы і наш каледж мастацтваў. Нам задаюць пытанне, ці патрэбна такая колькасць узаемазамыняльных спецыялістаў. На днях праводзілі абмеркаванне. Мы з калегамі выступаем за рацыянальны падыход: імкнуліся запэўніць, што геаграфічнае палажэнне сярэдніх навучальных устаноў якраз адпавядае той сітуацыі, калі дзецям зручна атрымліваць сярэдняю адукацыю, і ніводзін з таленавітых навучэнцаў не будзе згублены. Прынамсі, мы — адзіны каледж, які забяспечвае ўстановы культуры Віцебскай вобласці. Ды і з’яджаць далёка з дому сёння даволі накладна. Разуваю, што матэрыяльная база ў сталічных калег мацнейшая, і кадравы склад, магчыма, больш сур’ёзны. Але ёсць рэальнае жыццё: дзеці вучацца ў нас, застаюцца ў вобласці, некаторыя з часам выкладаюць у каледжы.

Так, сістэма адукацыі сутыкнулася з праблемай дэмаграфічнай ямы. Аднак у нас сёлетняя уступная кампанія прайшла з конкурсам 1,9 чалавек на месца. Гэта даказвае, што названая сітуацыя паспяхова пераадолюецца. Мы правялі вялікую прафарыентацыйную пра-

цу, 40% нашых выпускнікоў былі прыняты ў прафесійныя тэатры і харэаграфічныя калектывы вобласці і рэспублікі. Чатыры дыпломнікі акцёрскага адзялення сёлета залічаны ў трупы Магілёўскага абласнога тэатра. Давайце глядзець наперад! Абапіраючыся толькі на папярэдні вопыт нельга будаваць будучае...

Таццяна ШУЛЬГАН, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ліёзненскага райвыканкама:

— Для нас канцэптуальнай праблемай стала павышэнне вядомасці рэгіёну, стварэнне яго станоўчага іміджу. Праца ў гэтым кірунку павінна ў сваю чаргу прывабіць у раён больш інвестыцый. Таму ўжо два гады з’яўляемся распрацоўкай творчага брэнду раёна.

На Ліёзненшчыне доўгі час праходзіць абласны фестываль “Песні сунічных бароў”. З назвы гэтай імпрэзы і вымалывалася асноўная ідэя:

з суніцамі мы атаясамліваем знакамітых постацей, якія сталі вядомымі ў рэспубліцы і свеце, увабраўшы самае лепшае ад нашай зямлі. Зараз нашы структурныя падраздзяленні надаюць увагу гэтай тэматыцы. Прынамсі, Дом рамёстваў стварае адпаведную сувенірную прадукцыю. Нават наш ваенна-гістарычны музей скарыстоўвае лагатып сунічкі ў сваёй друкаванай прадукцыі, такім чынам, прасоўваючы гэты брэнд. Зрэшты, дырэктар установы Вольга Самушчанка пачынае распрацоўваць новы праект “Ліёзненшчына сучасная”. Найноўшую гісторыю — у графіцы Ганны Кулаковай і фатаздымках — мы хочам прадставіць моладзі.

Андрэй ВТАРУШЫН, мастак, настаўнік Бераставіцкай дзіцячай школы мастацтваў:

— На жаль, малыя гароды адчуваюць рэзкі недахоп у кваліфікаваных спецыялістах. Так, цягам года я адзін “цягну” ўсё мастацкае аддзяленне ў нашай ДШМ.

У нейкім сэнсе мы назіраем нараджэнне новай з’явы, якая пакуль яшчэ чакае свайго вызначэння. Асноўным адрозненнем кінафільма ад іншых твораў мастацтва заўсёды была магчымасць яго бясконцага тыражавання. Для аўтараў новага пакалення больш важнай аказваецца магчымасць беспераходнага самавыяўлення. Яны гатовыя здымаць бясконцую колькасць стужак дзеля пары-тройкі паказаў на фестывалях малабюджэтнага кіно ці проста ў спадзяванні, што яны абавязкова знойдуць сваю маленькую, але адданую аўдыторыю ў Сеціве.

Ці значыць гэта, што аўтары самаробных “маблараў” (як называюць адзін са спецыфічных жанраў самадзейнага безбюджэтнага кіно) ды іншых спроб самавыяўлення рана ці позна праставяць сваю краіну на найважнейшых міжнародных кінафестывалях класа “А”? Ці скарыстаецца іх паслугамі кінаіндустрыя? У якасці прыкладу можна прывесці казахстанскага рэжысёра Адзілхана Ержанова, які некалькі гадоў запар здымаў фільмы, вельмі падобныя на цяперашнія працы маладых мінскіх альтэратыўшчыкаў. У выніку, дзякуючы ўвазе крытыкаў, ён атрымаў магчымасць зняць поўны метр і патрапіў адрозна ажно ў паралельны конкурс Канскага фестывалю, а потым ужо і ў конкурс таго ж “Лістапада”. Сярод маладых беларусаў ёсць, па меншай меры, некалькі аўтараў, чые энергія і талент цалкам могуць дазволіць ім прэтэндаваць на нешта большае, чым удзел у фестывалях малабюджэтнага кіно.

Але справа нават не ў падтрымцы “юных талентаў”, якая часцяком аддае адкрытай крывадушнасцю. А ў працэсе саміх здымак, які ў кіно становіцца, падобна, больш важным за вынік. У магчымасці самавыяўлення з дапамогай сродкаў выразнасці кіно, ад якога ўжо нельга адмахнуцца і якое ў бліжэйшы час захопіць яшчэ больш нашых суайчыннікаў.

Дзяжурны па нумары

Жыццё па-за МКАД?

Густы ва ўсіх розныя. Але ёсць дзіўнаватая заканамернасць: як толькі прыезджа нейкая, скажам, маскоўская антрэпрыза, залы — аншлававыя, прычым незалежна ад мастацкага ўзроўню пастаноўкі. Калі ж сталіцу наведвае наш абласны тэатр, з распаўсюджваннем білетаў — праблемы. Так было ў час і леташняй Нацыянальнай прэміі, і сёлетняга “ТэАрту”, куды абіраліся лепшыя з лепшых спектакляў. На наступным тыдні сталіцу чакаюць чатырохдзённыя гастролі Гродзенскага тэатра лялек. Няўжо сітуацыя паўтोरцыца?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пагардлівае стаўленне да перыферыі — адна з прыкмет так званага местачковага мыслення. І ўласціва яно, на вялікі жаль, многім, пагражаючы ператварыцца ў адзін з распаўсюджаных тыпаў. Талент не залежыць ад геаграфіі. Але апошняя, тым не менш, углывае на ягонае развіццё, рэалізацыю творчых памкненняў. А самае галоўнае — на магчымасці папулярнасці. Вось і атрымліваецца: як штосьці адметнае з’явіцца ў сталіцы, пра гэта адразу даведаецца ўся рэспубліка. А калі па-за межамі МКАД, дык можа і не патрапіць у поле зроку такой шырокай грамадскасці, застаўшыся “ціхім сямейным святам”.

Апошнім часам гастролі тых жа тэатраў з абласцей у сталіцы не толькі аднавіліся, але і сталі часцейшымі (шмат у чым дзякуючы Нацыянальнай прэміі, якая актывізавала і абменныя паездкі, і памкненні “паказацца ў Мінску”). Ды толькі сам прыезд яшчэ не гарантуе фанфараў: для пачатку трэба, каб публіка прывезены спектакль хаця б паглядзела. Няблага ўгадаць і тое, што фестывальны рух на Беларусі ў галіне тэатральнага мастацтва ўвогуле пачынаўся зусім не са сталіцы!

А між тым, культурнае жыццё абласных і раённых гарадоў не абмяжоўваецца адно тэатрамі. У кожным з іх ёсць свой мастацкі асяродак і тая ўстанова, якая становіцца цэнтрам далейшага культурнага развіцця ўсяго рэгіёна. Дзесьці гэта музей, дзесьці — бібліятэка, Палац культуры, Цэнтр народных рамёстваў. Цікава і тое, што ўсё больш ярка заяўляюць пра сябе музычныя каледжы, каледжы мастацтваў, становячыся не толькі адукацыйнымі, але і канцэртнымі ўстановамі. Так, на базе Маладзечанскага каледжа мастацтваў створаны народныя оперны тэатр, дзе штогод робяцца прэм’еры, а пра Міхаіла Клеафаса Агінскага, чыё імя носіць каледж, да 250-годдзя была замоўлена і пастаўлена новая опера Алега Залётнева. Калектывы і навучэнцы Лідскага музычнага каледжа штогод перамагаюць на прэстыжных еўрапейскіх фестывалях і конкурсах. А выпускнікі музыказнаўчага аддзялення, маючы падрыхтоўку і выхаванне на лепшых прыкладах нацыянальнай культуры, апярэджваюць сваіх канкурэнтаў пры паступленні ў Акадэмію музыкі, дзе ідуць менавіта на беларусістыку. Прыклады можна доўжыць!

Ёсць і пэўная гістарычная заканамернасць. Калісьці жыццё віравала там, дзе знаходзіліся маэнткі магнатаў — тых жа Радзівілаў, Сапегі, Агінскіх. Чыгунка, а разам з ёй будаўніцтва буйных прадпрыемстваў перайначылі культурную мапу: сталі развівацца (і, адпаведна, “абрасцаць” месцамі “культуры і адпачынку”) іншыя гарады. Сёння ў свеце зусім іншая тэндэнцыя, асабліва відавочная ў Еўропе: культурнае жыццё ўсё больш вяртаецца да першай мадэлі. Закінутыя шахты, заводскія карпусы нечакана становяцца адметнымі канцэртна-тэатральнымі пляцоўкамі. Актыўна развіваюцца тыя населеныя пункты, якія маюць свае фестывалі ды іншыя аб’екты культуры, прыцягальныя для турыстаў. Пры гэтым разлік на выхаваную мастацтвам моладзь, якая не “разбурае да заснавання”, а ўсё астатняе пакідае на “потым” — наадварот, вяртае “старым” гарадам маладую энергію. Дый у нас — заўважце: там, дзе ёсць тыя ж каледжы ды іншыя навучальныя ўстановы культурнага профілю, пануе зусім іншая атмосфера, само паветра бывае прасякнута малекуламі прыгажосці і дабрыні. Так што сапраўдная перыферыя — там, дзе гэтага не разумеюць...

K

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Але выданне манаграфіі — гэта толькі “вішанька на торце”, якая завяршае доўгі перыяд даследванняў. Ён уключае несупыннае архіўнае “паляванне” на ноты і ўвогуле карысную інфармацыю, дзе кожны станочы вынік успрымаецца як цуд.

Пошукі навобмацак

На пачатку 1980-х маладая выпускніца кансерваторыі па класе фартэліяна Вольга Дадзіёмава вырашыла “пайсці ў навуку”. Паводле яе ўласнага прызнання, на той момант для яе было не надта прынычцова, якой тэмай заняцца. Прафесар Іна Назіна прапанавала ёй сканцэнтравачь увагу на тагачаснай terra incognita: музычнай культуры беларускіх земляў у XVIII стагоддзі. Адзіная ўмова паступлення ў аспірантуру — самастойна знайсці патрэбныя матэрыялы.

— Тады я нават і не думала, што сустрэну на сваім шляху такія цяжкасці, — прызнаецца музыколаг. — Хаця ўжо амаль адразу зразумела: беларускія архівы тут наўрад ці дапамогуць. Але маці дала мне грошай, і я з аптымизмам неаффіта выправілася ў Ленінград, Вільнюс, Варшаву...

Першыя вынікі архіўных пошукаў не суцяшалі: часам даводзілася вяртацца і з пустымі рукамі. Але ў выніку метадам спроб і памылак, а таксама дзякуючы парадам старэйшых калег, Вользе Дадзіёмавай удалося выпрацаваць свайго кшталту метадалогію.

— Натуральна, няма сэнсу шукаць у замежным архіве раздзел з беларускімі нотамі, — распавядае даследчыца. — А дзе іх знойдзеш у цэлым моры з мільёнаў дакументаў? Неўзабаве я зразумела: сярод фінансавых папер, якія тычацца вядомых беларускіх маэнткаў. Як выявілася, спаміж усяго іншага, там трапляюцца і закупкі нот. А як рэчыўны доказ, часта прыкладаюцца і самі ноты.

Менавіта такім чынам атрымалася адшукаць і творы таго ж Агінскага, і нібы незваротна згубленую оперу “Агатка” — першую ў свеце, дзе імя сялянкі было вынесена ў заглавак... У фінансавых дакументах трапляюцца таксама і кантракты з музыкантамі. Прыкладам, удалося высветліць, што ў Нясвіжы даваўся папрацаваць знакамітаму чэшскаму кампазітару і піяністу Яну Дзюсюку.

З той пары ўжо шмат вады ўцякло. “Неафітка” стала карыфеем, зрабіўшы мноства адкрыццяў. Знойдзеныя Вольгай Дадзіёмавай творы гучаць у выкананні лепшых калектываў краіны.

"К" інфармуе

Ад Брэста да Маладзечна

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 1 — 2.)

Менавіта такі падыход і аптымізацыя сродкаў, атрыманых з дзяржбюджэту, як мяркуе начальнік упраўлення, дазволіць не распыляць сілы і грошы, а накіраваць іх туды, дзе гэта патрэбна найбольш.

Падчас пасяджэння прагучала і такая навіна. У сувязі з падрыхтоўкай праекта дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі 2016 — 2020” прадугледжана адмена Дзяржпраграмы “Замкі Беларусі” на 2012 — 2018 гады. Як адзначана ў дакументах калегіі, з улікам выкананага аб’ёму работ на помніках архітэктуры і археалогіі фартыфікацыйнага характару намечана іх уключэнне у пералік аб’ектаў падпраграмы “Спадчына” будучай Дзяржпраграмы “Культура Беларусі”. Усё гэта будзе зроблена дзеля забяспячэння фінансавання запланаваных мерапрыемстваў па захаванні належнага стану названых аб’ектаў, рэстаўрацыі і прыстасавання іх пад сучасныя функцыі ў адпаведнасці з палажэннямі заканадаўства ў сферы аховы спадчыны.

І апошняе. У адпаведнасці з даручэннем Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь на сённяшні дзень вызначаны шэраг населеных пунктаў краіны з багатай спадчынай і традыцыямі для іх уключэння ў турыстычныя маршруты, выпрацоўцы стратэгіі развіцця і прыняцця мер па іх уладкаванні. Да такіх гарадоў аднесены Пінск, Полацк, Тураў, Мсціслаў і Навагрудак, на тэрыторыі якіх знаходзяцца аб’екты абарончага дойлідства або іх рэшткі.

K

У даследчыцы сёння ёсць магчымасці для далейшых пошукаў, для камандзіровак, якія запланаваны і ажыццяўляюцца ў Акадэміі музыкі. Аднак выпраўляцца на “паляванне” на ноты магчыма далёка не ўсім.

— Шмат дзе за мяжой ёсць сістэма фінансавання даследчыцкіх праектаў, — кажа Святлена Немагай. — Адпаведна, навуковец можа атрымаць сродкі пад канкрэтныя мэты. У нас жа пакуль усё і сапраўды застаецца зольшага на ўзроўні асабістай ініцыятывы: і самі даследванні, і публікацыя назапашаных матэрыялаў.

Геаграфія пошукаў надзвычай шырокая, і ўключае яна не толькі сталіцы тых колішніх дзяржаваў, куды некалі ўваходзілі беларускія землі, але таксама і тыя краіны, куды з нашага краю вывозіліся каштоўнасці. Перадусім гэта, вядома, Германія, але... Прыкладам, Нясвіжскі канцыянал XVI

Паляванне на ноты

Падмурак для брэндынгу Агінскага: ад “усяго нічога” да “пачаць і скончыць”

стагоддзя ўдалося знайсці ў шведскай Упсале. Гэта не дзівіць, калі згадаць, што шведы не раз прыходзілі ваяваць на беларускія землі.

У мінулыя часы перад даследчыкамі паўставалі тыя праблемы, якія маладое пакаленне нават не можа сабе ўявіць. Прыкладам, як зрабіць копію. Ксераксаў тады не было, і даводзілася альбо здымаць на стужкавы фотаапарат, альбо... перапісваць ад рукі. Тым не менш, Вольга Дадзіёмава мяркуе, што моладзі ў гэтым сэнсе нават цяжэй. Проста з той прычыны, што бракуе азарту.

— Перашкода цяпер — у гадовах, — пераканана яна. — У наш век — магчымасцей процьма. Прыкладам, раней мы нават і марыць не маглі паглядзець не выходзячы з дома прэм’еру ў Парыжы. Але... маладым часцяком бракуе жадання і імкнення, яны заклапочаны і стомлены сваімі жыццёвымі клопатамі.

Нашы ці не нашы?

У экспазіцыі музея Манюшкі, створанай яшчэ за савецкім

часам, быў стэнд з красамойнай фразай: беларускі народ ганарыцца тым, што на яго зямлі нарадзіўся выдатны польскі кампазітар. Вядома, сёння так ужо ніхто не напіша, але... вынесенае ў падзагалюку пытанне па-ранейшаму застаецца актуальным для многіх. Хтосьці лічыць кампазітараў з тутэйшай земляй “сваімі ў дошку”, хтосьці — наадварот чужымі... Падаецца, толькі навукоўцы могуць дапамагчы грамадству знайсці абгрунтаваную і ўважаную залатую сярэдзіну.

Вольга Дадзіёмава пераканана, што нацыянальная беларуская кампазітарская школа і сапраўды пачалася толькі ў мінулым стагоддзі. Адпаведна, савецкія падручнікі ў нечым, усё ж, мелі рацыю... Зрэшты, гэта цалкам выплумачальна — асабліва калі згадаць, што і беларуская нацыянальная ідэя канчаткова сфарміравалася толькі ў пачатку XX стагоддзя.

— Атрымаўшы створаныя ў папярэднія эпохі ноты, мы былі моцна расчараваныя, — прызнаецца даследчыца. — Бо не знайшлі там ані разгорнутых цытат беларускага фальклору, ані выкарыстання беларускай мовы, ані іншых ферментаў нацыянальнага духу. Тлумачэнне простае: наша культура належыць да памежнага тыпу — як напрыклад, бельгійская альбо швейцарская. Іх функцыя — жывіць донарскай крывёю механізм еўрапейскай музыкі. Нацыянальныя кампазітарскія школы там склаліся таксама даволі позна, але з гэтай нагоды там ніхто не камплексуе.

Таму даследчыкі выразна адрозніваюць два сінамічныя, здавалася б, тэрміны: беларуская музыка і музыка Беларусі. Але лішне нават казаць, што і апошня — таксама “наша”. Тым больш, многія кампазітары — як Манюшка альбо Мечыслаў Карловіч — актыўна выкарыстоўвалі ў сваіх творах мясцовы фальклор. Нават пры тым, што апошні правёў на беларускіх землях толькі першыя шэсць гадоў свайго жыцця. Альбо той жа Агінскі, які ведаў французскую мову ці не лепш, чым польскую...

— Гэта асоба вельмі супярэчлівая, але ва ўсіх перыпетыях ягонага жыцця пасочваецца жалезная логіка: ён заўсёды змагаўся за радзіму сваіх продкаў, за сваю зямлю, — кажа Вольга Дадзіёмава. — Ды і беларускую мову, напэўна, ведаў, бо апекаваўся сялянамі.

— Мiane вельмі цешыць, што сёння гэтая постаць не стала нагодай для канфрантацыі з іншымі народамі — дадае Святлена Немагай. — Агінскі ўспрымаецца кампазітарам, прыналежным адразу да некалькіх культур, і гэта сапраўды адпавядае рэчаіснасці.

— Мiane вельмі цешыць, што сёння гэтая постаць не стала нагодай для канфрантацыі з іншымі народамі — дадае Святлена Немагай. — Агінскі ўспрымаецца кампазітарам, прыналежным адразу да некалькіх культур, і гэта сапраўды адпавядае рэчаіснасці.

Шансон Агінскага

Яшчэ нядаўна даследчыкаў старадаўняй музыкі Беларусі можна было пералічыць па пальцах. Але за апошнія дзесяцігоддзі сітуацыя змянілася, і цяпер выпадае

казаць пра пераемнасць пакаленняў: колішнія аспіранты пераўтварыліся ў навукоўцаў і ўжо самі маюць вучняў.

Вольга Дадзіёмава спадзяецца, што наступным важным крокам у гэтым працэсе стане хуткае адкрыццё ў Акадэміі музыкі спецыяльнасці (раней гэта была толькі спецыялізацыя) “музычная беларусістыка”. Прычым яна мае прызначэнне не толькі для музыкалагаў, але і для выканаўцаў — каб яны ад пачатку сваёй адукацыі спецыялізаваліся менавіта на музыцы старадаўняй Беларусі.

Гэта актуальна хаця б з той прычыны, што творы беларускэй класікі ўваходзяць у рэпертуар лепшых айчынных калектываў. Згадайма хаця б тыя фестывалі, якія ўжо больш за 20 гадоў ладзіць Нацыянальны канцэртны аркестр Рэспублікі Беларусь. Там заўсёды “свежая” праграма, якая ўтрымлівае і бліскуча ўвасобленыя на сцэне нядаўнія адкрыцці. Ладзяцца яны, між іншым, пераважна ў малых гарадах, шторыма маючы нямала ўдзячнай публікі. Без сумневу, маэстра Міхаіл Фінберг вынайшаў выдатны спосаб вынесці плён архіўных даследванняў “на публіку”. А ў спалучэнні з выстаўкамі і навуковымі канферэнцыямі (матэрыялы якіх штогод выдаюцца ў спецыяльных зборніках), а таксама з канферансам Вольгі Дадзіёмавай, якая з’яўляецца навуковым кіраўніком такіх фэстаў, іх канцэрты становяцца сапраўднымі асветніцкімі мерапрыемствамі.

Гэтыя імпрэзы паставілі перад навукоўцамі новы выклік. Здавалася б, даследваць беларускую музыку XX стагоддзя куды прасцей, чым “сіваю даўніну”, але...

— Калі Нацыянальны канцэртны аркестр запланававу праграмы, прысвечаныя нашым класікам, я была амаль упэўнена ў тым, што знайсці іх ноты будзе вельмі лёгка, — распавядае Вольга Дадзіёмава. — Ці ў асабістых архівах аўтара, ці ў музычным фондзе Саюза кампазітараў. Аднак, як выявілася, шукаць іх (а гэта робіць сам Міхаіл Якаўлевіч) даводзіцца па драбніцах. Рэканструяваць спадчыну XX стагоддзя не менш складана, чым ранейшых перыядаў.

Даследчыца марыць пра той час, калі гістарычныя разломы, што падзяляюць гэтыя перыяды, будуць навукова асэнсаваны і прааналізаваны, а ў краме можна будзе купіць грунтоўнае выданне па гісторыі, скажам, опернага мастацтва Беларусі альбо яе мастацка-інструментальнай музыкі. Але ўсё адно яна цалкам пераканана, што “белыя плямы” застануцца, і працы на гэтай ніве ў даследчыкаў не паменее. Гэта пацвердзілі і нядаўнія адкрыцці, датычныя такой, здавалася б, вядомай постаці, як Агінскі.

— Як выявілася, яна ўсё яшчэ рыхтуе сюрпрызы даследчыкам, — кажа Святлена Немагай. — Не так даўно нам здавалася, што, прынамсі, музычны аспект дзейнасці Агінскага вывучаны ўжо цалкам, але нядаўнія архіўныя пошукі раптам выявілі мноства новых і нечаканых ягоных твораў. У іх ліку — нават песня ў жанры шансону і віланэлы! Пераканана, што адкрыццяў нас чакае яшчэ вельмі багата. І спадзяюся, што юбілейны год стане імпульсам для новых даследванняў. Бо кропку тут ставіць пакуль зарана.

І ўрэшце, рытарычнае пытанне? А чаму пра падобныя цікавыя знаходкі так рэдка можна даведацца ў СМІ?

K

Для таго, каб у сферы фестывальнага руху трымаць руку кантраляваць сітуацыю, каб стымуляваць развіццё жанраў, трэба ладзіць падзеі па ўсіх кірунках аматарскай творчасці. Лічу не нармальным становішча, калі па адных жанрах праводзяцца рэспубліканскія фестывалі, а па іншых — не.

Напрыклад, харэаграфія... Сёння фестывалю харэаграфічнага мастацтва ў Беларусі, лічы, не праводзіцца. А раней жа ладзіліся паўнаватарскія прыгожыя імпрэзы! Ці тыя ж ансамблі песні і танца. У свой час мы мелі звыш пяцідзесяці падобных, а сёння іх ад сілы засталася каля дзвух дзясяткаў. Куды яны зніклі? Ды проста згубіліся, растварыліся, ператварыліся ў калектывы іншай формы! Іх месца занялі прасцейшыя па структуры і меншыя паводле творчага дыяпазону ансамблі народнай музыкі ці вакальныя ансамблі.

Яшчэ пытанне: хто адказвае за змест, мастацкі ўзровень рэпертуару? Я супраць цензуры, але за глыбокі творчы аналіз. Яго здольны зрабіць падрыхтаваны адмысло-

Рука на пульсе фестывалю

МЕРКАВАННЕ

Тадзуш СТРУЖЭЦКІ,
намеснік старшыні Беларускага фонду культуры, ініцыятар і арганізатар шматлікіх беларускіх фестывалю

вец. Калі такога спецыяліста няма ў штаце ансамбля, дык варта дзеля канкрэтнай справы запрасіць яго звонку. Прыклад. Летась у Амбуладзе Беларусі ў Францыі ўзнікла патрэба аздобіць выступленнем беларускага калектыву ўрачыстае пасаджанне ў штаб-кватэры UNESCO, прысвечанае 60-годдзю далучэння нашай краіны і Расіі да гэтай міжнароднай арганізацыі. Часу на падрыхтоўку мелі паўгода. Гэта няшмат. Зыходна мы ведалі, што Расію на імпрэзе будзе прадстаўляць славыты хор імя Пятніцкага. І, канешне ж, адразу ўзнікала пытанне, а каго нам паставіць побач са знакамітым калектывам? Я сказаў Пасту Паўлу Латушку, што мы французскую публіку, а тым больш дасведчаных у справах нацыянальных культур супрацоўнікаў UNESCO нічым не здзівім. Але годна прадставіць Беларусь і нашу нацыянальную культуру мы здольныя. І прапанаваў

накіраваць у Францыю заслужаны аматарскі калектыв, фальклорны ансамбль “Дударыкі”. Але ж мы не проста накіравалі калектыв, але і шчыльна з ім папрацавалі. З кіраўнікамі калектыва, з удзельнікамі. Запрасілі спецыялістаў-кансультаў. Вельмі ўважліва прагледзелі сцэнічныя касцюмы, каб яны адпавядалі нашым нацыянальным строям, а таксама — інструментальны склад, рэпертуар. У выніку была падрыхтавана паўгадзінная праграма — яркая, дынамічная, насычаная, дзе былі і прыгожы танец, і непаўторная беларуская песня, і віртуозныя інструментальныя найгрышы, у якіх была задзейнічана ўся палітра нашых нацыянальных інструментаў. Задзейнічалі ўсю палітру нашых нацыянальных інструментаў. Публіка пасля канцэрта здэсці каля гадзіны хадзіла ля ансамбля: глядзелі, фатаграфавалі, інструменты мацалі. Таму што многія з гледачоў такія рэ-

чы ўбачылі ўпершыню. Вось гэта, я лічу, патрапілі “ў дзясятку”.

Так павінна быць і на нашых фестывалю. У прыватнасці, на фестывалі “Звіняць цымбалы і гармонікі”. Калі вобласць накіроўвае нейкі калектыв, дык спецыялісты, безумоўна, павінны папярэдне паглядзець яго і выказаць рэкамендацыі. Каб калектыв сапраўды адпавядаў стылю, узроўню, рэгіянальным традыцыям. Вось такі падыход я прымаю. Годная прэзентацыя культурных адметнасцей робіць гонар вобласці. А ў чальцоў журы, у сваю чаргу, ёсць магчымасць адзначыць, што вобласць прадстаўлена вартым калектывам. Таму я за тое, каб на рэспубліканскіх, а тым больш на міжнародных фестывалю праз конкурсны творчы адбор да вялікай сцэны даходзіла самае лепшае: кожны калектыв можа падаць заяўку, а ўжо экспертная група праглядае-праслухоўвае аўдыя- ці відэазапісы і прымае рашэнне.

На рэспубліканскім фестывалі творчыя калектывы павінны быць у роўнай конкурснай сітуацыі. Ці правільна, ці справядліва, калі на конкурсе прадстаўлены і ансамбль народнай музыкі, і вакальны склад з

эстрадным ухілам? Гэта ж розныя па характары, па стылі фарміраванні. Таму калі кіраўніцтва вобласці накіроўвае на фестываль няпрофільны калектыв, яно заведама ставіць яго ў няёмкае становішча і кепска прэзентуе свой рэгіён.

Праўда ж: журы ў нас, скажам так, карэктнае, заўсёды ідзе насустрач калектывам. Ацэньвае іх так, каб не пакрыўдзіць, не “абрэзаць” крылы. Таму я не бачу памылкі ў тым, што аматарам накінуць дадатковы бал. Калі гэта будзе для калектыва стымулам, дык выдатна, а калі кіраўнік калектыва тое разумее — тым больш. Сваю думку грунтую шматгадовым вопытам. Бо ў сферы народнага мастацтва працую з 1975 года. Я прайшоў праз цікавыя аматарскія калектывы, дзе быў выканаўцам, артыстам, удзельнічаў у конкурсах, у вельмі адказных канцэртах. Добра ведаю, што такое выступленне на фестывалі, тым больш — калі яшчэ і конкурсы праводзяцца. Дасведчаны ў тым, як большасць калектываў для гэтых фестывалю рыхтуецца. Упэўнены, ім патрэбна метадычная дапамога, бо ўдзельнікі знутры бачаць адно, а спецыялісты звонку — іншае.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Гомельшчына славіцца ўнікальнай захаванасцю традыцыйнага мастацтва як жывой з’явы. Таму асноўная мэта ўсіх форм работы з нематэрыяльнай спадчынай краю ўвогуле і з каляндарнымі абрадамі ў прыватнасці — падтрымка жыццёвасці традыцыі, наданне новых імпульсаў існаванню аўтэнтыкі.

Па ініцыятыве Абласнога цэнтра народнай творчасці адбываюцца майстар-класы, семінары, курсы павышэння кваліфікацыі па кірунках народнай творчасці (скажам, адносна ролі культурных мерапрыемстваў у развіцці турбізнесу, этнатурызму, папулярызаванні традыцый сярод дзяцей і моладзі). Набыццё прафесійных ведаў дазволіла работнікам культуры праводзіць планамернае лакальна-рэгіянальнае даследаванне ў кожным раёне, а потым — і адраджэнне форм традыцый. Да ўсяго, семінары паспрыялі спецыялістам сферы ў распрацоўцы этнакультурных турпраграм.

Апісанні мясцовых каляндарных і сямейна-побытавых святаў, запісы песень і твораў народнай прозы маюць усе раённыя метадычныя службы Гомельшчыны.

Што спрыяе, а што не...

ТЭКСТ

Ірына ГЛУШЭЦ,
загадчык аддзела народнай традыцыйнай культуры Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці

Ёсць яны і ў сельскіх установах. Найбольшай колькасцю сабраных фальклорных адзінак могуць пахваліцца ў метадычных службах Акцябрскага, Буда-Кашалёўскага, Добрушскага, Ельскага, Жыткавіцкага, Лельчыцкага, Рагачоўскага і Чачэрскага раёнаў. У абласным жа метацэнтры матэрыялы класіфікуюцца, скажам, па выяўленых рэгіянальных традыцыях, з улікам фарміравання тэматычнай медыяткі, паводле калектываў з найменнямі “народны” і “ўзорны”.

Як і любая жывая з’ява, існаванне нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гомельшчыны мае свае праблемы. Традыцыйная народная культура паступова затухае, што звязана са зменамі жыццёвага ладу і сістэмы каштоўнасцей сучаснікаў. Атрыманне ж колішнімі вёскамі статусу аграгарадкоў можна разглядаць як станючы момант: населеныя пункты будуць мець насычанае жыццё, адпаведна, стане развівацца інфра-

структура. Але ж пры гэтым змяняецца традыцыйны вясковы лад, які з’яўляецца падмуркам для традыцыйнай культуры, у тым ліку — фальклору. Адыходзяць у нябыт традыцыйныя заняткі, якія суправаджаліся спевамі: ручное земляробства, ткацтва.

Значнымі пагрозамі выступаюць працэсы глабалізацыі і ўрбанізацыі. Вёскі, у якіх закрываюць школы і ўстановы культуры, фактычна асуджаны на знікненне. Сучасная моладзь, збольшага арыентаваная на гарадскую культуру, імкнецца пераязджаць у буйныя населеныя пункты. А ў працы з дзецьмі асноўная праблема бачыцца ў няўзгодненасці дзеянняў кіраўніцтвам сфер культуры і адукацыі. Назіраюцца выпадкі, калі дзеці, якія займаюцца ў вельмі моцных фальклорных калектывах, не знаходзяць падтрымкі і разумення ў школьных настаўнікаў.

Урэшце, нельга не адзначыць станючы досвед. Сярод буйных

фестывалю, што ладзяцца на Гомельшчыне, трэба адзначыць “Покліч Палесся”. Гэты форум этнакультурных традыцый праходзіў ужо тры разы ў аграгарадку Ляскавічы на Петрыкаўшчыне. Прычым сярод мэт падзеі — падтрымка і папулярызаванні традыцыйнай культуры (ад фальклору, мясцовых традыцый і абрадаў, промыслаў і рамёстваў да нацыянальнай кухні) і гісторыка-культурнай спадчыны краю, аматарскага мастацтва. Да ўсяго, правядзенне ў рамках фестывалю этнаграфічнай экспедыцыі дазволіла даследаваць сучасны стан традыцыйнай культуры больш як 20 населеных пунктаў Петрыкаўшчыны. Значнай падзеяй апошняга фэсту стала свята ручніка.

Як не згадаць і пра Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва “Берагіня”, які ўнікальны сваёй пабудовай на прынцыпах этнапедагагікі. Адпаведна, ён з’яўляецца эталонам падыходаў да захавання і трансляцыі новаму пакаленню праяў лакальнай культурнай спадчыны. Але пра “Берагіню” слаба ведаюць людзі, не звязаныя з фальклорам, бо, на жаль, гэты годны ўвагі фестываль вельмі мала рэкламуецца. Удзельнікам турніру дзіцячых фальклорных калектываў бывае цяжка падрыхтавацца

па ўсіх намінацыях, бо праграма навучання як ва ўстановах клубнага тыпу, так і ў навучальных установах культуры і адукацыі часта не прадугледжвае комплекснага падыходу да традыцыйнай народнай культуры.

Аднак, калі ўлічваць велізарную працу, якая вядзецца з народнымі традыцыямі, ёсць спадзяванні, што спадчына, што жыве ў памяці старэйшага пакалення, будзе адраджаецца і пераймаецца моладдзю і дзецьмі ва ўсёй яе разнастайнасці. Балазе маніторынгу элементаў НКС вобласці надаецца значная ўвага, а колькасць элементаў, якія могуць увайсці ў дзяржспіс (вобласць ужо мае 4 элементы ў гэтым спісе) можа папоўніцца. Сёння, апроч трох пазіцый, у свой час рэкамендаваны да ўнясення ў яго, для надання ахоўнага статусу падрыхтаваны дакументы па абраду “Чырачка” з аграгарадка Тонеж (Лельчыцкага раёна) і тэкстыльнай традыцыі аграгарадка Неглюбка (Веткаўшчына). Вядзецца падрыхтоўка элементаў “Танцавальная традыцыя гарпасёлка Капаткевічы Петрыкаўскага раёна”, “Фрагмент вясельнага абраду — выраб і выкарыстанне “вельцаў” у Камарынскай зоне Брагінскага раёна”, “Перанос свячы на Тройцу ў вёсцы Навінкі Калінкавіцкага раёна”.

У № 42 “К” змясціла артыкул “Мы і пра нас” Алеся Сушы. Як папулярызатары дзейнасці Тадэвуша Рэйтана дзякуем аўтару за яго згадку гэтай выбітнай асобы беларускай мінуўшчыны. Але з гэтай нагоды вырашылі падзяліцца сваімі думкамі.

Цытата (у скароце): “Падобнае становішча назіралася і адкрыццём нам велічы Міцкевіча [...], Манюшкі [...], Касцюшкі [...], Рэйтана... Шкада, але не мы ўбачылі і давалі, што тыя постаці суайчыннікаў маюць сусветную значнасць. Больш за тое, многія з беларусаў толькі тады ў поўнай меры ўсвядомілі гэта і пачалі ганарыцца, калі дзякуючы працы суседзяў названая дзеячы выйшлі па-за межы нацыянальнай культуры і дасягнулі сусветнай славы. Але наколькі мы маем права на прывязку такіх твораў да нашай культуры?..”

Права на імя?

ТЭКСТ

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
арт-куратар, удзельнік Арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана

Што да “не мы”. Вось няпоўны спіс нашых землякоў, піянераў-першапраходцаў, якія ўславілі імя таго ж Тадэвуша Рэйтана ў сваіх творах. XVII стагоддзе — Францішак Князнін, а таксама паслы з Мінскага, Полацкага (і, верагодна, іншых) ваяводстваў, якія былі абавязаны ліцвінскай шляхтай прыгадаць на сойме ў 1790 годзе каралю Станіславу Панятоўскаму падзеі 1773 года і трох мужных абаронцаў незалежнасці краіны.

XIX стагоддзе — Юльян Урсын Нямцэвіч (першы біёграф Рэйтана), Адам Жавускі (другі біёграф і стрыечны ўнук нашага героя),

мастакі віленскай школы Францішак Смуглевіч і Людвік Горварт, а таксама Адам Міцкевіч, Леанард Ходзька, Язэп Крашэўскі, Уладзіслаў Сыракомля, Адам Кіркор і іншыя. У 1850-х Стэфан Рэйтан, стрыечны праўнук Тадэвуша, замовіў помнік свайго вялікага продка для Грушаўкі. (Пасля паўстання 1863 года помнік вымушаны былі схаваць. А ў 1889 годзе яго падаравалі Кракаву, дзе ён да 1946 года і стаяў у цэнтры горада. Некалькі гадоў таму копія помніка з памылковай датай нараджэння (1746) усталявана на кракаўскіх “Плантах”.) У пачатку XX стагоддзя эстафету перанялі

Геранім Друцкі-Любецкі, Эдвард Вайніловіч і іншыя.

Часовае забыццё імён вялікіх землякоў на Бацькаўшчыне у сярэдзіне XX стагоддзя, зразумела, не наш уласны выбар. Але... У 1959 і 1962 гадах Уладзімір Караткевіч згадаў у сваіх творах імя Рэйтана. А ў 1976 годзе, на VII З’ездзе пісьменнікаў БССР была распаўсюджана “Адозва да З’езду пісьменнікаў Беларусі”, падпісаная імем... Тадэвуша Рэйтана. Яна мела выразны пра беларускі “акцэнт”. Сапраўднае ж вяртанне імені гэтай асобы на Бацькаўшчыну пачынаецца з кнігі “Памяць” Ляхавіцкага раёна (1989). І чым далей, тым больш важка гучыць беларускі голас у справе ўшанавання героя. Нават год нараджэння (1740) Рэйтана ўстанавілі менавіта беларускія даследчыкі з нашай Арт-суполкі, у той час як у Польшчы называецца

ажно тры варыянты (1741, 1742, 1746). Таму, як падаецца, сумневы ў тым, “ці маем мы права”, заўчасныя.

Што да “працы суседзяў”, то яшчэ ў 1992-м навукоўцы Віталь Скалабан і Уладзімір Емялянчык назвалі Рэйтана “тыповым прыкладам страчанага героя, цалкам інкарпараванага ў гісторыю іншай краіны”. Так адбывалася з XIX стагоддзя, калі польскія публіцысты, гісторыкі, паэты, наступуючы творчасці першапраходцаў з беларускіх земляў, паступова стварылі вобраз выключна “польскага героя”, які паспяхова культывуецца і да нашага часу.

Сусветную ж славу Тадэвушу Рэйтану прынеслі не “суседзі”, але яго ўчынкi, якія прагрэмелі па ўсім свеце ў тым трагічным 1773 годзе.

Такім чынам, калі не мы, дык хто? Калі не нам, то каму?

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Слова ўпраўленню

Стварыць
свой брэнд

меркаванне

Вольга АНТОНЕНКА, першы намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ІРКСМ Гомельскага аблвыканкама

Сетка ўстаноў культуры Гомельшчыны, адна з найбуйных на Беларусі, значна зменшылася ў выніку аптымізацыі. Але падыходзім да яе індывідуальна, выбарча. Калі ў маленечкай вёсцы нічога апрача клуба ці бібліятэкі няма, стараемся іх захаваць. Пашырылі і пазастацыянарнае абслугоўванне. У вобласці цяпер дзейнічаюць 23 аўтаклубы, недахопу ў мерапрыемствах няма... Шмат зроблена і па вывучэнні відаў прыкладной творчасці. Абноўлены банкі даных па актыве народных майстроў. А іх у нас вельмі шмат, у тым ліку і ўнікальныя творцы, што займаюцца гомельскай драўнянай сканню, якой нідзе больш няма.

Шмат увагі надаецца брэндавасці раёнаў. Не хочацца, каб адзін раён быў падобны на другі. Таму заўжды падтрымліваем адпаведныя мясцовыя ініцыятывы, скіраваныя на пошук арыгінальных адметнасцей. Да прыкладу, у Брагінскім музеі ёсць кавалак сапраўднага метзарыга. Чым не брэнд, які можна рэкламаваць, прыцягваючы ўвагу да гісторыі і культуры раёна? Пасля таго, як на музейным сайце з'явілася гэтая інфармацыя, Брагін пачалі наведваць турысты з Расіі, Украіны.

А ў Чачэрску адкрыўся Музей хлеба. Тут можна пабачыць, якім ён быў у старадаўнія часіны, якім стаў сёння. Паказана тэхналогія выпечкі. Хлеб у блакадным Ленінградзе — тэма асобная. Парадак: устаноўка знаходзіцца ў практычна бязлюднай вёсцы, месціцца ў аўтэнтчнай вельмі каларытнай хацінцы з печчу. І суды едуць аматары незвычайнага. Так што мясцовыя музейшчыкі — таксама запатрабаваныя!

Музей абрадавай лялькі доўна паспеў стаць брэндам Рагачоўшчыны, як і паясы ў Акцябрскім, як і адмысловыя паясы ў Неглюбцы, што на Веткаўшчыне. І працэс менавіта такой брэндавагай раскруткі павінен стаць няспынным...

Бібліятэчны скупны кніжны фонд вобласці застаецца самым вялікім у Беларусі — больш за дзевяць мільёнаў асобнікаў. Нават у Мінску менш. Пра крэатыў нашых бібліятэкараў "К" піша пастаянна. Напрыканцы года адкрываем Дом кнігі ў Рагачове. У 2016-м менавіта тут пройдзе Дзень беларускага пісьменства. Будынак Дома кнігі знаходзіцца побач са школай мастацтваў. Тут даўно месціліся цэнтральная і дзіцячая бібліятэкі. Пасля рэстаўрацыі з'явіліся канцэртная зала і зала для канферэнцый.

Калі працягваць гаворку пра будаўнічыя работы, дык нельга не згадаць і тое, што паспяхова здадзены сядзібны дом Козел-Паклеўскіх у Чырвоным берэзе. Планаем сёлета завяршыць капліцу-пахавальню Паскевічаў у Гомелі. Працягваецца рэстаўрацыя калегіума езуітаў у Юравічах. Спадзяемся, пасля належнага фінансавання завершым рэканструкцыю Мазырскага драматычнага тэатра імя Івана Мележа...

Налета Гомельшчына літаральна выбухне знакавымі падзеямі, акцыямі, фестываліямі. Мяркуюце самі. 30-годдзе чарнобыльскай бяды будзе згадана ў Ветцы. Канцэпцыя мерапрыемства ўжо распрацавана, яна вельмі цікавая звязана з адраджэннем нашага краю. Да падзеі падключаюцца і неглюбскія майстрыхі, знакамітыя ручнікамі. Далей — фестывальны канвее: "Берагіня" ў Акцябрскім, святая гумару ў Аўцюках, "Граі, гармонік!" у Ельску, "Гэты дзіўны спеў — з глыбін народных" у Лельчыцах, "Покліч Палесся" ў Ляскавічах...

Занатаваў Яўген РАГІН

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

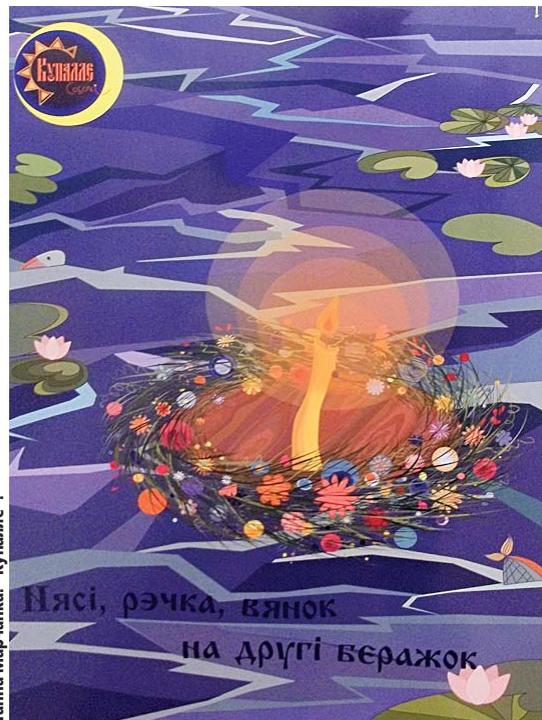
...Падобныя краявіды ў снежную пару года трапляюць на вока не раз, і не два. Але ўспрыняць іх як цуд, як казку, як падарунак лёсу могуць толькі дзеці і мастакі.

"Ціхае жыццё старога дома" Дзяніса Волкава, "Дворык" Алены Агальцовай. У гарадской мітусні маладыя мастакі шукаюць выспы спакою і нібыта замаруджанага часу. Такі напрамак мне не надта зразумелы. Лічыцца, што маладосці ўласцівая не статыка, а дынаміка. У маладыя гады чалавек імкнецца за дзвярмі, а не азіраецца назад. А тут — старыя сцены, гарадская фактура, што знікае... Усё гэта як успамін з прысмакам настальгіі. Жывапіс, аднак, якасны. А здольнасць не проста намаляваць, але і перадаць настрой — адзнака прафесійнасці мастака.

"Праабражэнне" Ганны Туравец, "Юравіцкі манастыр" Аліны Сугак — зварот да рэлігійнай тэматыкі. Першая карціна — суцэльная канкрэтыка. Інтэр'ер вясковай хаты і жанчына ў інтэр'еры напісаны з натуры. Тут ёсць адчуванне спыненага часу, пра які я казаў вышэй, згадваючы гарадскія краявіды. Але ў дадзеным

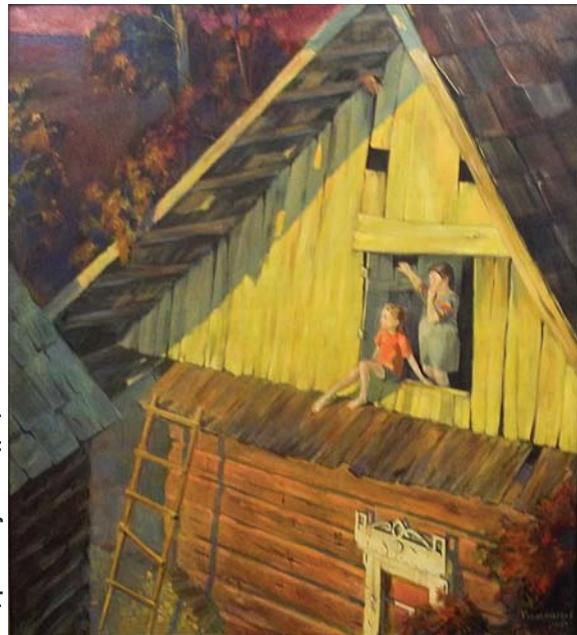
Яніна Бандарчык. Упакоўка канцэртнай праграмы.

Ганна Марчанка. "Купалле".

Гомельскія
трактоўкіЖывапіс
і дызайн
са сваёй
школай

Алена Агальцова. "Дворык".

Кацярына Хібулаева. "Дзіціства".

выпадку палатно ўспрымаецца не канцэптуальнай пабудовай, а дакументальным сведчаннем. Краявід з манастыром мае рысы індывідуальнага стылю, прынамсі — бачны вектар стылёвага пошуку.

Яшчэ згадаю карціну "Дзіціства" Кацярыны Хібулаевай. Сюжэт немудрагелісты: дзеці, лета, вёска... Мастак малюе тое, што ведае. І таму карціна вершы. Гэтакаса, як і сюжэтам палатну "Хованкі" Ганны Марозька.

Мне даводзілася бачыць абароны дыпламаў у розных ВНУ культурнай скіраванасці. З гэтага я магу зрабіць выснову, што з усіх дызайнерскіх намінацый, прадстаўленых у гэтым дыпломным "шоу", найбольш відовішчна і выйгрышна глядзіцца графічны дызайн. Відаць, тая акалічнасць і вызначыла дамінаванне ў экспазіцыі выстаўкі менавіта гэтай спецыялізацыі. Ёсць яшчэ аб'ёмны дызайн і аздоба інтэр'ераў, але яны прадстаўлены сцігла. Мяркуючы па экспазіцыі, менавіта дызайн і графіка ў розных праявах найбольш запатрабаваныя ў сацыяльнай сферы і найбольш прывабныя для навучэнцаў Гомельскага каледжа мастацтваў. Тут прадстаўлены культурна-асветніцкія плакаты, які прапагандуюць нацыянальныя традыцыі ("Нашы легенды" Дар'і Мычко і "Купалле" Ганны Марчанка), плакаты сацыяльнай скіраванасці ("Ад сэрца да сэрца" Кацярыны

Пярэчынай), аздоба ўпакоўкі ("Шакаладныя традыцыі" Яніны Бандарчык), арыгінальная трактоўка экалагічнай тэматыкі (серыя выцінанак "Захаваем прыроду Палесся" Яўгеніі Лапуховай), распрацоўка настольнай дзіцячай гульні (Настасся Спянякова), кніжныя ілюстрацыі (Ксенія Варанько, Юлія Сыцько, Аляксандра Кажамаякіна).

Відаць, графічны дызайн у Гомельскім мастацкім каледжы трактуюць вельмі шырока. Тую ж кніжную аздобу можна называць дызайнам кнігі, але ўсё ж такі вучаць гэтай справе на мастацкім факультэце/дзіцяленні, а не на аддзяленні дызайна. Прынамсі, так завезена ў нашай Акадэміі. Мне дастадабы тое, у гомельскім каледжы дызайнерам спачатку ставяць руку і вока, вучаць маляваць, а потым толькі дапускаюць да камп'ютара. Такім чынам навучэнец прывыкае спадзявацца на самога сябе, а не на высокатэхналагічнае абсталяванне, якое пры патрэбе з любой сітуацыі вывезе. Ва ўсіх графічных дыпламах адчуваецца найперш рука аўтара, ягоны стыль. А камп'ютар тут не асноўны інструмент, а дапаможны. Асабліва я адзначаю бы згаданую вышэй работу "Захаваем

прыроду Палесся". Яна цалкам рукачынная. А тэхніка вытанчанай выцінанкі надзвычай удала перадае крохкасць наваколнага свету, дзе пэўныя праявы жыцця і прыгажосці могуць знікнуць ад неасцярожнага руху чалавека і створанай ім цывілізацыі. У канцэптуальным сэнсе гэта работа — выдатны дызайн. Дакладней, гэта выдатны ды-

што многія выхаванцы сярэдняга адукацыйнага звяна імкнуцца паступіць у вышэйшыя навучальныя ўстановы, нават не адпрацаваўшы па размеркаванні. Ды і ВНУ разглядаюць згаданае сярэдняе звяно як сваю базу. Гэта цалкам лагічна: лепей мець аб'ектыўна тых, хто мае пэўны прафесійны (і творчы) досвед, чым набіраць людзей "з вуліцы", хай сабе і не пазбаўленых талентаў. Мяркую, што менавіта пад гэту сітуацыю і самарэгулюецца навучальны працэс у мастацкіх і іншых культурнай накіраванасці каледжах, незалежна ад таго, як той навучальны працэс бачаць у вышэйшых інстанцыях.

Праўда, у тым жа Гомелі я гутарыў з мастаком, які някеспка адчувае сябя і без вышэйшай адукацыі. Вучыць маляванню дзетак у школе мастацтваў, праз Інтэрнэт прадае свае работы. Ён і працу сваю любіць, і на творчасць час мае. І ўвогуле выглядае задаволеным... За яго можна толькі парадавацца.

Зрэшты, за тых, хто сцвярджае гомельскую мастацкую школу ў сталічных ВНУ я таксама рады і бачу пэўную сімволіку ў тым, што дыпламы Гомельскага каледжа сёння экспануюцца ў галерэі, названай іменем палешука, які ўславіў Палессе і зрабіў выдатную кар'еру ў сталіцы.

Яўгенія Лапухова. Выцінанка з серыі "Захаваем прыроду Палесся".

зайнерскі ход, які патрабуе сістэмнай дапрацоўкі.

Амбіцыйныя творчыя натурны звычайна не спыняюцца на сярэдняй мастацкай адукацыі. Каледж, вучылішча, тэхнікум для іх — толькі адна з прыступак кар'ернай лесвіцы. Таму і не дзіва,

У Мазырскай гарадской выставачнай зале адбылася традыцыйная выстаўка “Фарбы Палесся”. Гэтым разам экспанавалася каля 70 работ — пераважна жывапіс і фатаграфіі. Сярод маіх уласных адкрыццяў — жывапісец, галоўны мастак Мазырскага драматычнага тэатра імя Івана Мележа Андрэй Дзюбак.

Андрэй Дзюбак. “Трыя”.

Што тэатр дае мастаку?

Пра менеджмент культуры і “Плынь абставін”

Андрэй Дзюбак.

таму. Тады ён пісаў карціны дома, а потым даведаўся, што ўстаноўе патрэбен дэкаратар. Да ўсяго, прадастаўлялася і майстэрня.

Першы спектакль, які Андрэй Дзюбак зрабіў цалкам — “Чатыры крыжы на сонцы” паводле п’есы Анатоля Дзелендзіка. А ў лістападзе тэатр прадставіць ужо трыццаты спектакль, у якім творца ўдзельнічаў як мастак-пастаноўшчык.

Для тэатральнага мастака сустрэча з глядачом можа адбывацца штовечар. У адрозненне ад мастака пазатэатральнага, якому, каб паказаць свае творы на выстаўцы, трэба чакаць год, а то і не адзін. (Дарэчы, шкада, што выстаўку ў Мазыры наведвалі

без асаблівай актыўнасці, хаця кошт білетаў даволі дэмакратычны: школьны — 6, дарослы — 10 тысяч беларускіх рублёў. Амаль упэўнена: так адбываецца ці не ва ўсіх раённых цэнтрах. Урэшце, усё зразумела: школьнікам больш цікава паглядзець экспазіцыю, скажам, дыназаўраў, ну а мазырскіх студэнтаў, бадай, нічым і не здзівіць.)

— На маю думку, — зазначае Андрэй Дзюбак, — у нас не хапае менеджменту ў сферы культуры. Не тэорыі, а практыкі. Прызнацца, мне падабаецца заходняя сістэма: рэйтынг мастака залежыць ад колькасці прададзеных работ, бо ёсць зацікаўленасць, стымул працаваць. Так, трэба пісаць тое, што падабаецца, але ці будзе яно запатрабаваным... Хацелася б. Што да арганізацыі выставак, то гэтай справай павінен займацца прафесіянал, але ніяк не мастак.

Апошнім часам спадар Андрэй займае цікавы досвед вернісажаў “Славянскага базара ў Віцебску”.

— Раней так куплялі, у асноўным, расіяне, а сёлета цікавасць праяўлялі, да прыкладу, кітайцы. Замежнікі, дарэчы, набываюць карціны па іншай сістэме, чым спажывец постсавецкі. Іх пады-

ход, як падаецца, безэмацыйны, няма такога: убачыў — спадабалася — набыў. Адзін з кітайцаў спачатку сфатаграфаву работы, а на наступны дзень ужо купіў нешта з іх. А ў Берліне, ведаю, наогул не гандлююцца: колькі напісана на цэнніку — столькі і заплаціцца.

Андрэй Дзюбак удзельнічае ў рэгіянальных, рэспубліканскіх, міжнародных выставачных праектах, а ягоныя работы знаходзяцца ў прыватных калекцыях Даніі, Расіі, Украіны, Эстоніі...

— 3 часам пераконваюся: маюць рацыю беларусы, што добра выкладаюць на розных узроўнях сістэмы мастацкай адукацыі акадэмічны жывапіс. Немагчыма з “пустога” штосьці зрабіць, павіна быць аснова. На Захадзе мастакі сталі шукаць новае, але яго, лічу, амаль цалкам вычарпалі ў XX стагоддзі. Вы пытаецеся, што будзе з жывапісам гадоў праз дзесяць?.. Зараз наперадзе камп’ютарныя тэхналогіі. Канешне, застануцца карціны, але стануць яны іншымі па сваім напўненні... Праўда, мяркую, і класічны жывапіс не знікне.

Вольга РОПАТ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Тактыка культурнага развіцця

Трапіць “у дзясятку”

Начальніку аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Міёрскага райвыканкама Аляксандру Тронькіну сумна, калі няма наўкол праектных завіханняў. Не паспелі мясцовыя работнікі культуры ачуныць пасля прыняцця і культурнага забеспячэння абласнога тура Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур ды пасля правядзення свайго брэндавага экалагічнага фэсту “Жураўлі і журавіны Міёрскага краю”, як ад начальніка паступіў новы загад: рыхтаваць пілотны праект конкурсу “Лепшая дзясятка”.

Яўген ПАГІН

Для недасведчаных патлумачу, у чым сутнасць новай ідэі. Культура Міёршчыны аб’ядноўваецца з культурай Верхнядзвіншчыны, каб з кожнага боку вылучыць па дзясятку найлепшых самадзейных выканаўцаў ды калектываў. Хто канкрэтна прыдумаў творчы праект “Лепшая дзясятка”? Як кажа Аляксандр Тронькін, селі яны з верхнядзвінскім калегам гарбаткі папіць і разам прыдумалі.

Як задуманае будзе ажыццяўляцца? Супольна. Сцэнарый конкурснага мерапрыемства плануецца стварыць за два дні. Спачатку зацікаўленыя бакі збяруцца, да прыкладу, у РДК Верхнядзвінска, потым — у РДК Міёраў. Зараз фарміруецца сумеснае журы складам у дзесяць жа чалавек, а таксама — выбіраюцца дваццаць лепшых са-лістаў і калектываў.

Па словах Аляксандра Тронькіна, праект будзе канчаткова рэалізаваны ў Верхнядзвінску, а распачнецца 4 лістапада ў Міёрах. І яшчэ адна немалаважная дэталі: з дваццаткі лепшых будучь абраны два ўладальнікі Гран-пры. Прызы, запэўнівае начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Міёрскага райвыканкама, будуць такімі, што і пахвастацца імі будзе не сорамна. Дай бог, каб усё так і атрымалася.

Чаму дадзены праект пілотны? Таму што пры належнай раскрутцы, колькасць канкурсантаў “Лепшай дзясяткі” можа ўдвая павялічыцца. Інакш кажучы, да ўдзелу ў творчым свяце маюць сур’ёзны намер далучыцца прадстаўнікі Шаркаўшчыны і Браслаўшчыны. Мерапрыемства такім чынам набудзе статус міжрэгіянальнага. Аляксандр Тронькін з калегамі на гэтым спыняцца не збіраецца. Жарты жартамі, але калі фэст стане абласным ці рэспубліканскім, ён пярэчыць не стане. І для таго, каб “Лепшую дзясятку” заўважылі і на гэтых узроўнях, зробіць усё магчымае.

Але вернемся да рэальнасці. Чаканая карысць ад перспектывага праекта не толькі ў тым, што жорсткім адборам будучь вызначаны чатыры міжраённыя зоркі. Справа ў тым, што не менш прынцыповы кантроль ажыццяўляецца і пры папярэднім адборы самадзейных артыстаў для ўдзелу ў конкурсе. Такі падыход, пагадзіцеся, дысцыплінуе. Нездарма замежнікі нязменна здзіўляюцца: “Вашы аматары выступаюць лепш за прафесіяналаў!”. Пры такой у нечым завышанай (а дакладней — не заніжанай) планцы на справаздачныя раённыя канцэрты самадзейнасці публіка будзе прыязджаць з іншых месцаў. Прынамсі, у ведамасных ДК сталіцы платныя канцэрты сельскай і райцэнтраўскай самадзейнасці, як паказвае практыка апошняга часу, праходзяць з пастаяннымі аншлагамі. Тэндэнцыя, аднак.

І на зканчэнне вось пра што. Мы пастаянна кажам пра карысць экспарту рэгіянальнай культуры ў бліжнія ды далыняе замежжа. Але імідж культуры той жа Міёршчыны важна ўсяляк умацоўваць і за мяжой раёна, а таксама — Віцебскай вобласці. Сорамна не ведаць, што робіцца ў добрых суседзях. У гэтым кірунку Міёры і рушаць.

У светлагорскіх аматараў выяўленага мастацтва ёсць усе падставы павіншаваць галоўную навуковую ўстанову краіны ў сферы мастацтва з 70-годдзем. За 23 гады існавання нашай карціннай галерэі “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава мы пабачылі каля 600 выставак. А ў фондзе з’явілася 526 твораў, якія маглі б скласці гонар любога мастацкага музея. Але найбольш памятнымі экспазіцыямі і найбольш каштоўнымі экспанатамі сталі тыя, што адбыліся і належаць выкладчыкам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Сустрэча, што стала “Традыцыяй”

Як светлагорская галерэя збірала мастакоў Акадэміі

на талентам. І здзейсніў сваю мару. Легенда аказалася явай. У 1996 годзе наш зямляк Уладзімір Зінкевіч — прафесар, загадчык кафедры манументальна-дэкаратываў краіны, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі, прафесар, ганаровы акадэмік Расійскай акадэміі мастацтваў, кавалер ордэна Францыска Скарыны) паказаў персанальную выстаўку сваіх твораў у галерэі “Традыцыя”. Мы ўпершыню пабачылі, што сувязь паміж імі і глядачом усталёўваецца не на ўзроўні візуальнага ўспрымання, а дзякуючы пэўным адчуванням, пазбаўленым канкрэтнасці. Мастак адлюстроўвае і тое, што непадуладна вымярэнню, што зна-

ходзіцца ў сферы пачуцця, а не ў пэўнай рэчаіснасці. Ён нараджае сімвалы, выяўляе здольнасць да абагульнення з такой узнёсласцю, ад якой зыходзіць магічная сіла мастацтва. Зыходзіць з глыбін падсвядомасці і робіцца пачуццёва нагляднай. Карціны нібыта ствараліся наноў на нашых вачах...

Выстаўка магла так і застацца толькі прыгожай, памятнай падзеяй. Але за ёй былі іншыя яго экспазіцыі ў нас — персанальныя і сумесныя з жонкай, цудоўнай мастачкай Валянцінай Сідаравай. Дарэчы, зараз і яна выкладае ў Акадэміі. І галоўнае: Уладзімір Леанідавіч здолеў паспрыць на-

шаму сяброўству з выкладчыкамі, выпускнікамі і нават з лепшымі студэнтамі гэтай ВНУ. Тады ж, у лістападзе 1996-га, да нас з выстаўкай завіталі загадчык кафедры графікі Уладзімір Вішнеўскі і яго калега Валерый Славук. Адрознае было бачна, што першы з іх — філосаф, які грунтуецца ў сваіх лепшых творах на беларускай спадчыне, на загібленасці ў народнай традыцыі. Другі ж — па-сапраўднаму казачна алегарычны, гратэскны. Мы пабачылі незвычайных, але дзіўна пазнавальных людзей на дрэвах, у гнёздах, на рыбах, а таксама тых, хто надзелены здольнасцю лётаць. І усё гэта не дзеля самой незвычайнасці, а дзеля пакутлівай думкі аб магчымасцях і немагчымасцях чалавека. За сумеснай неўзабаве адбыліся і персанальныя выстаўкі гэтых мастакоў.

А ў маі 1997-га пазнаёміліся з творами яшчэ аднаго выкладчыка Акадэміі — Віктара Альшэўскага. Не памыліцца, калі скажу, што многія светлагорцы прыходзілі тады ў карцінную галерэю з пачуццём, якое можна назваць чаканнем прароцтва...

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

...Але, як выявілася, мае ўзбекскія сурзмовыцы апошнім разам былі ў Рызе яшчэ напрыканцы 1980-х — што ўвогуле характэрна. Пасля распаду СССР плынь турыстаў з усходу рэзка зменшылася: яны атрымалі магчымасць патрапіць у заходнія краіны, ды і атрымаць латвійскую візу было напяроста. Брэнд “савецкай Еўропы” ўжо больш сябе не спраўджаў. Адпаведна, сама сабой узнікла неабходнасць выходзіць на іншыя рынкі.

У той пераломны для Латвіі час я займаў пасаду віцэ-прэзідэнта нацыянальнай авіякампаніі “Air Baltic”, і ў мяне абавязкі ўваходзіла арганізацыя “пад ключ” новых маршрутаў. Мы зрабілі стаўку на еўрапейскія сталіцы і буйныя гарады: спярша Скандынавія, потым Германія... Але рэкламны заклік лётаць нашымі самалётамі заўсёды выклікаў сустрэчнае пытанне: а куды лётаць? У Рыгу? А дзе гэта, каля Урала? Вось такая атрымалася сітуацыя: ва Узбекістане ведаюць, а ў Берліне — не. І прадаваць авіякампанію для нас азначала прадаваць сам горад як цікавы турыстычны напрамак.

— Пагадзіцеся, падобная сітуацыя вельмі блізкая і для Мінска...

— Так. І гэта дазволіла нам зрабіць вельмі важную выснову: кардынальны зрухі ў турызме магчымы толькі дзякуючы супольным высілкам усіх зацікаўленых суб’ектаў рынку. Галоўным ініцыятарам згаданай вамі кампаніі “Live Riga” выступіў нацыянальны авіяперавозчык. Дзякуючы ёй, цяпер горад ужо не мае праблемы з пазнавальнасцю ў свеце, а плынь заходніх турыстаў за апошні час істотна ўзрасла.

— У дачыненні да нашай краіны пытанне “А дзе гэта?” часам па-ранейшаму гучыць.

— Выснова тут зразумелая: неабходна больш актыўна прасоўваць Беларусь на знешніх рынках. Не толькі праз удзел у міжнародных выстаўках, але і праз арганізацыю азнаямленчых тураў, ладзіць якія трэба рэгулярна, ледзь не раз на тыдзень. За мяжой павінен стварацца пастаянны “інфармацыйны шум”.

— Даруйце, але за чые сродкі?

— Глядзіце: гатэлі ў Мінску не запоўнены, самалёты таксама зазвычай уздымаюцца ў паветра з пзунай колькасцю пустых крэслаў. І калі састарэлы тавар — напрыклад, учораўшні нумар газеты — можна яшчэ хоць неяк прадаць (ды хоць бы здаць у макулатуру), дык пустыя месцы азначаюць незваротна страчаныя магчымасці. Няўжо гатэльеры і перавозчыкі нешта згубяць, калі тыя месцы запоўняць замежныя тураператары альбо журналісты? Ды ніякім чынам! Тут гутарка можа ісці хіба пра смешныя выдаткі — скажам, на мыццё бялізны і зборы аэрапортаў. Але ж знойдзем спосаб іх кампенсавачы.

— А ці ёсць такое разуменне ў саміх суб’ектаў бізнесу? Ці гатовы яны ісці насустрач?

— Пакуль адэкватнага адказу на свае прапановы мы не атрымалі: максімум, нам абяцаюць невялікія зніжкі. Але я перакананы, што ўрэшце мы знойдзем тых партнёраў, якія разумеюць сэнс сінергіі — сумесных высілкаў у агульным кірунку.

— Але ж у любым бізнесе дзейнічае закон канкурэнцыі, і кожны рупіцца пра ўласную выгаду...

— Прывяду прыклад. Не так даўно некалькі аграбюдзіб Валожыншчыны аб’ядналіся ў свайго кшталту кластар — яны літаральна перадаюць кліентаў з рук у рукі, прапануючы не толькі ўласныя паслугі, але і суседзвы. Сёння турыст катаецца на конях, заўтра знаёміцца са светам пчол, пасляўтра — танчыць пад дуду... Яму цікава, ён задаволены, у яго больш матывацый затрымацца ў гэтым рэгіёне, ды і сам ягоны імідж становіцца больш прывабным. Трэба разумець,

што дзякуючы сінергіі, аб’яднанню высілкаў, адзін плюс адзін будзе не два, а... скажам, адзінаццаць. Вядома, згаданыя аграбюдзібы застаюцца паміж сабой канкурэнтамі, але, у той самы час, гэта не перашкаджае іх супрацоўніцтву.

— Адзін з патэнцыйных турыстычных брэндаў Беларусі — гэта нематэрыяльная культурная спадчына, якая захавалася ў сваіх аўтэнтычных праявах куды лепш, чым у многіх іншых краінах Еўропы. Але тут адразу ўзнікае пытанне: як выкарыстоўваць у турызме тыя ж народныя абрады, не пераўтвараючы іх пры гэтым у пастановачны шоу?

— Прывяду прыклад, які падобная праблема была вырашана ў Рызе. Як і нашы “Калядныя Цары”, латышскія дайны таксама ўнесены ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO, чым жыхары краіны вельмі ганарацца. Раз на пяць гадоў у рыжскім “Межа-парку” ладзіцца фестываль, дзе збіраецца самы вялікі ў свеце хор. Месца там, здавалася б, вельмі шмат, але білетаў туды ўсё адно не купіць — на што пастаянна

дэкарыраваны старадаўнімі прадметамі побыту, сабранымі гаспадарамі з навакольных вёсак. Што ў гэтым дрэннага? Думаю, любыя ініцыятывы добрыя, калі гэта зроблена з густам. І ўрэшце, толькі само жыццё тут можа выносіць прысуды: што запатрабава-на, а што не.

Іншая справа — наш скансен у Азярцы, дзе сабраны аўтэнтычныя артэфакты, дзе наведвальнікі могуць параўнаць, як жылі некалі людзі, скажам, на Палесці і на Браслаўшчыне. Але такі важны і прыбытковы складнік культуры, як рэгіянальная кухня, там чамусьці амаль не прадстаўлены. Хаця шлях да сэрца, як вядома, вядзе праз страўнік... Увогуле, для турызма важна задзейнічаць усе пяць пачуццяў — не толькі зрок ды слых, але таксама і смак ды нюх.

— Пакуль “этнаграфічныя вёскі” растуць бы грыбы, тыя ж знакамітыя Кудрычы на Палесці спакваля паміраюць, і ніхто не ведае, што з імі рабіць. Адсюль і пытанне: ці запатрабавана ў турызме аўтэнтыка?

— Вядома! Калі ты прыходзіш у музей і бачыш пад кожным экспа-

1+1=11: формула сінергіі турызму

скардзіліся турысты. І вось, каб пазіцыянаваць горад праз гэты фестываль і не расчароўваць гасцей, Рыга ў рамках свята пачала ладзіць міні-фэсты на ўсіх цэнтральных плошчах. Адпаведна, ты можаш адчуць смак песенных традыцый проста падчас шпацыру. Для многіх турыстаў гэта нават і больш цікава.

Адпаведна, адно з магчымых рашэнняў праблемы — гэта мультыпліфікаваць падзею, распаўсюдзіць яе па прасторы, стварыўшы вакол цэнтральнай пляцоўкі мноства іншых, на розны густ. Скажам, адна з іх можа быць прызначана адмыслова для дзетак, каб яны маглі не толькі паглядзець, але і паўдзельнічаць, чамусьці навучыцца. Мяркую, нейкія прымальныя варыянты можна знайсці ці не ў кожным канкрэтным выпадку.

— Паколькі аўтэнтыка ды мінуўшчына сапраўды ўспрымаюцца як моцныя брэнды, апошнім часам у іх з’яўляецца мноства падробак. Гэта і псеўдаэтнаграфічныя вёскі са шклопакетамі, і партызанскія зямлянікі з ацыліндраванымі бярвеннямі...

— Вядома, у прафанацыі нічога добрага няма. З іншага боку, спалучэнне этна і мадэрна практыкуецца сёння ці не ва ўсім свеце. Галоўнае, як гэта робіцца, якім функцыяналам напоўнена. Той самы “Лідо” ў Латвіі — сучасны рэстаран, дзе афіцьянты апрануты ў нацыянальныя касцюмы, дзе прапануюцца нацыянальныя стравы, пануе адпаведная атмасфера... Не так даўно на Украіне бачыў сучасную з выгляду прыдарожную кавярню, інтэр’ер якой

лежыць аднаму, зямля — іншаму, і з-за гэтых калізій спадчына руйнуецца. Дамовіцца ўласнікі паміж сабой не могуць, а дзяржава не можа ўмяшацца. У нас жа падобныя аб’екты належаць пераважна дзяржструктурам, і, прыклаўшы пэўныя намаганні, вырашыць іх лёс можна прасцей.

— Пра інфраструктуру ў нас гаворыцца вельмі шмат, а вось пра ролю ў турызме культурнага складніка — куды менш. Наколькі ён увогуле важны?

— Ведаецца, гэта як у камп’ютары, дзе ёсць “хард” і “софт”. Першае — інфраструктура, а другое — напайненне. Інфраструктура сама па сабе не мае сэнсу, і сведчаннем таму — хаця б тыя ж напайпустыя мінскія гатэлі. “Эканоміка ўражанняў”, якая сёння вядзе рэй у турыстычнай індустрыі, патрабуе арыгінальных і разнастайных падзей: фестывалю, кірмашоў... Патрабуе яна таксама і разнастайных музеяў. Прыкладам, прыязджаючы ў Санкт-Пецярбург, многія турысты рэзервуюць цэлы дзень для наведвання Эрмітажа. А гэта карысна для ўсіх, бо ў тыя суткі ім трэба недзе начаваць і нешта есці. Вельмі станоўчы ўнёсак у

Рыгор Памранцаў. / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

развіццё турызму ў Мінску мае адыграць адкрыццё Музейнага квартала — тым больш, Нацыянальнаму мастацкаму ёсць што выстаўляць. Спадзяюся, там не толькі з’явіцца новыя экспазіцыйныя плошчы, але і будзе створана адмыслова творчая атмасфера.

— Многія гарады пазіцыянуюць сябе праз імёны сусветна вядомых жыхароў. У нас таксама ёсць такая магчымасць, дзякуючы сьлынным выхадцам з Беларусі. Ці напоўніцу яна сёння выкарыстоўваецца тым жа Віцебскам?

— Не думаю. Многія лічаць, быццам Шагал належыць да элітарнай культуры і цікавы хіба вузкаму колу прыхільнікаў. А таму яго імя не можа прыцягваць багата турыстаў.

— Наўрад ці Шагал больш элітарны за Кафку, чыё імя Прага эксплуатае па поўнай праграме...

— Я з вамі згодны. А тым, хто сумняваецца, варта параіць наведаць музей Шагала ў Ніцы і на свае вочы пабачыць, якія натоўпы турыстаў ён прыцягвае. Зразумела, што яго імя — гэта вельмі моцны брэнд, і прывабны ён не толькі для тых, хто цікавіцца жывапісам. Тым больш, ён здатны звязаць краіны, і, пабываўшы ў Ніцы, турыст, верагодна, захоча наведаць і Віцебск, які праз усё жыццё натхняў мастака. Вядома, калі мы папрацуем над стварэннем гэтага ланцуга.

— Асноўным бар’ерам для развіцця ўязнога турызму звычайна называюць візавы рэжым. Ці справядлівае такое меркаванне?

— Сапраўды, гэты фактар моцна адштурхоўвае турыстаў. У сучасным свеце, дзе людзі прывыкаліся падарожнічаць лёгка і нязмушана, сама неабходнасць атрымання візы (не кажучы ўжо пра дадатковыя выдаткі) можа стаць прычынай выбраць іншы напрамак. Тым больш, візы ўносяць у твае планы нейкі элемент няпэўнасці. Ты спрацоўваеш маршрут, купляеш па акцыі танны авіяквіток, загадзя браніруеш гатэль... Але ўсё можа пайсці дымам, калі ў патрэбны тэрмін не атрымаеш пашпарт з пасольства.

Пэўныя зрухі ў гэтым кірунку ўжо навідавоку. Прыкладам, нядаўна заходнія турысты займелі магчымасць без візаў правесці трое сутак у Белавежскай пушчы, і гэта, без сумневу, паспрыяла яе наведвальнасці. На маю думку, ёсць сэнс распаўсюдзіць такую практыку і па-за межы нацыянальнага парку.

— Мабыць, тут варта браць у разлік і тых турыстаў, якія адмыслова ў Беларусь не збіраюцца, але не адмовіліся б яе наведаць “па дарозе”...

— Сапраўды, Беларусь знаходзіцца на скрыжаванні авіяцыйных шля-

хоў, і наша неба перасякае мноства самалётаў. Чаму б не скарыстаць гэтую “цягу ў трубе” ды не заахвоціць тых, хто рушыць, скажам, з Берліна ў Астану, спыніцца на некалькі дзён у Мінску? Прыцягненне транзітных турыстаў адразу забяспечыла б новымі кліентамі і турагенцтвамі, якія маглі б спрацоўваць спецыяльныя маршруты, і транспартныя кампаніі, патрэбныя, каб дастаўляць гасцей з аэрапорта ў горад, і гатэлі, і рэстараны...

— Але як гэта зрабіць?

— Уявіце, быццам вы замежнік, якому патрэбна зрабіць перасадку ў Мінску. Вы сядзеце ў самалёт, дзе вас сустракаюць ветлыя сцюардэсы ў нацыянальных строях, гартаецца па дарозе бартавы часопіс, у якім маляўніча распісаны ўсе вабноты нашага краю, трапляецца ў аэрапорт, дзе прадаюцца цікавыя сувеніры... Цалкам верагодна, што наступным разам у вас з’явіцца жаданне так спланаваць свой маршрут, каб хоць на суткі-другія затрымацца ў транзітнай краіне.

Некалі мы прыклалі шмат намаганняў, каб пераканаць расіян у тым, што іх лепшы шлях у Заходнюю Еўропу ляжыць менавіта праз Рыгу, і без яе наведвання адпачынак не будзе паўнаватасным. Мы прыводзілі самыя розныя аргументы: і павольная адаптацыя да замежжа, і настальгія, і “дзеянне паказаць”... Беларусь, у сваю чаргу, можа пазіцыянаваць сябе як своесаблівую браму ў вялізную поставецкую прастору. Трэба, каб з’явілася новая “фішка”: рушыўшы на Усход, абавязкова завітай у Мінск. Безумоўна, калі для гэтага не будзе патрэбна віза.

— Цяжка не заўважаць, што падарожжы з году ў год становяцца ўсё больш даступнымі: перавозчыкі часам прапануюць свае паслугі па зусім смешных цэнах. Праўда, Беларусі гэта пакуль не тычыцца...

— У 2003 годзе міністр транспарту Латвіі сустрэўся з прэзідэнтам аднаго з самых буйных “лаўкостаў” і запрасіў яго зрабіць базу ў Рыжскім авіяпорце. Здавалася б, абсурдная сітуацыя: акцыянер нацыянальнага перавозчыка “Air Baltic” сам запрашае ў краіну наймагутнага канкурэнта. Але ж для нас гэта паслужыла штуршком, прымусіўшы варушыцца і “скідаць тлушч”.

На Беларусі авіярынак пакуль даволі кансерватыўны, але... трэба разумець, што ад гэтага церпяць многія ўдзельнікі турыстычнага ланцугу. Таму важна пралічыць, ці не губляе ў выніку цяперашняй палітыкі дзяржава ў цэлым — і знайсці здаровы баланс паміж інтарэсамі розных суб’ектаў. Тым больш, за мяжой мы ўжо ўспрымаем як дарагая краіна, і гэта трывожны званок — асабліва калі ўлічыць нашу не надта дасканалую пакуль інфраструктуру.

— Дзякуючы спантаннаму брэндзіраванню, на Захадзе і асабліва ў Расіі наша краіна чамусьці ўспрымаецца як нейкі “запаведнік камунізму”. Ці варта змагацца з такімі стэрэатыпамі?

— Лічу, з імі трэба не столькі змагацца, колькі выкарыстоўваць іх на сваю карысць. Пазіцыянаваць сябе праз ужо раскручаны брэнд, але ў выніку складаць з гэтай мазаікі пазітыўны вобраз. Калі я працаваў у Сібіры, мы ўжо мелі падобны досвед. Як сведчыла выбарка, гэты край спараджаў у замежнікаў устойлівы набор асацыяцый: мароз, тайга, мядзведзі... Аднак, калі ўдумацца, мароз — гэта нават прыемна, тайга можа азначаць не толькі глушэчу, але і прыгожую дзікую прыроду, мядзведзі таксама выклікаюць збоўшага пазітыўныя эмоцыі. Адпаведна, стэрэатыпы можна трохі перайначыць ды прымусіць працаваць на сябе.

Між іншым, савецкая тэматыка вельмі цікавіць турыстаў — як тых, хто нарадзіўся ў СССР, гэтак і замежнікаў. Прыкладам, у юрмальскім санаторыі “Бурштынавы бераг”, дзе раней адпачывала партыйная наменклатура, ужо пры капіталізме быў створаны музей Брэжнева, і на брак наведвальнікаў там не скардзяцца.

— Але ў нашым турбізнесе такі напрамак пакуль распрацоўваецца вельмі нясмела...

— Хаця не будзем забываць, што менавіта на Беларусі знаходзіцца тое месца, дзе была пастаўлена кропка ў гісторыі вялізнай дзяржавы СССР. Чаму б не пераўтварыць гэтае месца ў турыстычны аб’ект? Упэўнены, ад наведвальнікаў проста не было б адбою! Тым больш, як мы ўжо сёння бачым, замежніку не заўсёды ёсць чым заняцца ў той самай Белавежскай пушчы ажно тры дні. Зубры і Дзед Мароз — гэта, вядома, добра, але чым больш там акажацца разнастайных аб’ектаў паказу, тым даўжэй затрымаюцца турысты.

— Беларуссю цікавацца найперш жыхары тых краін, з якімі мы маем агульную гісторыю. Але ж часта погляды на яе вельмі розныя — што выяўляецца нават у назвах экскурсій па “крэсах усходніх”...

— Думаю, тут няма чаго баяцца. З тым, што нехта мае адрозны ад нашага погляд на мінуўшчыну (як і ўсё на свеце, складаную і неадназначную), мы нічога зрабіць не здатны. Наша задача — годна паказаць замежным турыстам свае адметнасці, дбайна ўсё прадумаць і арганізаваць. Балазе любяць погляды маюць схільнасць мяняцца.

— Здавалася б, лагічныя трансмежныя маршруты напрашваюцца самі сабой — скажам, замкі

часоў ВКЛ у Крэве, Медзінкаі, Вільнюсе і Тракаі знаходзяцца на адной асі. Але ў нашай ментальнасці выяздны турызм чамусьці адасоблены ад унутранага...

— Вы маеце рацыю — справа тут, напэўна, менавіта ў псіхалогіі, бо мяжа стала фактарам не толькі геаграфічным, але таксама і ментальным. Аднойчы мне гэтае адчуванне — калі ўсё побач, але недаступна, — давялося прапусціць праз сябе. Падарожнікачы з сям’ёй, мы заехалі ў Друю — прыгожае мястэчка на Браслаўшчыне. Аглядзелі кляштар, старасвецкую забудову на плошчы... На іншым беразе Дзвіны я заўважыў вежы яшчэ аднаго касцёла і стаў шукаць маст, каб туды пераправіцца. А не знайшоўшы, запытаў мясцовага жыхара. “Ды гэта ж Латвія!” — выгукнуў ён у адказ, і гэтыя словы для яго азначалі адно: патрапіць туды ніяк немагчыма, нават пры наяўнасці візы. Але варта прыгадаць, што так было не заўсёды, і пра гэта сведчаць шматлікія гістарычныя повязі паміж суседнімі рэгіёнамі

— Быў час, калі падзеленыя ракой дзве часткі Друі спалучаў паром. І калі б яго аднавіць сёння як трансмежную атракцыю...

— Варыянтаў такіх атракцыяў можа быць процьма. Увогуле, узаемадзеянне ў галіне турызму з балтыйскім партнёрамі я лічу вельмі перспектыўным для нашай краіны напрамак: гэта як быццам прычапіць да цягніка яшчэ адзін вагон. У Прыбалтыку ўжо сёння едзе багата турыстаў, дабрацца туды з Заходняй Еўропы можна вельмі танна, і нам застаецца толькі скарыстацца сваім суседствам. Думаю, многія замежнікі паехалі б паглядзець, што там за краіна пачынаецца ў 30 кіламетрах ад Вільнюса. Мы ж таксама калі падарожнічаем па Еўропе, дзе межаў няма, зазвычай наведваем не адну дзяржаву, а некалькі. Заўсёды цікава параўнаць — што паміж імі агульнае, а што адрозніваецца.

Гэта тым больш актуальна для працоўнага далёкія рынкі. У Прыбалтыцы даўно зразумелі, што завабіць турыста з Кітая, скажам, выключна ў Латвію амаль нерэальна. Іншая справа — усе тры краіны адразу. Адсоль і неабходнасць працаваць як адзіны кластар.

— У той жа Друі, як і ў іншых невялічкіх гарадках, няма музея альбо турбюро. Але ў краіне функцыянуе сетка ўстаноў культуры — клубы і бібліятэкі, дзе часта працуюць людзі зацікаўленыя...

— Ахвотна веру ў тое, што такія краязнаўцы могуць распавесці турыстам і болей і цікавей, чым звычайны гід. Іх погляд на рэчы не павярхоўны, ды і самі асобы выклікаюць цікавалі і сімпатыю гасцей.

— Вас ж тут узнікае праблема: праводзіць экскурсіі без ліцэнзій яны не могуць.

— Атэстацыя гідаў нашым агенствам праводзіцца бясплатна, і крытэрыі дастаткова простыя і празрыстыя — скажам, наяўнасць вышэйшай адукацыі. Прайшоў курсы, здаў экзамен — і можаш працаваць па любой тэматыцы. Тут, я думаю, усё нават занадта ліберальна: бо хто можа паручыцца, што гід, абазнаны ў адной тэме, здатны праводзіць добрыя экскурсіі па іншых?

— Аднак для вясковых работнікаў культуры складаныя нават такія бар’еры: трэба ехаць у Мінск, праходзіць курсы...

— Я магу пагадзіцца з тым, што чалавек без вышэйшай адукацыі, але надзелены харызмай і прасякнуты духам сваёй зямлі, можа даць фору нават кваліфікаванаму гіду. Шчыра прызнаюся: да слова “рэгуляванне” я стаўлюся крыху насцярожана. Мой погляд такі: хай растуць усе кветкі. А далей ужо ўключыцца натуральны адбор... Таму прыватныя ініцыятывы трэба не столькі рэгуляваць, колькі стымуляваць.

■ "Не будзем забываць, што менавіта на Беларусі знаходзіцца тое месца, дзе была пастаўлена кропка ў гісторыі вялізнай дзяржавы СССР. Чаму б не пераўтварыць гэтае месца ў турыстычны аб’ект? Упэўнены, ад наведвальнікаў проста не было б адбою! "

■ "Калі ты прыходзіш у музей і бачыш пад кожным экспанатам подпіс “копія”, у цябе адразу з’яўляецца расчараванне "

■ "Я магу пагадзіцца з тым, што чалавек без вышэйшай адукацыі, але надзелены харызмай і прасякнуты духам сваёй зямлі, можа даць фору нават кваліфікаванаму гіду. Шчыра прызнаюся: да слова “рэгуляванне” я стаўлюся крыху насцярожана. Мой погляд такі: хай растуць усе кветкі. А далей ужо ўключыцца натуральны адбор..."

■ "Многія лічаць, быццам Шагал належыць да элітарнай культуры і цікавы вузкаму колу прыхільнікаў. А таму яго імя не можа прыцягваць турыстаў. "

— Інфармацыйнае забеспячэнне ў рэгіёнах часам выклікае пэўнае... недаўменне. Відавочна, што людзі, якія ім займаюцца, не заўсёды разумеюць, на чым трэба акцэнтаваць увагу ў прызначанай для турыстаў рэкламнай прадукцыі. Можна, варта ўвесці нейкі шаблон, якім маглі бы карыстацца “на месцах”?

— Згодны. Трэба стварыць нейкі эталон, рабочую мадэль. Вядома ж, пакінуўшы кожнаму карыстальніку магчымасць для эксперыментаў, але ж далёка ён адступацца не павінен. Навошта вынаходзіць веласіпед, калі ўсё ўжо даўно прыдуманна?

— Нацыянальнае агенства выпускае разнастайныя тэматычныя буклеты на розных мовах. Больш за ўсё здзіўляе іх накладка: прадукцыя, якая павінна быць на кожнай запраўцы, становіцца ледзь не бібліяграфічнай рэдкасцю...

— З гэтым цяжка не пагадзіцца. Нядаўна вось быў у Кіеве і бясплатна набраў там у інфацэнтры цэлы стос разнайстайных карт, буклетаў... Але наша праблема — у абмежаванасці бюджэтных сродкаў, якіх не хапае на сістэмны прарыў. Тым больш, усе такія буклеты — гэты падуліковы матэрыял, і, па ідзі, мы мусім трымаць справаздачу за кожны асобнік. А выйсце з дадзенай сітуацыі я бачу толькі адзінае — прыцягваць пазабуджэтыя сродкі. Суб’екты турбізнесу маюць патрэбу ў рэкламе, а наша задача — выступаць у ролі каардынатора. Урэшце, не толькі мы зацікаўлены, каб у кожнай прыдарожнай кавярні з’явіліся яркія буклеты пра беларускія адметнасці.

— Напярэдадні летняга фестывальнага сезона мы хацелі скласці анонс на некалькі месяцаў наперад, але не далі сабе рады, бо не знайшлі патрэбную інфармацыю. Можна, менавіта праз брак планавання многія фестывалы супадаюць па датах.

— Праблема мне вядомая: мы і самі нярэдка даведваемся пра той ці іншы цікавы фест ужо постфактум, з публікацыяй у СМІ. Безумоўна, каляндар культурных падзей павінен рыхтавацца нават не на пару месяцаў, а прынамсі на палову года наперад. У дадатак, чаму б не выкарыстоўваць тут крос-маркетынг? Турыст прыязджае на “Славянскі базар...” і даведваецца там, што на Віцебшчыне ці не ў кожным райцэнтры ладзіцца свая арыгінальная імпрэза — “Вішнёвы фест” у Глыбокім, “Журавінавы...” — у Мёрах, “Яблычны Спас” у Шаркаўшчыне...

— А ці ёсць энс запрашаць турыстаў на “местачковыя”, здавалася б, фестывалі?

— Статус тут не мае асаблівага значэння, а “местачковы фест” — гэта, калі ўдумацца, даволі прывабны брэнд. Прыкладам, вядомы дзякуючы анекдотам Урупінск сёння раскручвае сябе менавіта як “сталіца расійскай правінцыі”. А гарадок Дабранка абвясціў сябе “Сусветнай сталіцай дабрыні”. Як сведчаць апттанні, абсалютная большасць жыхароў ухваляюць гэты імідж і актыўна на яго працуюць, падштурховаючы адзін аднаго быць дабрэйшымі. Там нават крывая алкагалізму і розных злачынстваў уніз пайшла... Адпаведна, трэба не саромецца таго, што ў цябе ёсць, але ўмела гэта абыграваць і выкарыстоўваць.

— Рэгіянальныя фестывалі як ніколі востра ставяць праблему інфраструктуры. Скажам, у Паставах, дзе праводзіцца форум “Звіняць цымбалы і гармонік”, спальныя месцаў ледзь хапае для запрошаных артыстаў, а для публікі ўжо нічога не застаецца...

— І тут адразу ўзнікае філасофскае пытанне: што першае, курыца альбо яйка? Турыстычная плынь альбо патрэбная інфраструктура? Прамы адказ мы наўрад ці зной-

дзем, і таму трэба вынаходзіць прымальныя варыянты вырашэння праблемы. Галоўны з іх — працаваць у звязцы. Калі гатэль у тых самых Паставах бітва забіты, можна ж падкінуць турысту ідэю значаваць у Глыбокім, Докшыцах, Браславе... Выпраўляючыся на тую ці іншую канферэнцыю, я зазвычай бранірую налег не ў тым горадзе, дзе яна праходзіць, а недзе па суседстве, за пару дзясяткаў кіламетраў. Бо калі ўсё будзе побач, ты мала што здолеш убачыць. А калі фест праходзіць у цёплую пару, можна і нагогу арганізаваць для турыстаў наметавы летнік дзесьці на прыгожым возеры. Я ўпэўнены ў тым, што знайсці прымальныя варыянты зазвычай магчыма, трэба проста думаць і дзейнічаць у гэтым кірунку.

— Сёння агучваецца надзвычай шмат ідэй розных спецыяльных праектаў: і на конях, і па вадзе, і з пераўвасабленнем у людзей мінулага. Аднак у нас самымі папулярнымі відамі атракцыяў па-ранейшаму застаюцца банальныя пікнікі...

— Пасядзець на возеры, пакупацца, пасмажыць шашлык... Але ігнаруючы той жа культурны аспект, ты шмат у чым сябе абядняеш. Натуральна, святыя ва ўсе часы не абыходзіліся без “чаркі і шкваркі”, але ж яны павінны быць нейкім спадарожным атрыбутам, а ні ў якім разе не самамэтай.

Як прыклад, магу прыгадаць карпаратыў у гарадку Роскільдэ — старадаўняй сталіцы Дацкага каралеўства. Турыстаў з розных краін падвозяць па ф’ёрдах да берага, дзе іх сустракаюць вікінгі, выдаюць шкуры і шлемы, робяць “абрад ініцыяцыі”... Патанчлівы, разбіліся на каманды, селі ў ладзі, гадзіну грабем, ставім парус... Тут жа і пікнік на вадзе. На беразе нас вучаць старадаўнім танцам вікінгаў, частуюць традыцыйнымі стравамі і напоямі. Затым нападаем на старажытную крэпасць са зборояй. А ўжо толькі пасля гэтага святкуем сваю перамогу ў рэстаране. Агулам праграма займае палову дня, і, упэўнены, яна запомніцца ўдзельнікам на ўсё жыццё. Можна рабіць такія маршруты і на некалькі дзён.

Калі турыст непатрабавальны, яму можна прапанаваць нешта простае і банальнае, бо нічога іншага ён і не каштаваў. Але такі падыход беларусам усё больш і больш нецікавы. Многія бываюць за мяжой і бачаць, што там робіцца. Адпаведна, парамяняць нашы завездзёнікі. Таму попыт на арыгінальныя праекты трэба фарміраваць, каб усім было цікава і выгадна — і спажыўцам, і вытворцам. І краіне ў цэлым.

— Чаго вы чакаеце ад работнікаў культуры “на месцах”? Ці магчыма больш эфектыўна выкарыстоўваць іх патэнцыял у турызме?

— Перадусім усведамлення таго, што іх шчыра і самаадданая праца можа быць цікавай і патрэбнай не толькі для жыхароў іх родных мясцінаў — яна мае турыстычны патэнцыял. І не трэба думаць, што ў вашай вёсцы ўсё надта сумна і нецікава. Таксама заклікаю больш актыўна ўключаць тэхналогіі крос-маркетынгу, аб’ядноўваць свае намаганні з суб’ектамі туріндустрыі: гатэлямі, аграсядзібамі, тураператарамі, — каб у выніку можна было працаваць як адзіны кластар. Але для гэтага неабходна разумець праблемы, мэты, метады адзін аднаго, умець як бы ўваходзіць у вобраз партнёра. У такім выпадку мы і сапраўды здолеем максімальна эфектыўна раскрыць свой патэнцыял з карысцю як для кожнага суб’екта, так і для краіны ў цэлым.

У сустрэчы прымалі ўдзел Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Кастусь АНТАНОВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Таццяна МАТУСЕВІЧ, Вольга НАВІЦКАЯ, Ілья СВІРЫН

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком: Бабруйск

Да скульптуры бабра альбо да нейкага іншага ўваблення гэтай жывёлы ў камені, метале ці дрэве мне ў Бабруйску чамусці дакрануцца не ўдалося, але вярнуцца сюды я хацеў бы. Спадабаўся мне горад сваёй грунтоўнасцю, няспешнасцю, дамамі з тых “калматых” гадоў, вуліцай Сацыялістычнай — амаль блізняткам адэскай Дзержыбасаўскай, — паветрам — духмяным і празрыстым, людзьмі — ветлівымі і падрабязнымі, скажам так. І смачным супам, якім пачаставала мама героя матэрыялу.

Алег КЛИМАЎ,
Мінск — Бабруйск — Мінск /
Фота аўтара

А ехаў я ў горад над Бярэзінай, напяваючы сам сабе некалі папулярны рок-хіт Майка Науменкі: “Здрасьце! Я родом из Бобруйска. / Я — гуру, по-вашему это будет “учитель. / Я час вам расскажу о смысле жизни. / Я, в натуре, профессионал, а не любитель”. І яшчэ ў галаве круцілася нешта з Эфраіма Севелы, з цыклу навел пісьменніка “Легенды Інваліднай вуліцы”. Вярнуўшыся ў Мінск, я ўдакладніў, што менавіта магло круціцца. Напэўна, вось што: “Я вярнуўся ў наш горад праз шмат гадоў пасля Другой сусветнай вайны ўжо дарослым, самастойным чалавекам. І не пазнаў яго. Гэта ўжо быў не той горад. І людзі ў ім жылі не тыя...”

Аперытыў

Вядучы праграмы “Наша раница” тэлеканала “АНТ” Яўген Булка пражыў у Бабруйску 17 гадоў. А ў 2001 годзе выправіўся скараць сталіцу — паступаць на тады яшчэ факультэт журналістыкі БДУ. Пра поспех сведчаць шматлікія праекты, удзельнікам ды ініцыятарам якіх ён быў (назаву хаця б некалькі: “Сюзор’е надзей”, “Кухня”, “Бітва тытанаў”, “Comedy Club”...). І “дапраектаваўся” да таго, што стварыў уласнае івэнт-агенцтва.

Ужо з’езджаючы з роднага для Яўгена горада пасля камандзіровачнага дня, пад уражаннем сустрэч з людзьмі, я, зусім без падхалімажу,

Яўген Булка: застаўка новага тэлепраекта?..

Калі ж гаворка пра культуру...

значныў цалкам канкрэтны факт: “Любяць і памятаюць вас, ганарацца нават сваім зямляком...” На што Булка неяк... таямніча ўсмінуўся. Што хавалася за такой рэакцыяй, удакладняць я не стаў.

Першае...

У пяцігадовым узросце Яўген пачаў далучацца да бабруйскай культуры праз наведванне харэаграфічнага гуртка. Першы свядомы парыву шырока заявіць аб творчым патэнцыяле Булка звязвае з летнікам “Блакiтны”, у якім ён, дзевяцігадовым, разам з сябрам падрыхтаваў для конкурсу танцавальны нумар. У школе Яўген гуляў у КВЗ, падлеткам запісаўся ў тэатральны гурток пры ДК “ФанДАК”, тады ж

год хадзіў у музычную школу, маючы намер асвоіць акардэон. Але ў 9 класе на гарызонце паўстаў музычны тэатр “Служкі трох муз”, які знаходзіўся ў ПК “Шыннік” (цяпер Палац мастацтваў). Там маладога чалавека навучалі акцёрскаму майстэрству настолькі прадуктыўна (ды і яго ўласныя здольнасці даліся ў знак), што першымі ролямі сталі адразу галоўныя: у спектаклях “Спакуса”, “Пра Фядота-стральца...”, “Пра грэзнае і святое”.

— У Палацы мне хапала аднаго тэатра, — прыгадвае Булка. — Гурткаў у ім была процьма, і многія дзеці не швэндаліся ў гультайстве па горадзе (я пазней зразумеў, які страшны тады быў час, асабліва для падлеткаў, калі пераломы ў грамадстве, усё агіднае, што спадарожнае

ім, ламала і маладыя жыцці). Пагодкі нешта малявалі, збіралі, шылі, пры іх удзеле з’яўляліся сур’ёзныя пастаноўкі. Хоць працавалі тэатр песні “Шына-най”, ансамбль танца “Юнацтва”, мяне прыцягваў калектыў, у якім змешваліся жанры.

Аднак у тэатральны ВУП Яўген дакументы не аднёс. Выбар на карысць журналістыкі ён тлумачыць цікавасцю да прафесіі. Пры гэтым Булка быў цвёрда ўпэўнены, што сцэнічнае мастацтва ў яго жыцці застанецца ў любым выпадку.

— Я едзю па краіне, у мяне ёсць свой погляд на тое, як функцыянуюць палаты, дамы культуры, — дзеліцца калектываў у іх — не важна, народны гэта ансамбль або проста аматарскі, — вельмі высокі. Творчасць — сэнс жыцця, аддушына для людзей, калі пасля працы яны ідуць не пладова-ягаднае ўжываць, а гадзіну-дзве аддаваць заняткам мастацтва. Прафесіяналізму стала больш, больш камерцыйнага. І, прызнацца, цалкам падтрымліваю тое, што сёння самадзейныя ўтварэнні атрымліваюць за сваю працу грошы. Як мне здаецца, сія-тыя органы

лёгкі “трэмар” работнікаў устаноў адчулі. “Забеганы” дырэктар Яўген Кантаеў перадаў нас мастацкаму кіраўніку Наталлі Шулікавай, з якой мы і размаўлялі. Разглядаючы, дарэчы, старыя афішы, выразкі з газет, уклееныя ў альбом, у якіх згадваўся тады яшчэ не V.I.P.-персонаж, але ўжо таленавіты актёр-аматар.

— З тых юнакоў і дзяўчат, якія займаліся ў Палацы і потым сталі вядомымі асобамі, можна скласці моцную канцэртную праграму, — інтрыгуе Наталля Аляксандраўна. — Віктар Пшанічны, Віталь Гардзей, Руслан Аляхно, Ірына Мядзведзева, Марыя Мяцельская з трыа “Інжыр”... Палац мастацтваў сёння з’яўляецца цэнтрам, што кардынуе працу гарадскіх устаноў культуры. Зараз тут дзейнічае 16 калектываў, якія носяць ганаровыя званні. Харэаграфія, эстрадны вакал, народны тэатр — тыя кірункі, якія карыстаюцца найбольшым попытам і ў якіх дасягнуты галоўныя поспехі.

Шкада, што не так ахвотна ансамблі ўключаюць у свой рэпертуар беларускія народныя

Пра беларускае не для “птушачкі”, і каб інтэрактыў не стаў “падманкай”

песні. “Усё спрадвечна беларускае сёння заахвочваецца, а ў нас гэта неяк прабуксцоўвае па частцы вакальнай творчасці. Горад як бы “супраціўляецца” ўплыву навакольных вёсак, дзе ўсё традыцыйнае набірае ход”, — кажа візаві. У Палацы спрабуюць уплываць на сітуацыю, якая склалася: скажам, два гады таму адкрылі клуб аматараў беларускай мовы і літаратуры “Вытокі”. Ну і спадзяюцца, што паволі і тут больш заспяваюць па-беларуску. І меркаванне такое не марнае, відаць: сучасным эстрадным танцам у Палацы практычна не навучаюць, упор робіцца на беларускія, на танцы народаў свету. Ці, напрыклад, традыцыйныя святы. “Яны ў нас заўсёды праходзяць, як мне здаецца, не фарма-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Століншчына / Журавінавы настрой...

Ён панаваў у мінулую нядзелю ў Альманах, дзе ладзілася свята, прысвечанае цудадзейнай журавіне, якая служыць адной з крыніц дабрабыту мясцовых людзей.

Сёлетняе Раённае свята журавін трэцяе па ліку. У ім удзельнічалі Стружскі, Рэчыцкі і Гарадзянскі сельскія саветы. Сярод гасцей — жыхары Альман і навакольных вёсак, Століна, а таксама Лунінецкага раёна. Былі ўшанаваны лепшыя збіральнікі ягад па сельсаветах.

Усё адбывалася на тэрыторыі новага будынка Дома культуры. Журавіны — у мяхах ля сцэны, на купінах уздоўж дарожкі, у дэкарацыях. А на сталах ягаду можна знайсці нават у грыбных стравах!..

Выступілі народны ансамбль песні і музыкі “Сустрэча” Кажан-Гарадоцкай

дзіцячай музычнай школы мастацтваў Лунінецчыны, народны драматычны тэатр “Пагарыне”, творчы клуб “Альтанка”, узорнае аб’яднанне фальклору “Згадка” ды клуб аматараў гумару ды песні “Моства” Мачульскага сельскага Дома фальклору, народны клуб аматараў песні “Ярок”, народнае аматарскае аб’яднанне “Прамень” Давыд-Гарадоцкага ГДК, эстрадныя выканаўцы Ніжнецерабжыоўскага, Стружскага, Белавушкага дамоў культуры.

У паўзах паміж музычнымі нумарамі гледачоў забаўлялі гумарыстычнымі інтэрмедыямі, конкурсамі і гульнямі. Рэжысёр мерапрыемства — спецыяліст Раённага арганізацыйна-метадычнага цэнтра Ніна Лісавец, уладжэнка Альман. Свае выстаўкі прэзентавалі заказнікі рэспубліканскага значэння “Сярэдняя Прыпяць” і “Альманскія балоты”, раённы фізкультурна-спартыўны клуб. З фотавыстаўкай “Жыццё на

балоце” і шэрагам падборак з гісторыі Альман знаёміла мясцовая сельская бібліятэка. Лекавыя травы прапанавала амбулаторыя. Выстаўкі кулінарных шэдэўраў з журавінамі падрыхтавалі работнікі ясляў-сада, школы, амбулаторыі. Побач — дэманстрацыя “амуніцыі” збіральнікаў журавін: мяхі і фартухі, абутак, скрынка для транспартавання і нават “узор” абеду — кавалак сала, хлеб, цыбуліна...

Галіна ГАШЧУК
Фота аўтара

Ашмяншчына / Па-за межамі стандартаў

У Ашмянскім краязнаўчым музеі імя Францішка Багушэвіча адбылося святочнае мерапрыемства “Музей збірае сяброў”, прысвечанае 60-годдзю першай экспазіцыі.

Гартаючы віртуальныя старонкі гісторыі музея,

удзельнікі мерапрыемства перажывалі радасць адкрыцця чатырох экспазіцый, горыч шматлікіх пераездаў, і ўрэшце — упэўненасць у заўтрашнім дні ўстановы.

Адкрыццё музея стала доўгачаканай падзеяй для жыхароў горада: у нядзелю 16 кастрычніка далёкага 1955 года ўстанову наведвала каля дзвюх тысяч чалавек. Паступова дадаваліся новыя аддзелы, абнаўляліся формы працы, набываліся музейныя прадметы. Сёння галоўны здабытак Ашмянскага краязнаўчага музея, які носіць імя спавуга паэта-дэмакрата, уяўляюць мемарыяльныя рэчы з сядзібы Францішка Багушэвіча. Каштоўныя прадметы былі перададзены ў 1957 годзе жыхарамі вёскі Кушляны.

За савецкім часам музей у Ашмянах, як і ўсе падобныя ўстановы, арганізуюць піянерскія зборы, камсамольскія сходы, урокі мужнасці, сустрэчы з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны. У 2000 годзе пачаўся перыяд “чакання”: была за-

Танцавальны калектыў “Кропелька” Альманскага СДК.

Моманты Свята журавін на Століншчыне.

льна, не для "птушакі". І людзі гэта бачаць. Але ёсць і тонкасць. Так, усе прывыклі, што мерапрыемствы гэтыя — масавыя, але некаторыя з іх маюць гістарычна вызначана сакральны характар, малапублічны. Як сумясціць адно з другім у маштабах горада, калі такое магчыма, як паяднаць сучаснасць і аўтэнтычнасць?.. Пакуль у нас пануе "шоу".

— Усяго аднаго клуба шанавальнікаў мовы і літаратуры недастаткова, — выказаў сваё меркаванне Яўген Булка. — Павінна быць цэлая сістэма прасоўвання ўсяго беларускага, тым больш, калі гаворка пра ўстанову культуры.

— Яна ёсць! — адказвае Наталля Аляксандраўна. — Проста мы не хаваем канкрэтную праблему, гаворым пра яе адкрыта, робячы крокі да вырашэння. І дадатковая парада ніколі не зашкодзіць.

Не прыхавала Наталля Шулікава і тое, што хацелася б часцей вывозіць калектывы Палаца на конкурсы і фестывалі, што будынку яго патрабуецца рамонт.

Другое...

— Самае яркае ўражанне дзяцінства ад наведвання Краязнаўчага музея (калі ён размяшчаўся яшчэ ў старым будынку) — чучалы жывёл за шклом. Астатняе мяне займала вельмі мала, — прызнаецца Яўген Булка. — Шчыра магу сказаць, што і пазней, да свайго ад'езду ў Мінск, беларускі і ўласна бабруйскі фон не аказваў на мяне канкрэтнага ўздзеяння ў плане глыбокага ўсведамлення сябе чалавекам, які жыве ў краіне з найбагацей гісторыяй. Але, на мой погляд, Бабруйск, як быў, так і ў чымсьці застаецца найбольш савецкім з усіх беларускіх гарадоў. А яшчэ ён шматнацыянальны. Праявы беларускасці ў чыстым, скажам так, выглядзе яму не ўласцівыя нават цяпер. Цікавае жа да роднага горада ва ўсёй яго разнастайнасці, шматабліччы абуджалася ўва мне паступова. І калі ў наш час я знаходжуся ў горадзе, а да мяне прывязджаюць іншагороднія сябры, стараюся абавязкова звядзіць іх у музей.

Звядзіць і адзначыць, што той каларытны этнічны склад Бабруйска, якім ён вядомы, на думку Булкі, у музеі прадстаўлены не належным чынам. Ён лічыць, што

яўрэйскага акцэнта, які напрошваецца сам сабой, у экспазіцыях мала.

— Напэўна, я збольшага пагаджуся з вамі, што няма такога асобнага кутка, — падтрымлівае Яўгена супрацоўнік музея Ларыса Цімашэнка. — Але для яго з'яўлення неабходна змяняць мастацкую канцэпцыю музея, значыць, трэба ствараць тэматыка-экспазіцыйныя планы, зацвярджаць іх. У рэшце рэшт, трэба ахвяраваць нейкай плошчай, а чым, кім мы будзем ахвяраваць? Рэвалюцыянерамі? А як да гэтага паставяцца іх сваякі?.. Гэта пытанне, у ліку іншых, спрабавалі вырашыць у горадзе больш глабальна, маючы намер стварыць беларуска-яўрэйскі культурны цэнтр. Як я разумею, сродкі на яго да гэтага часу не знайшліся. Але да юбілею Бабруйска ў 2017 годзе плануецца пабудаваць "Яўрэйскі гарадок" — гісторыка-культурны музейны комплекс і этнаграфічны турыстычны аб'ект.

Гэтымі днямі ва ўстанове доўжыцца выстаўка карцін Абрама Рабкіна, прымеркаваная да 90-годдзя жывапісца і пісьменніка, які нарадзіўся ў Бабруйску і памёр два гады таму. Уласна ж 90-годдзе музей адзначыў у мінулым годзе. Бадзёрасці ўстанове стае, магчыма, і дзякуючы інтэрактыву, якому тут надаюць вялікую ўвагу. Віртуальныя экскурсіі і выстаўкі, гульні-квэсты, відэапрэзентацыі, батлеечныя прадстаўленні складаюць яго звычайнае "меню". Часам дзеці і дарослыя самі ператвараюцца ў жывых экспанатаў, становячыся дзеючымі асобамі праграм, прапанаваных ім.

— Сённяшні музей абавязаны спалучаць у сабе класіку і новыя павевы, — пераканана Ларыса Уладзіміраўна. — З дапамогай сучасных тэхналогій, выкарыстоўваючы найноўшыя напрацоўкі, мы і імкнемся прыцягнуць наведвальнікаў у нашы сцены. І вось гэта "сучаснае" ўжо само стала неабходным атрыбутам музея, часткай яго, і яно — не абортка і не падманка, што маскіруе нуду, але інструмент, які дазваляе і дапамагае нашым гасцям увайсці ў свет зусім не пыльны і мёртвы, а вечны, жывы. Я яшчэ больш дадала б нам інтэрактыву, зрабіўшы залы музея інтэр'ернымі, але, зноў-такі, для гэтага неабходна ўмешвацца ў канцэпт.

Ларыса Цімашэнка "на варце" музея.

Наталля Шулікава знайшла ў альбоме фота Яўгена.

Тэатр у чаканні фестывалю.

Павелічэнне з кожным годам колькасці наведвальнікаў у музеі якраз і звязваюць з выкарыстаннем інтэрактыўных формаў у яго рабоце. А жывога тут стае: дапусцім, у зале этнаграфіі, за які адказвае непасрэдна Ларыса Цімашэнка. Там яна праводзіць этнаграфічныя вясельныя абрады "На век доўгі, на быт добры", фальклорна-анімацыйныя праграмы.

У гутарцы ж з дырэктарам Наталляй Арцёмчык высветлілася, што вялікая ўвага надаецца рэкламе ўстановы: яна "засвечваецца" ў спецыяльнай друкаванай прад-

укцы, у выглядзе банераў і паказальнікаў, на мерапрыемствах, нават наўпрост не звязаных з музейнай справай. А капітальны рамонт не перашкодзіў бы і будынку, дзе размяшчаецца ўстанова...

Трэцяе...

У Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча рэпэціравалі вярэні спектакль — "Дом, дзе ўсё кулём", чаму мы сталі сведкамі, ледзь не па-шпіёнску пракраўшыся ў залу. Праўда, у суправаджэнні

намесніка дырэктара па інфармацыі і працы з глядачом Вікторыяй Мажары.

— Ці марыў я апынуцца ў бабруйскай трупе?.. — задумваецца Яўген. — Прынамсі, дзіцём і падлеткам з задавальненнем наведваў спектаклі тэатра. Тут "Пінскую шляхту" ўпершыню ўбачыў, а таксама ўжывую пачуў класічную музыку. Але... Пры ўсёй любові да Бабруйска, маштабна я хацеў рэалізаваць сябе ў Мінску. Гэта значыць, каб сваё жыццё звязваць з тэатральным мастацтвам, то граць хацеў бы ў якім-небудзь сталічным тэатры, часам выступаючы і на тутэйшай сцэне...

Яна ж на мінулым тыдні (калі мы з Яўгенам у Бабруйску і пабывалі) жыла прадчуваннем V Рэспубліканскага фестывалю нацыянальнай драматургіі імя Дуніна-Марцінкевіча, якім асветлены гэты тыдзень.

— Сезон адкрылі прэм'ерай — драмай "Далей — цішыня", рытуем навагоднюю казку, — кажа Вікторыя Іванаўна. — Глядач, на шчасце, да нас ходзіць: велізарная зала на 500 з лішнім месцаў у сярэднім за месяц запаўняецца амаль на 50 працэнтаў. Наогул, мне здаецца, у параўнанні з канцом 1990-х — пачаткам "нулявых" горад сёння стаў больш тэатральным.

— А акцёры з тэатра... "цягнуцца"?..

— Ёсць такая праблема. Гэта тычыцца, у асноўным, моладзі. І добра б, каб сыходзілі ў прафесію, але часцяком — не.

— Сыходзяць...

— ...з-за невысокага заробку.
— Зарабляецца не толькі пастапоўкамі?
— Здаем залу, фае другога паверху ў арэнду пад мерапрыемствы.

...і камплімент ад Яўгена

— У часы, апісаныя ў рамане "Залатое цяля", Бабруйск збольшага складаўся з яўрэйскага насельніцтва. А яўрэйскія хлопчыкі пачынаюць чытаць рана — гадоў з трох, але, як правіла, гэта выключна Тора і Талмуд. І ў далейшым на тым адукацыя многіх з іх і заканчвалася, застаючыся вузкасפעцыялізаванай. Хто такія рэвалюцыянеры, кшталту лейтэнанта Шміта, не ведалі ды і не хацелі ведаць. Мабыць, таму пісьменнікі і назвалі горад высокакультурным.

K

Ашмянскі краязнаўчы музей імя Ф.К. Багушэвіча.

Падарунак ашмянскаму музею ад мастака Сяргея Шмета.

крыта чарговая экспазіцыя, установа неаднаразова мяняла месца размяшчэння. Праз дзевяць гадоў Ашмянскі краязнаўчы музей пераехаў у цэнтр горада ў спецыяльна адрэстаўраваны будынак сярэдзіны XIX стагоддзя.

На юбілейным мерапрыемстве шмат гаварылася пра сучасную экспазіцыю, пабудаваную сумесна з прыватным унітарным прадпрыемствам "Нефпраект". Для экспазіцыі характэрны адмова ад стандартнага абсталявання, адыход ад уласцівага для краязнаўчых музеяў тэматыка-храналагічнага прынцыпу. Творчыя ідэі і выкарыстанне сучасных тэхналогій дазволілі Ашмянскаму краязнаўчаму музею на II Нацыянальным форуме "Музеі Беларусі" стаць пераможцам у намінацыі "Лепшае мастацкае праектаванне экспазіцыі".

Госці мерапрыемства адзначалі і высокі ўзровень працы цяперашняга калектыву музея, разнастайнасць яго праектаў, супрацоўніцтва з установамі адукацыі,

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

мытнямі, народнымі майстрамі. Свята стала своеасаблівым падвядзеннем вынікаў працы шматлікіх пакаленняў супрацоўнікаў.

Настасся НАВІЦКАЯ, дырэктар Ашмянскага краязнаўчага музея імя Францішка Багушэвіча Фота Святланы Муцянскай прадстаўлена музеям

Гораччына / Прэзентацыя ПЦПІ

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшоў III Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры".

У ходзе пасяджэння "круглага стала" "Дзейнасць публічных цэнтраў прававой інфармацыі" дырэктары і вядучыя спецыялісты бібліятэкі, навукова-даследчых устаноў і арганізацый, прадстаўнікі заканадаўчай сферы і выканаўчай улады абмеркавалі аспекты функцыянавання бібліятэк ва ўмовах інфарматызацыі

праблемы, раскрылі праблемы нарматыўна-прававога забеспячэння бібліятэчнай дзейнасці. Вопытам работы па пытаннях інфармацыйна-прававой адукаванасці, дзейнасці ПЦПІ адкрытага доступу да прававой інфармацыі дзяліліся спецыялісты Полацкай цэнтральнай бібліятэкі, Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Мінскай, Гродзенскай абласных бібліятэк... Пра свой вопыт у дадзенай працы распавялі і спецыялісты Цэнтральнай бібліятэкі імя Максіма Гарэцкага.

Юрыдычна па падрыхтоўка, прынамсі, веданне элементарных юрыдычных нормаў, неабходна не толькі прафесіяналам, але і кожнаму з нас. Чалавек, звярнуўшыся ў бібліятэку, можа карыстацца тэматычнымі падборкамі прававых дакументаў, якія сфарміраваны і ўстаноўлены на камп'ютары ў кожным філіяле. Рэгулярна абнаўляецца блок "Прававыя рэсурсы" на сайце бібліятэкі

(lib-gorki.mogilev.by), дзе проста азнаёміцца з "Экспрэс-біюлетэнем", фінансавай інфармацыяй, а таксама карыстацца калекцыяй карысных прававых спасылак, якія дапамогуць наведвальніку нашага рэсурсу самастойна перайсці на той сайт, які змяшчае прававую інфармацыю.

Прававая дапамога, якая аказваецца насельніцтву ў рамках Цэнтра, мае сваю спецыфіку. Яна палягае ў тым, што работа з карыстальнікамі ў ПЦПІ — гэта, па сутнасці, сумесная праца бібліятэкара і наведвальніка над тэкстамі нарматыўна-прававых дакументаў. Карыстальнікі вучацца разуменню мовы права, засвойваюць пэўныя тэматычныя веды і набываюць навыкі прымянення на практыцы тых ці іншых палажэнняў заканадаўства для абароны сваіх інтарэсаў.

Вольга САДЫКАВА, бібліятэкар Цэнтра прававой інфармацыі Цэнтральнай бібліятэкі імя Максіма Гарэцкага

Мінск, Полацк, Паставы: сабор, касцёл ці філармонія?

У гэтыя дні працягваецца XX Міжнародны фестываль арганнай музыкі "Званы Сафії", што ладзіцца ў полацкім Сафійскім саборы. На мінулым тыдні ў той жа Віцебскай вобласці адбыўся III музычны фестываль "Гучаць старадаўнія арганы Пастаўшчыны", які складаецца з чатырох канцэртаў у трох касцёлах раёна. У сталіцы ж з 16 да 30 кастрычніка праходзіць XII фестываль духоўнай музыкі "Залатагорская ліра", які знайшоў прапіску ў касцёле Найсвяцейшай Тройцы (святога Роха). Яднае гэтыя падзеі не толькі музыка, але і само іх правядзенне не ўласна ў філармоніі, а ў помніках даўніны, дзе намолена само паветра.

Надзея БУНЦЭВІЧ

У якой зале?

Музычныя імпрэзы — толькі ў спецыяльных канцэртных залах? Зусім не! Не толькі Захад, але і мы даўно і паспяхова засвойваем самыя розныя пляцоўкі, дадаючы да ўласна музыкі яшчэ і адпаведны антураж, створаны навакольнай прасторай — архітэктурнай ці ўвогуле прыроднай, калі гэта фармат орен ай. Тая ж практыка распаўсюджваецца на тэатр, прывёўшы да кірунку site-specific, дзе наўмысна абіраецца самае простае побытавае атачэнне, спектакль ладзіцца ў тых умовах, дзе адбываюцца яго падзеі.

Музычныя праграмы ў касцёлах — не навамодная тэндэнцыя, а працяг спрадвечных традыцый суіснавання музыкі і царквы. Да ўсяго, гэта яшчэ і магчымасць далучыць да прыхільнікаў акадэмічнай музыкі (і, дададзім, новых бела-

Удзельніцы "Званой Сафії" Ксенія Пагарала і Юлія Сарыкава.

Прапіска фестывалю

Віктар Кісцень падчас выступлення ў касцёле на Пастаўшчыне.

рускіх твораў) тых, хто, можа, усім гэтым асабліва і не цікавіўся. Папулярныя музыкі праз рэлігійныя матывы — а чаму б і не?

Праўда, пагаджаюцца з гэтым не ўсе. Памятаю, як адзін з маіх сяброў, не па чутках знаёмы з менеджэнтам і піяр-тэхналогіямі, завітаў разам са мной на канцэрт беларускай музыкі ў адной з лепшых сталічных залаў і ўбачыў там безліч вольных месцаў. Здзівіўшыся, звярнуўся да кампазітара: маўляў, адзін з вашых твораў вельмі сугучны каталіцкаму святу, і калі б публіка пра тое ведала, слухачоў у зале магло б быць

нашмат больш. Дый сам канцэрт можна было б паўтарыць у касцёле. Што тут пачалося! Абуранню творцы не было мяжы: "За каго вы мяне прымаеце? На мае канцэрты павінны прыходзіць тыя, хто любіць маю музыку, а не проста вернікі!" Мы не сталі спрачацца, а ціхенька адышлі, саступіўшы месца "тым, хто любіць".

Што ж, у кожнага свае прырытэты. Але заўважу: каб любіць, трэба спачатку хаця б ведаць. І тыя ж царкоўныя ўстановы спрадвек адыгрывалі яшчэ і асветніцкую ролю, у тым ліку ў музыцы. Невыпад-

кова на Захадзе, дзе царкоўныя традыцыі не перапыняліся, лепей развіты і побытавы харавыя спеўны, і веданне музычнай граматы, і ўспрыняцце вакальнай ды інструментальнай класікі.

У нас жа канцэртныя залы часам адкрываліся ў адабраных у царквы будынках: старэйшае пакаленне мінчан памятае і Дом мастацтваў у архірэйскім дамку побач з Цэнтральным Домам афіцэраў, і Дом кіно ў Чырвоным касцёле, і Камерную залу Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў касцёле на Залатой горцы.

Крыху пра досвед і пра лічбы

Апошнія гады канцэртна-гастрольны адзел сталічнай філармоніі і асобныя творчыя калектывы, той жа Дзяржаўны камерны хор Беларусі, удала асвойваюць выязныя выступленні. Прычым такія канцэрты бываюць не толькі ў сталіцы, але і, да прыкладу, у касцёле Святога Антонія ў Паставах, касцёле Адвезін Найсвяцейшай панны Марыі ў Ракаве. Не варта і казаць, што падобныя канцэрты могуць (і ў ідэале павінны!) спрыяць і прыцягненню турыстаў. Такі досвед маюць і ў Полацку.

— Так, мы робім расшылку па турыстычных фірмах, — распавяла Алена Мартынава, загадчык канцэртнага аддзела Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка, — але фестывалем "Званы Сафії" пакуць больш цікавацца расіяне. У прыватнасці, у Смаленску, Пскове ладзяць туры, куды ўваходзіць не толькі экскурсія ў Сафійскі сабор, але і наведванне аднаго з фестывальных канцэртаў. Дый нашы беларускія санаторыі, дзе традыцыйна адпачывае шмат расіянаў, часцяком арганізуюць турыстычныя аўтобусы. Сёлета, праўда, куды большую цікавасць выявілі мінчане: тэлефануюць, браніруюць білеты, прыязджаюць сем'ямі — у індывідуальным парадку, без турыстычных пасярэднікаў. Улічваючы ўсё гэта, фестывальныя канцэрты імкнемся ставіць на выхадныя, каб людзі паспелі даехаць, усё паглядзець, паслухаць канцэрт і вярнуцца дадому. Фінансавую дапамогу аказвае Віцебскі аблвыканкам, укладаем і заробленае самімі музеем.

Бо цэны на білеты намагаемся ставіць рэальныя. Пэўна, можна было б узяць суму і да 200 тысяч, але, зразумела, тады частку наведвальнікаў (і найперш тых, для каго такія канцэрты жыццёва неабходны) мы страцім.

Увогуле, працуем з рознымі катэгорыямі насельніцтва, клапацімся не толькі пра турыстаў. Для паставянскіх слухачоў ужо шмат гадоў практыкуюцца абанементы. Калі адзін канцэрт, як сёлета, каштуе 120 тысяч рублёў, дык увесь фестывальны абанемент (а гэта восем канцэртаў з 18 кастрычніка да 22 лістапада) — 480. Як бачыце, уладальнікам абанементаў кожны вечар абыходзіцца ўдвая танней, у 60 тысяч. Заўважу, што колькасць абанементаў мы не абмяжоўваем: яны прадаюцца акурат да пачатку першага канцэрта. Для ветэранаў, студэнтаў, навучнікаў дзейнічаюць зніжкі.

Хтосьці наракае: маўляў, вы ж грошы страчваеце! Бо асаблівых праблем з напаўняльнасцю залы ў нас не бывае, усе канцэрты звычайна аншлагавыя. Але мы ідзем насустрач спажыўцам, бо не ўсё ў жыцці вымяраецца грашыма, ёсць каштоўнасці куды больш важныя. І дзе як не ў Сафійскім саборы (хаця ён і не працуе як дзеючая царква, а толькі як музей) пра гэта трэба памятаць.

Без арэнднай платы і ганарараў

Уваход на музычныя вечарыны XII сталічнага фестывалю "Залатагорская ліра" — вольны. Хаця, вядома, суправаджаецца аб'явамі: "Добрахотныя ахвяраванні ў падтрымку канцэртаў на Залатой горцы можна скласці на выхадзе з касцёла". Не трэба быць празорцам, каб зразумець, што гэта будучы зусім не астранамічныя сумы. Як жа фестываль існуе ў такіх умовах? Тым больш з 2000 года.

— Усё вельмі проста, — усміхаецца мастацкі кіраўнік "Залатагорскай ліры", кампазітар, радыёжурналіст, гукарэжысёр, арганіст касцёла Найсвяцейшай Тройцы Віктар Кісцень. — Арэнднай платы, якая звычайна складае самыя значныя расходы, няма, бо ў нашым выпадку галоўным арганізатарам выступае касцёл. Музыканты звычайна выступаюць без

Адкрыццё інтэрактыўных залаў для юных аматараў нашай мінуўшчыны ў Нацыянальным гістарычным музеі прымусяла паразважаць пра такое паняцце, як даступнасць культуры. А яно, між іншым, азначае не толькі наяўнасць і зручны час працы ў пэўным населеным пункце асобнай установы. Гэта яшчэ і магчымасць даступнага ўспрымання інфармацыі.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Пагадзіцеся, калі ў сельскай бібліятэцы прыярытэт будзе нададзены выключна навуковым выданням, то карысці ад такой установы акажацца мала. Тое ж самае можна сказаць і пра музеі. Сухая падача інфармацыі ўспрымаецца тут не вельмі добра нават падрыхтаванай аўдыторыяй, не кажучы ўжо пра дзяцей. Як вынік, пад уздзеяннем ранейшага адмоўнага досведу ці стэрэатыпаў дзеці і іх бацькі нават баяцца наведваць музеі. Каб не пагоршыць уражанне. І гэта не выдумка, а рэчаіснасць! Не выпадкова ў сферы культуры шэрагу еўрапейскіх краін пытанне музейнай педагогікі ўжо даўно з'яўляецца надзвычай актуальным. Пад распрацаваныя спецыялістамі праграмы ў буйных

музеях выдаткоўваюцца асобныя залы, забяспечаныя ўсім неабходным. Такі падыход даваўся назіраць у некалькіх музеях — абсалютна розных профіляў — нямецкага Бона. Дзеці пагружаны ў музейны працэс, пачынаючы з інтэрактыўнага даследавання побыту чалавека часоў старажытнасці і заканчваючы вывучэннем распісанага на дзве часткі "Мерседэса" і выпрабаваннем эфектыўнасці бытавых тэхнічных ноу-хау.

Прызнаюся, пасля ўбачанага ў Боне, "рэпертуар" для дзяцей айчынных музеяў прымушаў адчуваць хіба няёмкасць і недарэчнасць. І вось цяпер, дзякуючы Нацыянальнаму гістарычнаму, яшчэ і гонар. Бо прадстаўленая днямі інтэрактыўная музейна-пазнавальная прастора з'яўляецца на сёння, мяркую, узорнай.

У Нацыянальным гістарычным не адмаўляюць, што скарысталіся заходнім досведам. Іншая справа, што ўсё напэўна дзіцячай прасторы, пачынаючы ад канцэпцыі, створана айчыннымі спецыялістамі, пераважна самімі музейшчыкамі, і, вядома ж, на аснове выключна беларускага матэрыялу. Прыкладам, у межах інтэрактыўнай зоны створаны лекторый пад патрэбы сярэдняга школьнага ўзросту. Дзеці маюць магчымасць у форме музейна-педагагічных заняткаў пазнаёміцца з гісторыяй і культурай Вя-

Прастора інтэрактыву

Замежны досвед — сваё начынне

Адна з магчымых залы — навучанне ткацтва. / Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

лікага Княства Літоўскага, засвоіць сакрэты народнага рамства ды самастойна выткаць пояс ці вырабіць абрадавую ляльку.

Цяпер маецца ў музеі і інтэрактыўная зона для самых маленькіх (разлічана на ўзрост дзяцей ад двух з паловай гадоў), прыстасаваная пад вывучэнне гісторыі краіны ў даступнай для іх узросту форме. З дапамогай змешчаных тут прадметаў — таго ж маманцёнка — у выглядзе гульні лёгка пагрузіцца ў першабытную гісторыю роднага краю. Спрыяюць усведамленню гісторыі таксама інтэрактыўныя стэнды, стол для малявання, збірання пазлаў ды іншыя цікавосткі. Менавіта на ўнутранае пагружэнне ў гісторыю разлічаны і музейны народны ляльчыны тэатр. Цяпер у дзяцей з'явілася магчымасць адчуць сябе акцёрамі, прыняць удзел у пастаноўцы батлеечнага спектакля і пазнаёміцца з ягонымі героямі.

Новае аблічча займела і зала для музейных заняткаў "Жывая археалогія". Яна пераносіць наведвальнікаў у час позняга бронзавага веку. У зале ўзноўлены некаторыя функцыянальныя элементы падворка таго часу з ткацкімі прыстасаваннямі, станком для свідравання каменя, крамянёвымі сякерамі і іншымі прыладамі працы, што дазваляе паглыбіцца ў мінулае праз актыўнае дзеянне сваімі рукамі. Апроч таго, у зале быў павялічаны археалагічны

грашовых ганарараў. Сёлета сярод іх быў нават французскі арганіст, лаўрэат міжнародных конкурсаў П'ер Зеворт, які ад нас паехаў ужо з некалькімі платнымі канцэртамі па Беларусі. Вядома, мы імкнуліся зрабіць яго знаходжанне ў Мінску як мага больш камфортным, улучылі яму максімум увагі, паказалі горад. Грошы спатрэбіліся і на буклеты, у якія мы сёлета ўнеслі не толькі расклад канцэртаў з праграмамі, але і звесткі пра ўдзельнікаў разам з іх фота.

Ідэя бясplatных канцэртаў у касцёлах не новая. На Захадзе асабіста я сустракалася з такой практыкай, калі арганісты выступаюць штодзень у адзін і той жа азначаны час, прыцягваючы яшчэ і шматлікіх турыстаў. Адметнасць "Залатагорскай піры" палягае ў іншым. На ёй традыцыйна гучыць шмат беларускай музыкі, у тым ліку найноўшай. Сёлета, да прыкладу, увесь канцэрт адкрыцця складаўся з прэм'ер. А гэта яшчэ і папулярныя нацыянальнага мастацтва, знаёмства з новымі кампазітарскімі і выканальніцкімі імёнамі. А тое, што сучасная айчынная музыка выконваецца ў шырокім кантэксце еўрапейскіх шэдэўраў, дапамагае лепш убачыць, як яна выглядае ў агульнай сусветнай палітры, у чым яе адметныя фарбы.

— Абіраем тыя творы, — працягвае Віктар Кісцень, — якія не пярэчылі б каталіцкай ідэі. Шукаем у касцёльным раскладзе час. Хаця здараюцца і непрадбачныя абставіны: харавы канцэрт у мінулы нядзелю давялося адмяніць. Інфармацыю змяшчаем найперш на каталіцкіх сайтах. Але неаднаразова сутыкаліся з тымі "абуранымі", хто нідзе не мог знайсці білеты. І вельмі здзіўляўся, даведаўшыся пра вольны ўваход. Мы нават бачым надта шырока афішыраваць канцэрты фестывалю, каб не было такога наплыву публікі, які мы не зможам размясціць. Бо касцёл невялікі, даводзіцца, акрамя лавак, прыстаўныя крэслы скарыстоўваць. Імкнёмся, каб праграмы былі разнастайнымі, каб гучала не толькі арганная музыка, але і харавая, вакальная, каб былі камерна-інструментальныя склады. Тады кожны можа знайсці штосьці сабе па душы.

К

раскоп і створана адмысловая прастора "Лабараторыя археолага", якая дазваляе паказаць даследчую працу археолагаў са знаходкамі.

Пашырылі педагагічныя магчымасці залаў шматфункцыянальных інтэрактыўных панэлі і лазарны праектар, набытыя і ўсталяваныя, дзякуючы фінансавай падтрымцы кампаніі "Velcom". З яе дапамогай падчас заняткаў дзеці атрымалі магчымасць праглядаць адукацыйныя ролікі ды прэзентацыі, выконваць заданні на замацаванне матэрыялу.

У музейнай прасторы на вялікім плазменным экране можна пазнаёміцца і з часопісам "Музейныя вандройкі", які ў забаўляльнай форме раскрывае асобныя эпизоды гісторыі Беларусі. Распавед у электронным перыядычным выданні грунтуецца на прадметах са збору Нацыянальнага гістарычнага музея.

Зазначу, што кожны музейны занятак разлічаны на невялікую колькасць наведвальнікаў, а таму замову на ўдзел у дзіцячым інтэрактыве ў выхадныя ўжо цяпер трэба рабіць ці не за месяц да меркаванага наведвання музея. Што ж, цяпер мо і ў нас не толькі ўзровень айчынных музейных праектаў, але і чэргі на іх будуць на ўзроўні самых папулярных музеяў свету. Засталося толькі, каб досведам Нацыянальнага гістарычнага музея скарысталіся і рэгіёны.

К

Вандроўкі... Для мяне ў іх адна мэта: параўнаць з нашай краінай, паглядаець, што ў другіх краях каштоўнага можна запазычыць, каб і ў нас стала больш прыгожа. Размова ідзе пра краіну, якую не так даўно наведаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. У мінулай публікацыі ў "К" № 40 згадаў грузінскія песні, смакі і асоби Ніко Пірасманішвілі. А сёння...

ГРУЗІЯ

Помнікі

У цэнтры Тбілісі на ўзбярэжжы Куры пасярод кветкавай клумбы стаіць помнік, на якім па-грузінску і па-руску адно прозвішча: "Грыбаедаў". Стаіць Аляксандр Сяргеевіч у поўны рост, скрыжаваўшы рукі, позірк не ўзімае за раку на гару Мтацмінда, дзе проста пад Давідаўскай царквой-пантэонам пахаваны і ён сам, і яго верная жонка Ніно, дачка грузінскага паэта-класіка Чаўчавадзэ, і іх сыноч. Не ўзімае вочы Грыбаедаў, бо няўпэўнены: а ці не парушыць іх вечны спакой якісь рэформатар? Справа ў тым, што ў свой час ставілася пытанне аб вынасе саркафага Грыбаедава, які ўдзячныя грузіны ўсталявалі там без малага два стагоддзі таму...

А проста ля дарогі з горнай царквы Джвары (Крыж) да славутага храма Свеціцхавелі (Светлавы ступ) глядзіць на мінакоў бронзавы, вечна малады, выяўлены ў рост Міхаіл Лермантаў.

На праспекце Руставэлі парны помнік паэтам Акакію Цэрэтэлі і Іллю Чаўчавадзэ. У руцэ аднаго з іх кіёчак.

Таксіст-жартуінік Важа з Артачал (раён Тбілісі) кажа:

— Крыху нападпітку я заключыў пары, нібы штопоўнач паэты перадаюць кіёчак адзін аднаму. Вялікая недаверлівая кампанія тут колькі гадзін чакала поўначы.

— І, канешне ж, спрэчку вы праігралі?

— Выйграў! Я ведаў, што ў тыя нялёгка для Грузіі часіны якраз апоўначы ў Тбілісі вырабаецца святло.

У Тбілісі за Кашвэцкай царквой, у Аляксандраўскім скверы, выдатныя самі па сабе як творы мастацтва помнікі вядомым акцёрам. Некаторых пазнаем: узняў заклікаючы рукі бронзавы герой Атары Мегвінэтухуцэсі (Дата Туташвія), характарны Рамаз Чхыквадзэ захутаўся ў бронзавы плашчык. (Дарэчы, яму ж помнік, абвіты жывой вінаграднай лазой, ля Мэйдана.) На ходніку мармуровыя "зоркі" з прозвішчамі Атара Габерыдзэ, актрысы яшчэ нямога кіно Наты Вацнадзэ, драматурга і лялечніка Рэзо Чхэйдзэ...

І ў якасці паралелі такая згадка. Яшчэ ў майстэрні скульптара, светлага чалавека Валодзі Жбанавы бачыў помнік: Алег Янкоўскі ў ролі Мюнхгаўзена. Мяркавалі паставіць яго ў Мінску насупраць Дома кіно. "Прабіваў" праект тагачасны старшыня праўлення Беларускага саюза кінематаграфістаў Юрый Цвяткоў. Не паспеў, адышоў. Не стала неўзабаве і Жбанавы. Цяпер адліты ў бронзе Мюнхгаўзен суме пад балконам у двары музея Мінска. Але не магу не спытацца: адкуль грошы на безліч цікавых і выразных помнікаў у грузінскіх гарадах? Няўжо пад іх бяруць крэдыты?

Горад-брэнд

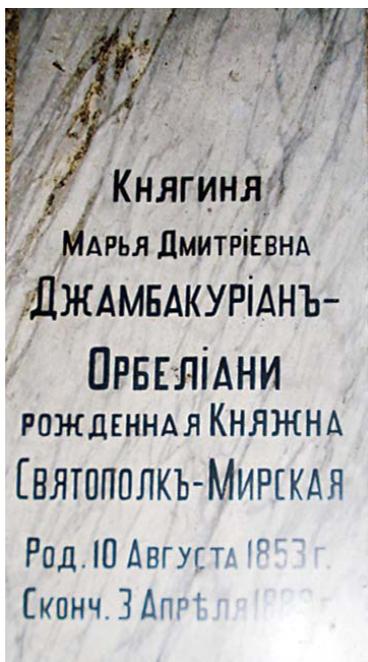
Кажуць: архітэктура — гэта застылая музыка. Тое ў поўнай меры тычыцца Батумі. З новабудуоўляў —

Помнік знакамітаму ўжывальніку Сяргею Пераджанаву ў Тбілісі нібы гунае ў наверхі. / Фота аўтара

Помнікі, брэнд, адкрыцце

Адно падарожжа праз мастацкае і побытавае. Частка II

Два надмагілі, сувязь прозвішчаў з Беларуссю на якіх прыцягнула увагу.

аніводнага падобнага да іншага дома. Нават жылыя шматпавярховікі нельга назваць, як у нас, "забудовай": архітэктары адшуквалі новыя незвычайныя формы, рысы, канструкцыі і з тых жа, як у нас, матэрыялаў стваралі такое, што можна назваць музыкай.

Ну, а будоўлі грамадзянскага ці мэтавага прызначэння ("Калізей", "Семіраміда") — гэта сапраўды ўжо музыка сімфанічная. Напрыклад, стаіць вежа, кштату Пізанскай, са спіралепадобнай лесвіцай. Звонку на ёй — па спіралі ж — свецяцца літары алфавіту. Пытанне: для чаго яна? Для прыгажосці. Каб патопаць угару і палюбавацца горадам, які зьяе ўвечары крышталамі каляровай падсветкі. Дарэчы, выява той "бязмэтавай" вежы стала візітнай карткай сучаснага Батумі.

"Алі і Ніно" — над морам металічныя... Нават не магу назваць іх скульптурамі ў звыклым разуменні.

Зробленыя з металічных гарызантальных палосак, па-мастацку падсвечаныя, постаці вельмі запаволена рушаць насустрач адна да адной і быццам праходзяць скрозь, затым ізноў разыходзячыся. І гэтак няспынна, сімвалізуючы ці то ўзаемапрыязнасць Азербайджана і Грузіі, ці то лёс закаханых. Карацей, кампазіцыя стала інтэрнэт-брэндам сталіцы Аджары.

Неяк вырашыў чарговы кіраўнік краіны зрабіць менавіта з Батумі горад-казку. І зрабіў! Якім чынам? Кажуць, набраў пад тое замежных крэдытаў. Але не бачна тут несумерных, "уціснутых" пабудоў, нахталт мінскага стварэння побач з цыркам. Далібог: з'ездзіце, нашы архітэктары, у Батумі! Урэшце, не трэба думаць, што ўвесь горад такі, не. Крыху ад цэнтры — і ўсё выглядае, як, пэўна, сто гадоў таму: двухпавярховыя дамкі з іржавымі агароджамі,

з аблупленай тынкоўкай. Затое ёсць новы непаўторны цэнтр!

Адкрыцце

Кашвэцкая царква ў імя Святога Георгія — адна з найстаражытных у Грузіі. Чытаю пра яе ў аўтабіяграфічнай кнізе мастака Ладэ Гудзіяшвілі "Таямнічасць прыгажосці": "У 1947-м каталікас-патрыярх Калістратэ Цынцадзэ зрабіў мне нечаканую і вельмі заманліваю прапанову: папрасіў зрабіць новы роспіс Кашвэцкай царквы. Мяне нішто не магло спыніць. Асноўная прастора алтара была распісана мной за дзевяць месяцаў — фантастычна сціслы тэрмін для такой вялізнай працы! Цэнтральная фігура фрэскі: Маці Божая з немаўляткам Ісусам на руках у атачэнні анёлаў — тэма кананізаваная, і вельмі цяжка знайсці да яе якое іншае рашэнне. Тое ўдавалася адно вялікім мастакам..."

Удалося тое і сціпламу Ладэ! Глядзіць на нас Маці Божая, заклікае да малітвы. Усляе ў душы радасць і светлыя надзеі фрэска з яе выявай — вялікі твор вялікага грузіна. Далей у сваёй кнізе Гудзіяшвілі сумуе: "У тыя гады сам факт, што мастак узяўся за рэлігійную тэму, здаваўся неверагодным, а шмат у каго выклікаў нават асуджэнне. Роспіс застаўся няскончаным. А шкада. Калі б Кашвэці распісаў цалкам, раскрылася б ва ўсю шырыню шматлікасць сюжэтаў, накіды да якіх захоўваюцца ў мяне па сёння. А яны ж маглі ўвасобіцца!"

Вядзе імшу ў Кашвэці айцец Хвцісо — па-грузінску, канешне, але зварот усіх нас, грэшных, да Марыі можна не перакладаць: жаданні адны. Складваем пярысты, суладна, калі хрысцяцця прыхаджане: злева ў белых хустачках мясцовыя рускія жанчыны, справа ў чорных — грузінкі. Адзін у нас Божа.

■ Пакручасты лёс: грузінка пабрала шлюб з беларускім магнатам, а беларуска — з грузінскім! Даследчыкі радаводаў, ці ж не тэма: сувязь князёў Святаполк-Мірскіх з князямі Арбеліяні?!

Спускаюся тут жа ў невялікую ніжнюю царкву. Пад плітамі пахаваны славутыя прыхаджане: князі Баратавы, Туманавы, Амілахварі, Гурыэлі — надпісы па-грузінску і па-руску...

І раптам — знаёмае прозвішча: "Святополк-Мірская... Софья Яковлевна уроджэнная княжна Орбелиани 1829 — 1879, оставив мужа, четырёх детей и семерых внучат. Вечная память". Праз паўтара стагоддзя зачэпіла наша вока надпіс, і ўгадаці княжну! Адкуль яна? Як маладзёны пазнаёміліся? Ці жылі абодва ў Беларусі? Дзе? Якім чынам і чаму вярнулася яна ў Грузію? Што з "семьярымі ўнучатамі", каго лёс, пэўна ж, раскідаў на свеце? Дзе нашчадкі?

А побач — яшчэ больш цікава! На пліце залачоныя літары: "Княгиня Марья Дмитриевна Орбелиани, рождённая княгиня Святополк-Мирская 1853 — 1889".

Вось такі пакручасты лёс: грузінка пабрала шлюб з беларускім магнатам, а беларуска — з грузінскім! Даследчыкі радаводаў, ці ж не тэма: сувязь князёў Святаполк-Мірскіх з князямі Арбеліяні?!

Які казаў адзін, некалі папулярны "цудадзей": "Даю ўстаноўку!"

Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр

Заканчэнне дарожных нататак чытайце ў наступных нумарах "К".

У гэтым нумары "К" завяршае знаёміць чытачоў са старонкамі дзённікавых запісаў вядомага беларускага кампазітара Ігара Паліводы ў фармаце віртуальнага дыялогу з яго ўдавой Вольгай Палівода. З гэтых старонак выглядае складаная натура маэстра з яго трапнымі ацэнкамі і вострым словам. Гэты фрагмент складаецца з занатаваных "па гарачых слядах" Ігарам Паліводам уражанняў ад часу, калі рыхтавалася праграма "на народныя тэксты", што атрымала назву "Нёман".

Ігар Палівода. / Фота з часоў працы ў ансамблі "Песняры"

Сяргей ТРАФІЛАЎ,
падрыхтоўка і публікацыя
дзённікавых запісаў
Вольгі ПАЛІВОДА

В.П.: — Народную праграму магу назваць надзвычай паспяховай. Якім трагізмам там прасякнута песня "А ў полі бяроза..."! Гэты цыкл Ігара выкананы да яго 60-годдзя Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам імя Іосіфа Жыновіча пад кіраўніцтвам Міхаіла Казінца. Спявалі творы кампазітара Якаў Навуменка, Надзея Мікуліч, Гюньш... Шкада, што сёлета грошай на правядзенне падобнага канцэрта да 65-годдзя з дня нараджэння Паліводы не знайшлося. Урэшце, каб яго зладзіць, яшчэ ў мінулым жніўні я хадзіла на прыём да кіраўніцтва Міністэрства культуры, але...

І.П.:
"1995 год.

Аўт. 21.3

Такім чынам, матыўчыкі на народныя тэксты ўсё ж вымушаны быў складаць. Склаў восем; пяць ужо ў партытурах. На пачатку красавіка пачынаем набіваць гэтым фуражом магнітафонныя плёнкі. Набіваць будзе шматвобітны "Bolvanking Combo" (членам якога некалі меў гонар быць і я).

Фестываль у Маладзечне па ліку атрымліваецца трэці, і трэці ж будзе адкрывацца песенным цыклам, увячаны маім слаўным імем. І трэці ж год разважаю задуманна: дзе вы, мае знакамітыя калегі? Дзе вы, лепшыя людзі рэспублікі? Народныя і заслужаныя? Ардэнаносцы? Лаўрэаты? Чаму маўчыце, калі ў мяне на падыходзе ўжо чацвёрты песенны цыкл? Чаму не гоніце мяне ў карак? Спіце? Смяецца?..

Ні тое, ні другое. Ім, ардэнанос-

цам, гэта не патрэбна. Ім патрэбна не гэта. Ім патрэбен Спонсар. Яны яго шукаюць.

[...]

Чалавеку без Спонсара трэба пад гэты шумок ціха ўпісаць сябе ў Спіс Дароў, каб па сканчэнні карнавальнага разгулу спакойна і чынна пайсці і УЗЯЦЬ.

Ці варта тужыць, выракаць сябе на бяссонныя творчыя пакуты, сцэнабітна заклікаючы да Музы, каб урэшце рэшт сатварыць-такі Спонсару любую "гоп са Смыкам — гэта буду я...?"

Так што не спяць, не спяць нашы славуць, не спяць народныя і заслужаныя. Не спяць, добранькія, не спяць, а дабраслаўляюць мяне, дурня, на стварэнне новых і новых вялікіх песенных палотнаў — на словы Амара Хаяма, Рабіндраната Тагора, Ганджэві Абу Мухамеда Ільяс ібн Юсуфа Нізамі, Ямамота Такмісыва і самой чортавай матары. Пішы, ма-

Маэстра і яго сад у квецені

Ігар і Вольга Паліводы: дыялог праз 19 гадоў. Частка VIII

бай разумовай працы.

Кранец раяль, аднак, да дзвятай гадзіны нельга, і даводзіцца ці то сядзець, уткнуўшы ў тэлевізар, ці то чыркаць што-небудзь на гэтых аркушыках.

Пт. 7.4

П'ю.

Аўт. 9.5

Пад бравурна-захопленыя гукі ваеннага марша, што [...] лююцца з тэлевізара, чырвоная мая тэлефонная трубка паведала на вуша, што Фестываль беларускай песні і паэзіі "Маладзечна-95" загадаў доўга жыць [...] без лішніх мучэнняў і слёз. [...]

Увогуле, трубка тэлефона паведала мне толькі што: адкрыццё фестывалю адкладаецца на канец чэрвеня, і праводзіцца мерапрыемства будзе ў Мінску — ці то ў мяшканні тэатра музкамедыі, ці то ў Палацы спорту.

Цікава. Няўжо ў арганізатараў хопіць розуму захаваць назву "Маладзечна-95"? Гэта ж будзе ўжо зусім іншы кампот. Відавочна, відавочна ні пры чым тут была б наша з Пранчаком загалюная.

Маладзечна, Маладзечна* (*Менавіта з такім вымаўленнем назвы горада выконвалася песня на першых фестывалях. — Рэд.),

Мой жаданы, родны кут,
Так гасцінна і сардэчна
Мне бывае толькі тут... [...]

Аўт. 13.6

Праграма на народныя тэксты аказалася мёртванароджанай. [...] Разам з фестывалем на самацёк было пушчана фанэграмаіраванне палівода-народных песень да адкрыцця. Запісы ладзіліся нерэгулярна і з пастаянным цэйтнотам.

Калі [...] Маэстра вярнуўся [з Астанкіна] у родны офіс, ён адрозу ўсё зразумёў.

На судне, што больш як два месяцы [...] дрэйфавала без капітана і афіцэрскага складу, утварыліся натуральныя дэфекты, заганы і паломкі, каманда [...] страціла былыя навыкі. [...]

Усе мы атрымалі па мардасях — за гультайства, за дармаедства, п'янства — ажно да шкодніцтва. Матросы былі жорстка засаджаны за пулты, у руках з'явіліся музычныя інструменты, ноты. Палілася беларуская песня. Я два поўныя дні правёў у падвале-студыі, але на трэці быў адкліканы ў кабінет. "Непаразумеўні з тэлебачаннем, — было паведамлена мне. — [...] Тэлепраэмеру новай праграмы давадзецца ненадоўга адкласці. Затое бліжэй да восені зладзім табе бенефіс у Канцэртнай зале "Мінск" [...].

Знаёма. [...]

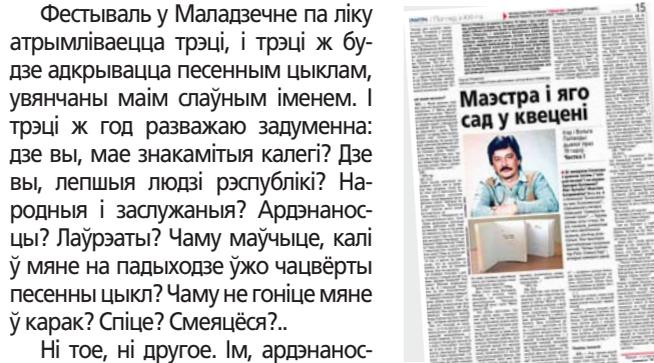
Можа, яно і да лепшага. Песенькі ў цыкле трапляюцца прыгожыя і нават, па-мойму, падабаюцца некалькім сінгерам. Але ўжо надта непраэнтабельныя цяперашні, мінскі, варыянт фестывалю. Пасля маладзечанскай шумнай помпы ён аб'явае выглядаць пацавата.

Адкрываецца дзейства гэтае сёння. Назіраць буду, канешне, па тэлевізары. У тусоўку не пайду, ды і не ведаю толкам, дзе ўсё гэтае вяселле будзе праводзіцца".

Нагадаем пра запушчаны працэс стварэння і ўсталявання мемарыяльнай шыльды кампазітару на доме па мінскім адрасе, дзе ён жыў. Мэтагоднасць праекта падтрымалі Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Мінгарвыканкам. Аднак паколькі бюджэтнае фінансаванне пад дадзены праект не закладзена, быў адкрыты дабрачынны рахунак (9004-Р/Добрачынны рахунак BYR, адрэсаваны 175 філіяла 529 "Белсувязь" 000033).

К

Публікацыі
фрагментаў
дзённіка Ігара
Паліводы на
старонках "К"
можна
прачытаць у
№№ 18, 20, 23,
25, 28, 30, 36.

Гістарыёграф: версіі

Медыявістам вядома: сярэднявечныя выявы сімвалы ўзыходзяць да слова. Пра гэта, сярод іншага, вядзецца і ў манаграфіях аўтара на рускай і англійскай мовах, выданыя Гомельскім дзяржуніверсітэтам імя Скарыны. Кнігу "Біблія русская. Ідэографы гравюр і ініціялаў" плануецца перавыдаць налета да 500-годдзя айчынага кнігадруку.

Дык вось, выявы-сімвалы. Напрыклад, унікальная адметнасць іконы XIII стагоддзя. "Спас залатыя валасы" (Успенскі сабор маскоўскага Крамля) і з'яўленне вялікай колькасці італьянскіх выяў Мадоны, якія паступова цалкам "апрасталаваліся" і ператварыліся ў бландзінак, узыходзяць да славарнага гнязда грэка-лацінскага слова "coma". (Валасы галавы, локан, кудры, колас, прамень, ззянне — менавіта ў апошнім

сэнсе трэба разглядаць выявы дзірак у капелюшы босхаўскага "блуднага сына", праз якія высоўваюцца серабрыстыя локаны валасоў, якія сімвалізуюць нябачнае святло розуму асобы славутага нідэрландскага мастака, духоўным аўтапартрэтам якога з'яўляецца гэта маленькая круглая карціна.) Адметнасцю маскоўскага залатакудрага Спаса з'яўляецца адсутнасць выявы німбы і адрозненне традыцыйна цёмнага колеру яго барады і вусоў ад незвычайна светлага залатога колеру валасоў яго галавы.

Нябачнае святло генія беларускага першадрукара Францыска Скарыны ўваблена ў выяве кудравай жаночай прычоскі вусатай "жанчыны" на тытульным аркушы скарынаўскага выданна кнігі "Песня песням". Страна традыцыйнай прафесійнай культуры даследавання гравюр з дапамогай павелічальнага шкла абумовіла памылковасць назвы гэтага дрэварыта "Хрыстова нявеста" (Царква). На ім, мяркую,

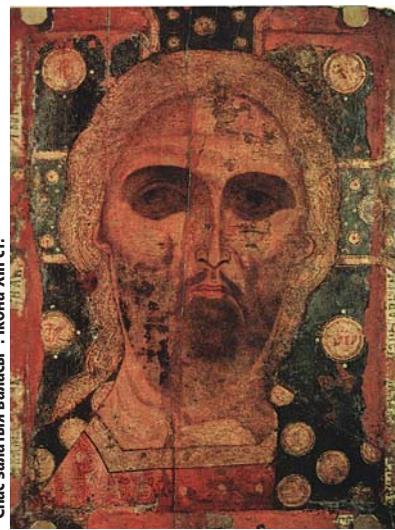
Дык гэта Скарына?

Гравюра са скарынаўскага выдання "Песні песням".

адлюстраваны беларускі першадрукар-асветнік у вобразах старазапаветнага цара Саламона, рукі якога пачціва прымаюць ад Бога нешта нябачнае (Боскую мудрасць). У Сярэднявеччы лічылася, што для паспяховага авалодвання ведамі патрэбны не толькі асабісты намаганні, але і дапамога самога

Бога. Славуць рэнэсансавы гуманіст-неаплатонік Марсілія Фічына атаясамліваў розум дапытлівых людзей з месяцам, які "заўсёды паварочвае свой твар да сонейка". Адметна, што лацінскія словы "дысцыпліна" і "вучань" (discipulus) узыходзяць да амоніма "disco" (вучыцца), другім значэннем яко-

"Спас залатыя валасы". Ікона XIII ст.

га з'яўляецца слова "discus" (дыск). Напрыклад, дыск цыферблата сонечнага гадзінніка, сонейка і месяца.

Рэнэсансавыя гуманісты-неаплатонікі разглядалі Бога ў якасці паслядоўных эманаций нябачнага Святла Вышэйшага Розуму і марылі аб стварэнні ўніверсальнай сонечнай рэлігіі на падмурку хрысці-

янства (Хрыстос — сонейка справядлівасці), іудаізма і іслама (сімваламі апошніх з'яўляецца выява маладзіка, якая некалі ўпрыгожвала кідар іерусалімскага першасвятара. Акрамя гэтага, луна з'яўлялася антычным сімвалам агульначалавечага розума, які памяншае зверпадобнасць людзей. Згодна з неаплатонічнай паэтычнай касмалогіяй Макробія ("Сатурналіі"), луна — валадарства музы гісторыі Клію. Першапачатковае значэнне слова "historia" — даследаванне, дасведчанасць, веданне. Менавіта таму на славурым партрэце Скарыны ў напярэдняй частцы скурава на ў напярэдняй частцы яго сінгэта.

Рэнэсансавыя эманіпацыя асобы і антрапацэнтрывзм абумовілі з'яўленне ў пражскіх выданнях Скарыны ініцыяла, на якім салярная выява твару першадрукара змешчана ў цэнтры круглай выявы літары "Он" (згодна з кірылічным імясловам указвае на Бога), якая сімвалізуе Сусвет (Orbis).

Мікалай ПАЛКОЎНІЧАНКА
Гомель

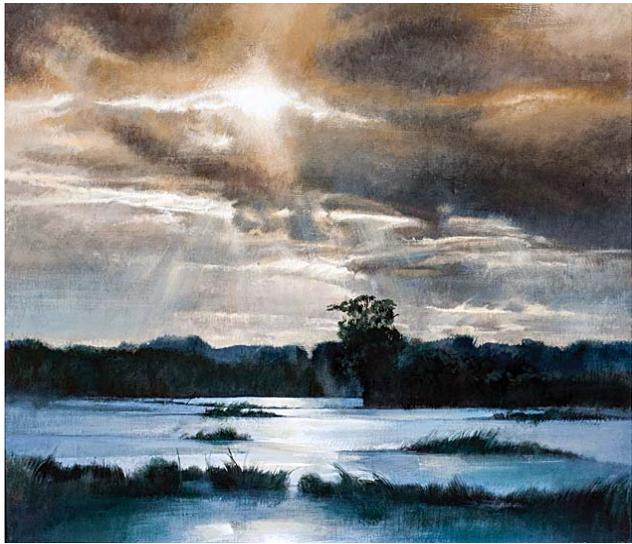
Мастакі на калектыўнай выстаўцы ў галерэі: Віктар Альшэўскі, Георгій Скрыпнічэнка (другі і трэці злева), Уладзімір Вішнеўскі, Фелікс Янушкевіч (пяты і шосты злева), Уладзімір Зінкевіч, Валерый Славук (другі і першы справа), 1999 г. (Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 7.)

...Менавіта гэтай якасцю здзіўлялі нас карціны "Пад Знакам Льва", "У дзень нараджэння Вікторыі", "Які ідзе з храмам" і іншыя. Прасветленасць амаль акварэльнага каларыту, узнёсла прыгажосць... Партрэтныя творы Альшэўскага захаплялі не толькі іх натуральнай маляўнічасцю, але і выразным выяўленнем характару, нейкіх вельмі дакладных бытавых дэталей. Мастак нібыта запрашаў разважаць над таямнічым сэнсам жыцця. А як не прыгадаць яго наступную выстаўку ў нас пад назвай "Лісты часу"! Яркія, метафарычныя, фрагментарныя і аднак вельмі цэласныя не толькі па каларыце і пластычнай завершанасці карціны выклікалі такія асацыяцыі, якія можна зразумець менавіта ў кантэксце лепшых узораў сусветнага выяўленчага мастацтва, філасофіі і літаратуры. Творы Віктара Альшэўскага раз-пораз набывалі такую фрагментарную канкрэтнасць, якая ўжо зусім нечакана спалучае іх з традыцыямі класічнага рэалізму.

Здараліся і сенсацыі. Сваю першую ў багатым падзеямі творчым жыцці акварэльную выстаўку народны мастак Беларусі, заснавальнік кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Гаўрыла Вашчанка паказаў менавіта ў нас. І наогул да Светлагорска ў яго было асаблівае стаўленне. Яшчэ ў 1972 годзе ён рабіў тут роспіс Палаца культуры хімікаў. Той самы, тэмперны, які пад назвай "Зямля светлагорская" стаў хрэстаматыйным. Дарэчы, адзін з эскізаў гэтага роспісу Гаўрыла Харытонавіч ахвяраваў галерэі.

Што да нашай экспазіцыі, то Вашчанка цалкам захаваў у ёй свае цудоўныя асаблівасці, свой прасветлены талент. Кожны з 21 твора вызначаўся мяккасцю танальных пераходаў, патончаным адчуваннем прыгажосці, філасофскім абагульненнем убачанага і асэнсаванага. Асабіста мяне не пакідала ўражанне ад сустрэчы з высокароднасцю майстэрства магутнага таленту. Часам здавалася, што некаторыя пейзажныя карціны, захоўваючы ўсе акварэльныя асаблівасці, усё ж напісаны алеем ва ўласцівай мастаку, крыху пастэльнай, дымчатай бачнасці. Было відавочна, што ён умее спыніць імгненне, засяродзіць увагу на няўлоўным, заўважаным толькі ім. Потым былі ў нас і іншыя яго персанальныя выстаўкі: "17 зім", "На скрыжаваннях". І сумесная з сынам Канстанцінам, які да пастэльных твораў бацькі дадаў такую ж колькасць сваіх лірычных фотаздымкаў. Запомніліся словы Гаўрылы Харытонавіча: "Я ўжо не раз гаварыў

Уладзімір Зінкевіч. "Вечер".

Сустрэча, што стала "Традыцыяй"

Віктар Альшэўскі. "Які ідзе з храмам..."

аб касмічным уплыве на лёс кожнай сапраўднай карціны. Напэўна, ёсць такі ўплыў і на ўсё, што адбываецца з самім мастаком. У маім лёсе атрымалася тое, што павінна было атрымацца. Я перакананы: мастак не можа не быць нацыянальна свядомым чалавекам. Ён барометр свайго часу... Але перш за ўсё належыць свайму народу. Усёй мастакоўскай сутнасцю".

Эстафету Вашчанкі пераняў народны мастак, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Леанід Шчамялёў. Кожны з прадстаўленых на экспазіцыі твораў уносіў нешта вельмі адметнае ў агульны прасветлены ўсімі фарбамі жыцця, па-сапраўднаму шамялёўскі каларыт. Але фарбавая святлонасць — не самамэта. Гэта толькі адзін са сродкаў для таго, каб перадаць радасць, захапленне, трывогу, замілаванасць, збынтэжанасць...

Дзякуючы сяброўству з Акадэміяй, галерэя не зніжала свой экспазіцыйны ўзро-

вень. Яго падтрымаў і Васіль Шаранговіч — прафесар, былы рэктар Тэатральна-мастацкага інстытута, які зрабіў беларускую літаратурную класіку класікай выяўленчага мастацтва. Дарэчы, не толькі беларускую, бо, скажам, за акварэльныя ілюстрацыі да паэмы Адама Міцкевіча "Пан Тадэвуш" яму прысвоена званне заслужанага дзеяча культуры Польшчы. А потым была яшчэ адна магчымасць пабачыць яго ж ілюстрацыі да Коласавай "Новай зямлі". Яны — сапраўдны партрэт паэмы, бо мастак ілюструе не толькі і не столькі тое, што знайшло літаратурнае ўвабленне, а канкрэтызуючы, стварае яшчэ адну, уласную мастакоўскую рэальнасць.

Своеасаблівым працягам стала выстаўка заслужанага дзеяча мастацтваў, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі, прафесара, а цяпер і народнага мастака Анатоля Баранюскага — выдатнага майстра жанравых карцін, партрэтаў,

Леанід Шчамялёў. "Свежая раніца".

Як светлагорская галерэя збірала мастакоў Акадэміі

Гаўрыла Вашчанка. "Рабінка". / Фотарапрадукцыі з фонда Карціннай галерэі імя Германа Працішніківа

але часцей за ўсё пейзажыста. Васіль Шаранговіч неяк зазначыў, што Баранюска глыбока па-філасофску разумее каляровы настрой прыроды. Для яго колер — вобраз, колер як першаасноўнае памкненне выказаць свае думкі. І сапраўды, па такіх пейзажах можна меркаваць не толькі аб беларускай прыродзе, але і аб беларускім характары, беларускай душы. Яго карціны да захаплення здзіўлялі каляровымі суаднесінамі. Між іншым, уся сям'я Анатоля Васільевіча — мастакоўская. Восць чаму неаднойчы мы бачылі іх сумесныя і персанальныя выстаўкі: дачкі Алены, яе мужа, загадчыка кафедры жывапісу Акадэміі Віталія Герасімава з сынам Глебам, выпускніком гэтай навучальнай установы.

Незабыўнай стала і сустрэча з творчасцю народнага мастака, былога выкладчыка Акадэміі Уладзіміра Стэльмашонка. Мы бачылі чарнобыльца з аплеценай калючым

дротам зоны, жартаўлівага старшыню калгаса, знакамітага хірурга — бацьку мастака... Было б, аднак, несправядліва лічыць гэтыя творы чыста партрэтнымі, бо мастак не толькі дакладна ўвасобіў прыгаданых намі людзей, але і перадаў іх духоўную адметнасць, упісаў у атмасферу тых жыццёвых абставін, гістарычных рэалій, у якіх і якімі яны жылі. Асобна вылучаўся партрэт Якуба Коласа. Наўрад ці хто з мастакоў можа пахваліцца, што яму пазіраваў сам вялікі пясняр. А Уладзіміру Іванавічу пазіраваў. І калі ён напісаў толькі гэты партрэт, то і тады ўвайшоў у гісторыю беларускага выяўленчага мастацтва.

Сваімі здабыткамі кафедры графікі ў многім абавязана яе нядаўняму загадчыку Уладзіміру Савічу. Творчы лёс яго можна, безумоўна, лічыць шчаслівым. Ужо дыпломная работа — афармленне кнігі Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча "Пінская

шляхта" — адзначана дыпломам Акадэміі мастацтваў СССР. І вядома ж, экспазіцыя ў Светлагорску ўзбагаціла нашу звычайнае ўяўленне аб графіцы. Мастак таленавіта аб'яднаў магчымасці акварэлі, гуашы, тэмперы, акрылу, друкарскіх фарбаў, калажу. Ён шмат эксперыментуе. Талент свядома і падсвядома ўводзіць Савіча ў вольную стыхію каляровых спадушчэнняў, да жывапісу. Але ўсё гэта і многае іншае — толькі выяўленчыя сродкі, каб перадаць тонкі псіхалагізм светаадчування, спрадвечную філасофію быцця. Перш за ўсё беларускага.

У 2007-м, калі адзначалі 15-годдзе карціннай галерэі "Традыцыя", светлагорцы пабачылі экспазіцыю "Юбілейны вернісаж". Складалася яна з твораў выкладчыкаў Акадэміі. Тады ж упершыню пазнаёміліся і з фотаграфікай прафесара гісторыі і тэорыі мастацтваў, сённяшняга рэктара гэтай навучальнай установы Міхаіла Баразны. Памятнымі былі сустрэчы з сусветна вядомым ілюстратарам кніг Паўлам Татарнікавым. Пейзажыстам, прыхільнікам класічнага рэалізму засведчыў сябе выстаўкай і загадчык кафедры малюнка Віктар Нямцоў.

Трэба адзначыць таленавітую прысутнасць у нашым горадзе Эдуарда Астаф'ева — аўтара знакавага помніка шляхцічу Шацілу, а таксама загадчыка кафедры скульптуры Уладзіміра Слабодчыкава. Гэта яго "Паранены звон" на набярэжнай Светлагорска стаў адным з самых натуральных па сваёй вернасці хрысціянскім традыцыям мемарыялаў, прысвечаных Вялікай Айчыннай вайне.

Не, немагчыма нават так, фрагментарна, расказаць аб экспазіцыях твораў выкладчыкаў Акадэміі ў нашай карціннай галерэі. Мы мелі магчымасць па вартасці ацаніць творчасць тых, хто працаваў у ёй — Аляксея Марачкіна, Уладзіміра Басальгі, Расціслава Раманкі, Міколы Кірзева, народных мастакоў Аляксандра Кішчанкі, Віталія Цвіркі, Арлена Кашкурэвіча, Мая Данцыга, — а таксама слынных выпускнікоў Міколы Селешчука, Уладзіміра Сулкоўскага, Барыса Аракчэва, Мікалая Казакевіча, Валянціна Крылова, Рыгора Сітніцы, Валерыя Шкарубы, Віктара Ціханава, Фелікса Янушкевіча, Ларысы Журавовіч і многіх іншых. Вядома ж, тое былі не проста выстаўкі, а сустрэчы з творцамі, якія некалькі вельмі натуральна сталі сябрамі галерэі і горада. Невыпадкова яшчэ ў 1998 годзе была падпісана афіцыйная дамова з Светлагорскім выканкамам аб шматгадовым супрацоўніцтве. А гэта і рэспубліканскія пленэры па жывапісе і скульптуры, майстар-класы, лекцыі па тэорыі і гісторыі выяўленчага мастацтва. Не ўсё адбылося так, як планавалася, але і тое, што было, што адбываецца зараз, дае нам сардэчнае права напрыядадні юбілею галоўнай мастацкай ВУН краіны сказаць сваё ўдзячнае "Віват, Акадэмія!"

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ,
мастацтвазнаўца
Светлагорск

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі ХІІ — ХVІІІ стст."

■ "Мастацтва Беларусі ХІХ — пач. ХХІ стст."

■ "Мастацтва Беларусі ХХ — пач. ХХІ стст." (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)

■ "Мастацтва Расіі ХVІІІ — пач. ХХ стст."

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы ХVІ — ХХ стст."

■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў ХХ стагоддзя"**.

Выстаўкі:

■ Выстаўка **"Ад рэалізму да імпрэсіянізму"** (жывапіс ХІХ — ХХ стст. са збору Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі) — да 11 студзеня.

■ Выстаўка **"Залатое стагоддзе ткацтва. Кунштутавыя паясы і партрэты шляхты"** са збору літоўскага Нацыянальнага мастацкага музея М.К. Чурлёніса (Каўнас) — да 4 снежня.

■ Выстаўка твораў народнага мастака Беларусі **Мая Данцыга** — да 16 лістапада.

■ Выстаўка з музейў Сеула, арганізаваная сумесна з Музеям універсітэта Дангук і карэйскім фондам пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Карэя ў Беларусі, — **"Жыццё Карэі"** — да 6 снежня.

■ Выстаўка **"Пілігрым свабоды"**, прысвечаная Адаму Міцкевічу і яго паэме "Дзяды", — да 9 лістапада.

Імпрэзы:

■ Канцэрты з серыі **"Палітра любімай класікі"** — 21 лістапада а 19-й.

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт ХVІІ — сяр. ХІХ стст."

Выстаўка:

■ **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь ХVІ — ХVІІІ стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры. ХІХ — ХХ стст."

Выстаўкі:

■ Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.

■ Выстаўка **"Рэтраспектыва 1965 — 2014"** з фонда Ісмаіла Ахметова па развіцці адукацыі і падтрымцы культуры (Расія) — да 15 лістапада.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь ХVІ — ХVІІІ стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры. ХІХ — ХХ стст."

Выстаўкі:

■ Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.

■ Выстаўка **"Рэтраспектыва 1965 — 2014"** з фонда Ісмаіла Ахметова па развіцці адукацыі і падтрымцы культуры (Расія) — да 15 лістапада.

■ Выстаўка **"Захавальнікі старой веры"** (мастацкая спадчына стараабраднікаў) — да 15 лістапада.

■ Выстаўка фатаграфіі **"Салавейчык — Аўгусціс. Пачатак і канец эпохі"** — да 8 лістапада.

■ Выстаўка **"Сярэбрае стагоддзе"** са збораў мінскіх калекцыянераў А.Сяргеева, І.Сурмачэўскага і іншых — да 6 снежня.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

■ "Мінск губернскі ў канцы ХІХ — на пачатку ХХ стст."

■ "І З'езд РСДРП у асобах".

■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".

■ "Гісторыя Дома-музея І З'езда РСДРП".

■ Выстаўкі: ■ Выстаўка твораў омскага майстра мікрамініяцюры Анатоля Каненкі **"Цуд пад мікраскопам"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстаўка:

■ **"Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка 2016 года.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малоўшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.

■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень выселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).

■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

■ Выстаўка: ■ Выстаўка графічных работ Рыгора Сітніцы **"Я палітру расквечу каханнем"**.

■ Выстаўка **"То не музыка — каханне"**, да 90-годдзя паэмы "Сымон-музыка" — з 3 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень выселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).

■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

■ Выстаўка: ■ Выстаўка графічных работ Рыгора Сітніцы **"Я палітру расквечу каханнем"**.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, ср. — ад 12-й да 20-й.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ Выстаўка-праект **"Паспець паказаць..." Класіка ваеннай фатаграфіі. 1941 — 1945"** — да 15 лістапада.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянныя экспазіцыі.

■ Выстаўка **"Баявыя нагалоўі засцерагальнага ўзбраення і харугвы Беларускіх зямель Х — ХVІІ стст."** — да 13 снежня.

■ Выстаўка **"Вялікі баль у палацы Радзівілаў"** — да 31 студзеня.

Выставачная зала сектара экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстаўка **"Фарбы пленэра"** — да 26 лістапада.

Ратуша

■ Пастаянныя экспазіцыі.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз"** — да 31 снежня.

■ Выстаўка **"Чорна-белыя вандройкі Барыса Бокшы"** — да 15 студзеня 2016 года.

■ Выстаўка **"Свет праваслаўя"** — да 15 студзеня 2016 года.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень выселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).

■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

■ Выстаўка: ■ Выстаўка графічных работ Рыгора Сітніцы **"Я палітру расквечу каханнем"**.

■ Выстаўка **"То не музыка — каханне"**, да 90-годдзя паэмы "Сымон-музыка" — з 3 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянныя экспазіцыі **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**,

"Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўкі:

■ Выстаўка скульптуры Валерыя Калясінскага **"Медалі, малюнак, манеты"**, прысвечаная памяці мастака, педагога Алега Луцэвіча, — з 2 да 14 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

■ Выстаўка **"Архітэктурна як жыццёвая пазіцыя"**, да 85-годдзя з дня нараджэння заслужанага архітэктара Беларусі Юрыя Шпіта, — з 4 да 22 лістапада.

■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ **"Крохкі захавальнікі Слова"** (рэдкая рукапісныя і старадрукаваныя кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 6 снежня.

■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** — да 1 лістапада.

■ Выстаўка **"Мадэрн — эпоха жаночасці"** (сапраўдныя строі і аксэсуары другой пал. ХІХ — пач. ХХ стст. са збору Музея гісторыі моды Марыны Івановай (Кіеў)) — да 17 лістапада.

■ Выстаўка традыцыйных нацыянальных кітайскіх строяў, жывапісу, рэчэй дэкаратыўна-прыкладнай творчасці — **"Зямля Паднябёсная"** — да 13 снежня.

■ Выстаўка Акадэміі акварэлі і вытанчаных мастацтваў **Сяргея Андрэякі** — да 15 лістапада.

■ **"Кнігі, якія ведаюць усё"** (энцыклапедычныя выданні ХІХ — ХХ стст. з аддзела рэдкай

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. ХІХ — сяр. ХХ стст.

■ "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. ХІХ ст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Чырвоная гасцёўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"** (міні-выстаўка **"Эпоха гігантаў: знаходкі мегалацэроса ў Гомелі"** — да 26 кастрычніка).

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

■ **"Жылы інтэр'ер канца ХІХ — пачатку ХХ стст."**.

■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ **"Крохкі захавальнікі Слова"** (рэдкая рукапісныя і старадрукаваныя кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 6 снежня.

■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** — да 1 лістапада.

■ Выстаўка **"Мадэрн — эпоха жаночасці"** (сапраўдныя строі і аксэсуары другой пал. ХІХ — пач. ХХ стст. са збору Музея гісторыі моды Марыны Івановай (Кіеў)) — да 17 лістапада.

■ Выстаўка традыцыйных нацыянальных кітайскіх строяў, жывапісу, рэчэй дэкаратыўна-прыкладнай творчасці — **"Зямля Паднябёсная"** — да 13 снежня.

■ Выстаўка Акадэміі акварэлі і вытанчаных мастацтваў **Сяргея Андрэякі** — да 15 лістапада.

■ **"Кнігі, якія ведаюць усё"** (энцыклапедычныя выданні ХІХ — ХХ стст. з аддзела рэдкай

кнігі Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна).

■ Мастацка-адукацыйны праект, прысвечаны творчасці гомельскіх мастакоў **"Край родны, назаўжды любімы"** з фондаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца Экспазіцыя:

■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.

Выстаўка:

■ Выстаўка **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянныя ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянныя выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

■ **"Музей крыміналістыкі"</**